

	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022	1 januari 2023 en verder
Keuze voor herindeling		HA PS						
Plan van aanpak	Voorbereiden en vaststellen colleges (begin juni) en (gedeeltelijk door) raden (begin juli)							
Uitwerken beknopte visie voor nieuwe organisatie		Voorbereiden Uitwerken/uitrollen						
Dienstverleningsconcept Opstellen		Wordt ontwikkeld						
Besturingsconcept		Wordt ontwikkeld						
Personeel		Keuze voor overgang personeel (scenario)	Sociaal plan en/of afspraken maken over plaatsingsperiode	Structuur, formatieplan, functieboek	Plaatsen medewerkers Harmonisatie lokale arbeidsvoorwaarden			Alle medewerkers geplaatst
Uitzonderingen harmonisatie voorschriften.			Inventariseren en bepalen ambitieniveau	Harmoniseren van deze voorschriften				Alles gereed om vast te laten stellen
Harmonisatie gemeentelijke voorschriften			Inventariseren/ bepalen ambitieniveau. Starten met voorbereiden van de harmonisatie indien dat door beide gemeenten wenselijk wordt geacht.					Delen worden vastgesteld, andere delen worden binnen 2 jaar vastgesteld.
Integratie bedrijfsvoering		Inventarisatie/bepalen ambitie niveau		Planvorming	Harmoniseren			Proces wordt doorgezet
Herindelingsverkiezingen georganiseerd door de gemeente Barneveld op basis van artikel 52 Wet ahri.					voorbereiden	voorbereiden	organiseren	Nieuwe raad is gekozen
Communicatie		Intern afstemmen, extern behouden eigen communicatie lijn (wel afstemmen) harmoniseren kan als beide organisaties dat wenselijk achten.						
Kernenbeleid	Barneveld in eerste instantie in de Lead Dit valt officieel buiten dit PVA maar is wel sterk verbonden.							

Een eventuele fusie is een dynamisch proces en daarom kan de planning veranderen. Afhankelijk van het vervolg van het proces kan de omvang en tijdsperiode van de stappen aangepast worden.

Bijlage 1. Inspiratiedocument kernendemocratie

Voorbeelden politieke binnengemeentelijke organisatie

Direct gekozen politici (niet zijnde leden van de gemeenteraad) die besluiten nemen voor kern/gebied.

1. Rotterdam

- Rotterdam is onderverdeeld in veertien gebieden met elk een eigen gebiedscommissie. Deze commissies behartigen de belangen van de inwoners van een gebied en de leden worden rechtstreeks gekozen via lijsten. De verkiezingen hiervoor vinden tegelijkertijd met de gemeente raadsverkiezingen plaats.
- De gebiedscommissies zijn verantwoordelijk voor het gevraagd en ongevraagd adviseren over gemeentelijk beleid dat het gebied raakt; het opstellen van een gebiedsplan met hun wijken en het aanjagen en faciliteren van bewonersinitiatieven en participatie. De gebiedscommissies kunnen bovendien subsidie verlenen aan bewonersinitiatieven.
- Ook heeft de gemeente Rotterdam een aantal gebiedsdirecteuren in dienst bij wie de gebiedscommissies aan de bel kunnen trekken als de uitvoering van de door hen opgestelde gebiedsplannen niet goed verloopt.
- De gemeente Rotterdam kent naast de gebiedscommissies tal van andere mogelijkheden voor inwoners om te participeren. Centraal hierbij staat de vraag: hoe betreft de gemeente zo goed mogelijk alle inwoners bij de besluitvorming? De gemeente probeert daarbij nadrukkelijk aandacht te schenken aan verschillende burgerschapstijlen, waardoor zij participatie voor verschillende groepen inwoners mogelijk maakt.

2. Amsterdam – Weesp

- De gemeente Weesp is in vergelijking met de gemeente Amsterdam een kleine gemeente. Daarom is besloten om na de herindeling een speciale dorpsraad in te richten in de gemeente Weesp, zodat bewonersbelangen gehoord blijven.
- Weesp krijgt een gekozen volksvertegenwoordiging in de vorm van een bestuurscommissie, gelijktijdig met de gemeenteraadsverkiezingen.
- De bestuurscommissie voor Weesp kiest uit haar midden een dagelijks bestuur, die binnen de stedelijke (beleids)kaders van Amsterdam eigen afwegingen en keuzes kan maken. De taken en bevoegdheden worden binnen de wettelijke kaders afgestemd op de Weesper context.
- De bestuurscommissie van Weesp kan beschikken over een eigen (buurt)budget.
- Het dagelijks bestuur van Weesp heeft een directe samenwerkingslijn met een van de collegeleden van Amsterdam.

3. Zwijndrecht (Heerjansdam)

- De kern Heerjansdam heeft na haar samenvoeging met Zwijndrecht een gekozen dorpsraad gekregen. Het college van burgemeester & wethouders van de gemeente Zwijndrecht initieert eens in de vier jaar de verkiezing van de leden voor de dorpsraad, waardoor de legitimiteit van de dorpsraad is gewaarborgd. De positie van de dorpsraad is verankerd in de dorpsraadverordening Heerjansdam, waarin onder meer de rol van de dorpsraad staat beschreven.
- De dorpsraad is een commissie van advies aan de gemeenteraad en het college van burgemeester & wethouders en zet zich in om de belangen van haar medebewoners te behartigen
- Jaarlijks ontvangt de dorpsraad een leefbaarheidsbudget van rond de €40.000,- van de gemeente Zwijndrecht. Hiermee worden bijdragen verstrekt aan medebewoners voor activiteiten en evenementen. De middelen worden ook aangewend voor overige bewonersinitiatieven en voor het verbeteren van de fysieke buitenruimte.
- Ook is het college van burgemeester & wethouders opgedeeld in wijkwethouders en heeft de burgemeester, samen met een vaste ambtelijke dorpsraadcoördinator, een belangrijke rol in het contact tussen de dorpsraad van Heerjansdam en de gemeente Zwijndrecht. Zij zijn regelmatig in het dorp te vinden en wonen vergaderingen bij om op de hoogte te blijven van relevante ontwikkeling. De dorpsraadcoördinator heeft bovendien een faciliterende en ondersteunende functie richting de dorpsraad.

Voorbeelden maatschappelijke binnengemeentelijke organisatie

Commissies of teams van maatschappelijke organisaties, die voor een bepaald deel van de gemeente besluiten nemen, taken uitvoeren of adviseren.

4. Meierijstad

- De gemeente Meierijstad is op 1 januari 2017 ontstaan uit een fusie van de gemeenten Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel en heeft meer dan 80.000 inwoners.
- De drie kernen kennen meerdere dorps- en wijkraden. Om de relatie met de wijk- en dorpsraden te ondersteunen zijn vier buurtadviseurs aangesteld die het eerste aanspreekpunt zijn van de gemeente voor zaken die spelen in buurten, wijken en dorpen.
- Op bestuurlijk niveau biedt de gemeente Meierijstad een vast aanspreekpunt (contactpersoon) voor de wijk- en dorpsraden. Elke wethouder is contactwethouder voor een aantal wijk- en dorpsraden.
- De wijk- of dorpsraad is geen nieuwe bestuurslaag in de gemeente, maar een spreekbuis van wijk of dorp. De wijk- of dorpsraad behartigt gemeenschappelijke belangen van de inwoners van betreffende wijk/ dorp.

5. Súdwest-Fryslân

- Gemeente Súdwest-Fryslân bestaat uit 89 kernen, waaronder de kern Bolsward.
- Alle kernen worden vertegenwoordigd door stads-, wijk- en dorpsbelangen, die allen een dorpsvisie opstellen. Deze belangen staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en hebben elk hun eigen statuten en visie.
- De gemeente heeft er bewust voor gekozen ruimte te bieden aan de dorps- en wijkbelangen om zelf hun structuur te bepalen en geen blauwdruk te op te leggen. Gezamenlijk met de dorps- en wijkbelangen worden prioriteiten opgesteld, zodat de gemeente vervolgens in samenspraak kan beoordelen hoe de prioriteiten vormgegeven worden en wie welke rol op zich neemt.
- De gemeente heeft een kernenfonds ingesteld waarmee initiatieven en plannen van dorpen ondersteund kunnen worden. De gemeente werkt voornamelijk faciliterend richting de dorpsbelangen, levert maatwerk en heeft geen bevoegdheden overgeheveld of expliciete rolafspraken gemaakt.

6. Haarlemmermeer

- De Haarlemmermeer kent ruim 25 kernen. Gezien de grootte, variatie en hoeveelheid van dorpen beschouwt de gemeente dorpen wijkraden als essentieel onderdeel van het verkleinen van de afstand tussen het gemeentehuis en de gemeenschap.
- De gedachte hierachter is dat het niet mogelijk is om meer dan 25 kernenvisies op te stellen zonder dat er op één of andere manier met de inwoners wordt gesproken over wat zij belangrijk vinden voor hun eigen leefomgeving. De gemeente heeft hierbij bewust gekozen om de beslissing over de vorm van een dorpsraad bij het dorp zelf te leggen, zodat kan worden voortgeborduurd op de bestaande energie.
- Na evaluatie heeft de gemeente verschillende rollen opgesteld voor de dorpsraden zodat er concretere afspraken gemaakt kunnen worden tussen gemeente en dorpsraden over de verwachtingen.

7. Bronckhorst

- Sinds 2005 is de gemeente Bronckhorst een heringedeelde gemeente met een actief kernenbeleid.
- De vier grootste kernen hebben een eigen toekomstvisie opgesteld. In deze visie worden ook de plannen uiteengezet om een vitale kern te blijven.
- De verschillende visies zijn opgesteld door werkgroepen uit de kernen zelf.
- Er is vanuit de gemeente Bronckhorst budget vrijgemaakt om te zorgen dat de plannen van deze kernen gerealiseerd kunnen worden.

Voorbeelden binnengemeentelijke participatie

Inwoners die werken aan burgerinitiatieven, met buurtbudgetten, adviseren of wijkreferenda organiseren.

8. Langedijk en Heerhugowaard

- Op dit moment kennen de beide gemeenten onder andere dorpsraden en wijkplatforms.
- Vanuit de gemeenschappelijke werkorganisatie Langedijk-Heerhugowaard wordt het kernenbeleid vormgegeven vanuit het uitgangspunt om ruimte te bieden voor initiatieven van inwoners. De gemeente sluit aan op de leefwereld van haar samenleving, waarbij inwoners volwaardige gesprekspartners zijn. De organisatie is op die manier ingericht.
- De aanpak per kern verschilt. In sommige kernen wordt gewerkt door middel van community planning. Ook is er een gebiedsvisie opgesteld volgens de methodiek van de G1000.
- In aanloop naar de herindeling van de gemeenten Langedijk en Heerhugowaard per 1 januari 2022 versterken de gemeenten haar inzet op kernenbeleid. Per dorp en wijk wil men met inwoners, organisaties en ondernemers de behoeften in kaart brengen en komen tot dorpsvisies.

9. Oss (Geffen)

- De gemeente Oss heeft in 2016 voor het dorp Geffen een burgerbegroting¹ ingesteld, nadat door een herindeling het dorp Geffen bij Oss is gevoegd. In totaal kent Oss 24 kernen.
- Door haar inwoners meer verantwoordelijkheid en zeggenschap te geven, wil de Oss de betrokkenheid van de burgers en hun vertrouwen in de politiek vergroten.
- Formeel beslissen burgers niet over de besteding van gemeentegeld, want het 'budgetrecht' ligt bij de gekozen gemeenteraad. De gemeenteraad heeft daarom spelregels opgesteld waarbinnen de burgerbegroting kon worden gemaakt.
- In totaal hebben driehonderd mensen uit Geffen meegedaan aan de proef. De proef met de burgerbegroting is na drie jaar gestopt, maar via wijk- en dorpsraden kunnen inwoners nog steeds kunnen meedenken over het beleid in hun woonomgeving.

10. Molenlanden

- De gemeente Molenlanden kent twaalf dorpen en één stad. De gemeente heeft een aantal kerncontactfunctionarissen in dienst die dienen als contactpersonen voor een aantal vaste kernen. Zij dienen als verbinder tussen de inwoners van de kernen en de ambtelijke organisatie. Hun hoofdtaken bestaan uit het weten wat er speelt in de kernen en het verbinden van de juiste personen met elkaar.
- De meeste dorpen hebben een dorpsoverleg, maar deze overleggen hebben bewust geen specifieke status om ruimte voor verschil mogelijk te maken. De leden van deze dorpsoverleggen zijn niet gekozen en hebben ook geen officiële adviesstatus.
- Er is wel een budget van enkele duizenden euro's per overleg beschikbaar voor faciliteiten, kleine voorzieningen en het opstellen van een dorpsagenda. De besteding hiervan is vrij en het is niet verplicht om een dorpsagenda op te stellen.
- Naast de dorpsoverleggen is er ruimte voor invloed op de directe leefomgeving. Een voorbeeld is een fonds van €100.000,- voor initiatieven uit de samenleving. Iedereen kan aanspraak maken op een bijdrage uit dit fonds, mits aan enkele spelregels wordt voldaan.

11. Hoekse Waard

- De gemeente Hoekse Waard bestaat uit 17 dorpskernen.
- Inwoners van de dorpskernen hebben in aanloop naar de omgevingsvisie ideeën aan kunnen leveren van welke opgaven noodzakelijk zijn om aan te pakken in de verschillende kernen.
- Aan de hand van deze opgaven en van verschillende cijfers zijn kern DNA's gemaakt, waarin de stand van de kern wordt besproken.

¹ <http://democraticchallenge.nl/burgerbegroting-geffen/>

Bijlage 2

Dijk en Waard

EEN FACILITERENDE OVERHEID MET RUIMTE VOOR INITIATIEVEN

wergroep Kernenbeleid

Mei 2020

Inleiding

Dit concept stuk heeft als doel om in dialoog met de interne werkorganisatie en het bestuur te komen tot duiding en invulling van de uitgangspunten voor samenwerking (kernenbeleid). Het is daarmee ook een nadere uitwerking van het kernverhaal. (doc bijlage)

Belangrijke uitgangspunten / visie betreffen;

- Vertrouwen
- Gelijkwaardigheid
- Doen wat nodig is
- Recht doen aan de identiteit van de dorpen en wijken
- Ruimte voor initiatief
- Een faciliterende overheid

Dit conceptstuk is onderdeel van de achtergrondinformatie en basisdocumenten om met bestuur, organisatie EN inwoners te komen tot invulling van het kernenbeleid, democratische vernieuwing, gewenste cultuurinvulling van de werkorganisatie.

Als bindend element in alle hierboven genoemde aspecten is aan te merken dat het bovenal gaat om samenwerking. Laten we samen de reis aangaan om te komen tot invulling van de gedeelde waarden.

1 EEN FACILITERENDE OVERHEID MET RUIMTE VOOR INITIATIEVEN

Onze gemeente bestaat uit vitale en toekomstbestendige wijken en dorpen. Bestuur en gemeentelijke organisatie zijn er voor en door onze inwoners en ondernemers. Iedereen doet mee. We dragen zorg voor een gemeenschap waarin mensen erkend en herkend worden. Waarin ruimte is om zelf invulling te geven aan eigen leven en omgeving.

Onze inwoners en ondernemers zijn gelijkwaardige gesprekspartners.

Wij organiseren ons dichtbij, decentraal en in de dorpen en wijken om invulling te geven aan de Samenleving. Daar waar onze inwoners kwetsbaar zijn, zorgt de gemeente dat zij met ondersteuning zelfredzaam blijven en op eigen kracht mee doen in de samenleving.

Het hierboven geschetste beeld geeft een perspectief aan wat het gewenst maatschappelijk effect van ons handelen is. De centrale vraag is dan; hoe geven we daar invulling aan, hoe bereiken we dat?

2 NOODZAAK TOT ROLVERANDERING, EEN SAMENLEVING IN VERANDERING

De maatschappij verandert. De klassieke verzorgingsstaat verandert langzaam maar zeker in een participatiesamenleving. Liberalisering en individualisering ontwikkelen zich steeds verder en onze bevolkingssamenstelling verandert in de komende jaren.

In de afgelopen jaren zijn we als gemeente anders gaan denken en doen. Ingezet door de decentralisaties binnen het sociaal domein gaan we anders met onze kwetsbare inwoners om. Onze inwoners en ondernemers hebben de behoefte om zelf invulling aan hun leven en leefomgeving te geven. De Omgevingswet naar verwachting op 1 januari 2021 in werking treedt, speelt hier ook op in. De behoefte aan herkenning en erkenning neemt steeds meer toe. In plaats van als gemeente te bedenken wat goed voor onze inwoners is, bepalen we samen wat er in hun leefomgeving nodig is. 'De inwoner staat centraal'. De gemeente is er voor de inwoner.

3 EEN FACILITERENDE OVERHEID

Vanuit een faciliterende overheid is het de normaalste zaak van de wereld geworden dat bestuurders en medewerkers in gesprek gaan met inwoners.

In gesprek met elkaar kijken we samen naar hún ideeën. Het initiatief blijft bij de initiatiefnemers. De gemeente ondersteunt. Deze ondersteuning kan, afhankelijk van het onderwerp, op verschillende manieren worden ingevuld.

Onze inwoners en ondernemers voelen zich erkend en herkend. Het bestuur en de gemeentelijke organisatie worden meer als partner ervaren, in plaats van een hindernis bij het realiseren van ideeën of initiatieven. Dat vraagt ook dat wij werken aan nabijheid en gelijkwaardigheid. We sluiten niemand uit. We werken aan inclusiviteit. We stimuleren de inbreng, creativiteit en kennis van inwoners en ondernemers. Samen vormen we de gemeente. Door ons dichtbij en benaderbaar te organiseren, werken we aan verbinding.

De contacten tussen de inwoners en het bestuur en de ambtenaren worden anders en intensiever. We willen inwoners en ondernemers die actief deelnemen aan de samenleving. Op veel uiteenlopende terreinen hebben inwoners ook al laten zien dat ze dit kunnen. Veel mensen voelen zich betrokken bij hun dorp of wijk en steeds meer mensen zetten zich daar vrijwillig voor in. Ze nemen steeds vaker zelf het initiatief. De gemeentelijke overheid is daarin nabij, als gelijkwaardige gesprekspartner.

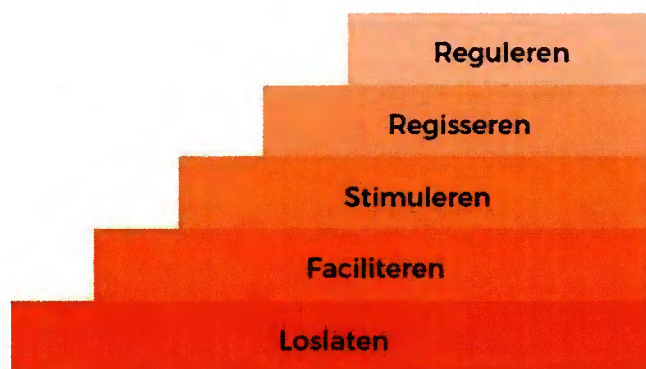
Als gemeente is het belangrijk om te leren herkennen op welke onderwerpen bij inwoners de energie zit en daarop aan te sluiten.

4 ROL EN POSITIE

Bij de rol van faciliterende overheid past de overheidsparticipatietrap (zie afbeelding). Deze trap geeft schematisch de positie weer waar de overheid zich zelf positioneert. Deze positie is niet vast, maar kan afhankelijk van situatie en omstandigheden wijzigen. Wel is het uitgangspunt ons zo laag mogelijk te positioneren op de trap. Als inwoners het zelf kunnen, doen we niets.

Waar ze ondersteuning vragen, faciliteren we. Daar waar noodzakelijk nemen wij een stimulerende of regisserende rol in. De gemeente verandert haar denken en doen zó, dat een faciliterende rol bij maatschappelijke initiatieven vanzelfsprekender en meer structureel wordt aangemeten.

Door te werken volgens dit principe, geven wij inwoners en ondernemers de ruimte om zelf aan de slag te gaan.

5 ANDERS WERKEN ANDERS DOEN ANDERS ORGANISEREN

Het invullen van een faciliterende rol vraagt een meer 'iteratieve' manier van werken. Wat komt er NU op ons af en hoe gaan we daarmee om? In plaats van langetermijnplanning, die binnen de kortste keren achterhaald is. Dat vergt een compleet andere manier van samenwerken. In plaats van om alles van achter ons bureau te blijven bedenken en beoordelen, laten we onze regulerende rol los. Vanuit onze faciliterende rol werken we aan verbinding. Het zorgt voor een verbetering in de communicatie en samenwerking met inwoners en ondernemers, omdat we écht met elkaar in gesprek zijn. Het opent nieuwe deuren!

Samenwerken vereist ook dat we veel meer naast onze inwoners staan. Afstand maakt afstandelijk, wellicht zelfs een houding die als arrogant kan worden ervaren. Door dialoog op ooghoogte word je, met ieders eigen rollen en verantwoordelijkheden, een gelijkwaardige gesprekspartner. Dat draagt ook bij aan het versterken van de vertrouwensrelatie met onze inwoners en ondernemers.

Vanuit gelijkwaardigheid samenwerken maakt ook dat het steeds zoeken is naar de meest passende invulling van ideeën, om te komen tot het formuleren van visie, het komen tot planvorming en uitvoering. In feite is daarmee maatwerk de norm. Dat maakt werkzaamheden divers en dwingt om samen de mogelijkheden binnen het te volgen proces te onderzoeken. We experimenteren met een maatschappelijke transitie en die kent geen pasklare oplossingen. Dat voelt niet altijd even comfortabel, omdat het ook dwingt tot nadenken over ons eigen handelen, aannames en uitgangspunten.

6 AANDACHTSPUNT; DE BEER OP DE WEG

Maatwerk als standaard en ruimte voor initiatief.

Het invullen van een faciliterende rol betekent niet dat alles mogelijk is. 'U roept, wij draaien!' is niet het uitgangspunt. Wel de bereidheid om mee te denken en daar waar mogelijk hindernissen te slechten en beperkingen op te heffen.

Het beseft dat niet zomaar alles mogelijk is, is zeker bij inwoners aanwezig. Toch is ook op te merken dat in complexe situaties waarin wij als gemeentelijke overheid afhankelijk zijn van beleid en regels van anderen, het zoeken blijft om invulling te kunnen geven aan wensen en ideeën, vooral als die afwijken van de denkbeelden van ambtenaren of bestuurders.

Wat het ook complex kan maken is dat inwoners soms alle mogelijkheden gebruiken om toch hun belang als belangrijkste uitgangspunt naar voren blijven brengen en daarvoor alle mogelijkheden benutten. Het vergt ook voor bestuur en organisatie oplettendheid om daar attent op te zijn.

7 Succesfactoren voor OPGAVE GERICHT SAMENWERKEN

- De rol van faciliterende overheid is allereerst een denk- en handelswijze. Invulling is situationeel bepaald. Het is van belang dat de medewerkers voldoende uitgerust zijn om hier invulling aan te geven.
- Anders denken en organiseren, anders doen? Maak dan ook gebruik van andere werkwijzen. Stel medewerkers vooraf in staat om zo te werken. (zie ook 'stappen voor succesvolle samenwerking' en "Afwegings- en handelingskader faciliterende overheid").
- Zorg voor verbinding met organisaties, verenigingen. Dat hoeft niet altijd de bewonersvereniging te zijn.
- Een faciliterende overheid zit in de eerste plaats in denk- en handelswijze. Niet in stenen of locatie. Het benaderbaar zijn, fysieke aanwezigheid, naast digitaal, is een absolute must. Wees bereid in de wijken en dorpen te zijn en actief het gesprek aan te gaan met inwoners. Maak waar mogelijk gebruik van bestaande locaties, waaronder dorpshuizen. Zorg ervoor dat de locatie laagdrempelig is.
- Probeer de vraag achter de vraag te achterhalen. Waar heeft de initiatiefnemer behoefte aan? Luisteren is heel belangrijk. Daarmee is ook na te gaan of en welke initiatiefnemer/ondernemers/inwoners met elkaar verbonden kunnen worden.
- Maak de faciliterende overheid, met als uitgangspunten vertrouwen, gelijkwaardigheid en doen wat nodig is, tot primaire werkwijze. Zorg daarbij dat deze werkwijze geborgd is in het DNA van de organisatie en medewerkers.

- Stel je open op, luister, bevroag, denk mee en stimuleer. Wees je bewust van je eigen aannames en zorg dat je deze verifieert. Stap dus zonder vooroordelen over de initiatiefnemers en de initiatieven in het traject, maar verdiep je er goed in zodat je weet wat de nieuwe rol van de overheid + inwoner inhoudt. Denk in: 'Ja, leuk idee!' in plaats van 'Nee, dat kan niet volgens...!'

- Ga onbevangen de relatie aan. Houdt hierbij in de gaten dat mensen vaak horen wat ze willen horen. Voorlichting is meestal niet het enige noodzakelijke om een beweging bij inwoners te veroorzaken.

- Sluit aan bij wat er leeft, neem daar de tijd voor en blijf dat doen.

- Doe aan verwachtingenmanagement: binnen een faciliterende rol kan een regiefunctie op het proces noodzakelijk zijn. In complexe situaties waarin wij als gemeentelijke overheid ook te maken hebben met kaders van andere overheden is dit van belang. Daarbij valt te denken aan woningbouw, verkeer.

8 INVULLING FACILITERENDE ROL

De transformatie naar een faciliterende gemeente, vraagt dat we anders denken, anders doen en anders organiseren. Niet alleen door bestuur en organisatie, onze inwoners en ondernemers krijgen daarbij ook een andere rol. Deze verandering dient – in de geest van wat we willen bereiken - vooral gefaciliteerd te worden, in plaats van geregisseerd.

Rol Inwoners

Inwoners en ondernemers kunnen zelf invulling geven aan hun eigen leven en omgeving. De gemeente is geen hindernis meer. Omdat onze inwoners en ondernemers gewend zijn aan ons gedrag van de afgelopen decennia moeten ze kennis maken met de nieuwe manier van werken.

Het bieden van deze mogelijkheden komt tegemoet aan de behoefte van onze inwoners en ondernemers. Inwoners moeten zelf ook wennen aan hun nieuwe rol.

DE BASIS IS: GELIJKWAARDIGHEID

Rol Bestuur

Het bestuur kent verschillende rollen; kader stellend, controlerend en faciliterend. In de afgelopen decennia zijn de eerste twee rollen met verve ingevuld en geperfectioneerd. Met de faciliterende rol is nog minder ervaring. Wel is er de wens om die rol zo goed mogelijk in te vullen, zodat inwoners en ondernemers ook veel meer aansluiting hebben bij het bestuur en andersom.

Daarmee sluit het bestuur aan bij beweging in de samenleving en wordt ruimte geboden aan initiatieven vanuit de inwoners. Dan lukt het ook om inwoners intensiever te betrekken bij vernieuwingsinitiatieven en voorkomen we dat inwoners en gemeente afzonderlijk hun eigen initiatieven ontplooiën en organiseren. Door aan

te sluiten bij de belevingswereld van onze inwoners versterkt dat de volksvertegenwoordigende rol en draagt dit bij aan het ontstaan van nieuwe ideeën en activiteiten.

DE BASIS IS: VERTROUWEN

Rol Organisatie

De medewerker van de toekomst is steeds meer een verbinder en informatiemanager. De medewerker moet zich kunnen inleven in de inwoner. Hij of zij moet complexe informatiestromen ordenen en op waarde schatten, een passende strategie hanteren en hierover op transparante wijze communiceren – digitaal of anderszins. Dat betekent dat we vormen moeten vinden, om in de organisatie het gesprek met elkaar te voeren hoe we de rol van faciliterende overheid invullen.

In het proces van faciliterende overheid hebben we bovendien aanjagers nodig. Ambassadeurs van het gedachtengoed, ervaringsdeskundigen binnen de organisatie. Als ambassadeurs voor de faciliterende overheid, moeten we zichtbaar en benaderbaar zijn, vertrouwen weten te winnen, luisteren, enzovoort. Niet proberen onze ideeën aan anderen op te dringen, maar op een voet van gelijkwaardigheid bijdragen aan het ontstaan van nieuwe ideeën en activiteiten binnen de organisatie. Om deze vervolgens ook te begeleiden en ondersteunen. Er moet sprake zijn van coaching en 'al doende leren'.

DE BASIS IS: DOEN WAT NODIG IS

9 SUCCESVOLLE SAMENWERKING

9 stappen om tot een succesvolle samenwerking te komen;

1. Aandacht creëren
2. Mensen meenemen
3. Individuele ideeën verzamelen
4. Ideeën omzetten naar gezamenlijke oplossingen
5. Voorstel creëren
6. Uitvoering uitdenken
7. Plan presenteren
8. Actie
9. Overwinning vieren

10 AFWEGINGSKADER INITIATIEVEN

RUIMTE VOOR INBRENG

Basishouding vanuit gemeente is dat we ruimte bieden aan initiatieven. Grondhouding, JA, mooi idee, hoe zullen we samen kijken of we dit kunnen realiseren. Denken in mogelijkheden. Basis is dat wij als gemeente het mogelijk willen maken dat het initiatief gerealiseerd wordt.

Dat betekent niet automatisch dat dat lukt. Initiatieven dienen wel te voldoen aan wettelijke kaders. Indien er aantoonbaar draagvlak is en het initiatief heeft ruimtelijke impact dan volgt de gebruikelijke (ro) procedure.

Naast dat de gemeente het ruimtelijk mogelijk maakt, kan het ook zijn dat er tegenstrijdigheden zullen optreden met gemeentelijk beleid? Of wetgeving hogere overheid? Hierin zullen we de ruimte zoeken om een initiatief alsnog mogelijk maken.

FINANCIËN

Voor financiering van initiatieven die in het proces naar voren komen wordt geadviseerd het volgende uitgangspunt te hanteren.

Stap 1. Indien passend binnen budget begroting is geen aanvullende actie nodig.

Stap 2. initiatieven die niet vanuit bestaand budget betaald kunnen worden zoeken zelf naar geld. Gemeente ondersteunt bij het zoeken naar mogelijkheden, crowdfunding, subsidies e.d.

Stap 3. indien stap 2 niet leidt tot succes dan kan een verzoek aan raad worden voorgelegd voor geld. Hiervoor wordt geadviseerd gebruik te maken van het proces via de P/C cyclus. Het is echter geen garantie voor financiering, maar biedt de raad om binnen de cyclus een afweging te maken of extra financiële middelen beschikbaar komen voor een dergelijk initiatief.

DRAAGVLAK EN SAMENWERKING

Uitgangspunt is dat als initiatief aangedragen wordt en betrokkenen en eigenaren zijn het eens, eventuele financiering is geregeld en er aantoonbaar draagvlak is, dan verleent de gemeente medewerking om het (ruimtelijk) mogelijk te maken.

De gemeentelijke organisatie ondersteunt het proces. Zij is fysiek ook aanwezig in de desbetreffende dorp of wijk en maakt het mogelijk dat inwoners en ondernemers betrokken worden. Dit doet ze samen met inwoners en ondernemers. De raad wordt informierend meegenomen. College is betrokken bij de projecten per dorp / wijk. Betrokken portefeuillehouders stellen samen met de organisatie doelen, termijnen en mogelijke aanvullingen op uitgangspunten vast.

SPEELVELD

Werkingsgebied

Omvang en inhoud wordt door de organisatie samen met inwoners en ondernemers vastgesteld.

Deelnemers

Primaire deelnemers zijn de inwoners en ondernemers van de/het desbetreffende wijk of dorp. Onderwerpen worden door deelnemers ingebracht. Onderwerpen kunnen ook vanuit raad en college onder de aandacht worden gebracht.

Communicatie

De inzet van communicatiemiddelen wordt samen met onze inwoners en ondernemers vastgesteld. Binnen de communicatie gelden de volgende uitgangspunten;

- Communicatie is helder en transparant. We delen informatie. Kerncompetentie is dat we geen informatie achterhouden.
- Communicatie is laagdrempelig. We communiceren uitnodigend, begrijpelijk en zorgen voor mogelijkheden om inbreng te leveren in het proces.

Bijlage bij verslag BO 15 dec. 2020

Barneveldse positionering

1. Het College van BenW heeft kennisgenomen van de documenten die nu zijn voorgelegd. Vooraf willen we benadrukken dat een keuze in deze ARHI procedure over de toekomst van onze buurgemeente Scherpenzeel door het college van GS genomen wordt. Het college van Barneveld matigt zich geen oordeel aan over het bestuurskrachtvraagstuk dat hieraan ten grondslag ligt.
  2. Vanuit die optiek hebben wij ons als college van BenW beraden over de drie varianten, de analyse en beoordeling daarvan in het afwegingsdocument. Wij zien dat in alle drie de varianten de gemeente Barneveld onderdeel is in het versterken van de bestuurskracht van onze bureaus. In lichte samenwerking, duurzaam partnerschap en in een bestuurlijke fusie.
  3. Als de toekomst van Scherpenzeel er dan een zal zijn met Barneveld, in welke vorm dan ook, dan:
    - zoeken wij naar een oplossing die ons wederzijds de beste toekomstkansen geeft op een bestendig en slagvaardig bestuur;
    - Hebben wij een voorkeur voor een bestuursvorm die zo min mogelijk coördinatievraagstukken vergt of interne energie opslokt en zich zo veel mogelijk gezamenlijk kan richten op de dienstverleningen aan onze inwoners, bedrijven en instellingen;
    - Staan wij een oplossing voor die de uitvoering van onze ambities en positie in de regio ondersteunt en versterkt.
1. Van hieruit komt ons college met de huidige kennis tot een voorlopige waardering van de drie varianten en is het nu aan het college van GS knopen te gaan doorhakken.
  2. Als de provincie zou kiezen voor variant 1, zelfstandigheid, dan zal Scherpenzeel op deelterreinen, domeinen of dossiers ad hoc samenwerkingsverbanden willen aangaan met andere gemeenten, w.o. Barneveld. Wij wachten in die variant de voorstellen hiertoe van Scherpenzeel af. Men is welkom om dit dan samen te verkennen. Onze insteek zal pragmatisch en realistisch moeten zijn: ook voor Barneveld zal dit een aantoonbaar voordeel moeten meebrengen.
  3. Als de provincie zou kiezen voor variant 3 spreken wij volmondig uit dat Scherpenzeel hartelijk welkom is om met provincie en ons verdere uitwerking te geven en zullen wij ons uiterste best zullen doen om samen een nieuwe, krachtige en saamhorige gemeente te worden waarin het unieke karakter van Scherpenzeel en de tien Barneveldse kernen zich verder kunnen ontwikkelen. Als we de handen ineen slaan en ruimte geven voor de bijzondere identiteit kunnen we samen een mooie nieuwe toekomst schrijven.
  4. Bij variant 2 gaat het om een duurzaam partnerschap. Daarvoor moet je een gezamenlijke ambitie formuleren, je strategie ontwikkelen en een goed uitvoeringsprogramma als basis hebben. Dat kan alleen als er vertrouwen in elkaar is en een intrinsieke wil om samen te werken. En samenwerken is dan een werkwoord. Een bestuurlijke constructie ontwerpen is echter nog geen samenwerken. Het college van Barneveld heeft in de afgelopen tijd niet ervaren dat die vertrouwensbasis er over en weer is. Ook leest ze in alle stukken van Scherpenzeel dat Scherpenzeel juist zelf haar eigen beleid wil kunnen ontwikkelen en niet op zoek is naar een echt duurzaam partnerschap van beleid tot uitvoering. Het college ziet in deze variant geen heil.

5. Het college van Barneveld erkent de complexiteit van het keuzevraagstuk dat voorligt. Ook voor onze burens zal het een moeilijke tijd zijn. Soms is het dan beter om door de zure appel heen te bijten en de toekomst vanuit meerdere opties onder ogen te zien en vooral de kansen dan voorop te stellen. Weet in elk geval dat Barneveld niet bijt en Scherpenzeel welkom is om de gesprekken verder voort te zetten. Ons college wacht de besluitvorming van GS nu met belangstelling af.

Bijlage Begroting onderzoek Samenwerkingsagenda Scherpenzeel.

Tijdvak :

1 december 2021 - 1 september 2022

Inzet Uren

- Projectleiding : € 5.125
- Projectgroepleden: € 5.125
- Projectondersteuning € 5.125

Communicatie: € 5.125

Onderzoek: € 5.125

Totaal.: € 5.125,

Begroot Scherpenzeel € 5.125

Aanvraag subsidie / ondersteuning BZK € 5.125

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)
De minister
T.a.v. mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Datum

PM

Zaaknummer

2020-007489

OnderwerpVersterking bestuurskracht
Scherpenzeel**Inlichtingen bij**

Provincieloket

5.1.2.e

5.1.2.e@gelderland.nl

Blad

1 van 8

Geachte mevrouw Ollongren,

Hierbij informeren wij u – conform de daarvoor opgenomen procedure in het Beleidskader Herindeling – over ons voornemen om een artikel-procedure 8 Wet Arhi te starten in het kader van de versterking van de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel in onze provincie. Deze brief – met enkele bijlagen – bevat een toelichting op dit voornemen. Graag overleggen wij met u hierover op korte termijn voorafgaand aan een hierover door ons College te nemen besluit, voorzien medio juli 2020.

In deze brief gaan wij achtereenvolgens in op:

- De geschiedenis en de ontwikkeling van de bestuurskrachtproblematiek van Scherpenzeel van 2007 tot 2019;
- De inspanningen van de gemeente vanaf 2019 om tot een oplossing van deze problematiek te komen en de beoordeling daarvan door GS;
- De visie van de provincie op de voor de inwoners en bedrijven beste oplossing van de bestuurskrachtproblemen van Scherpenzeel;
- Het standpunt van GS over de noodzaak van de start van een artikel 8 procedure Wet Arhi, alsmede beoogd doel van de zgn. open overlegfase daarvan.

De gemeente Scherpenzeel en bestuurskracht (2007-2019)

De gemeente Scherpenzeel (ca. 10.000 inwoners) is een gemeente met een actieve en ondernemende gemeenschap in de Gelderse Vallei. De gemeente heeft een groei- en ontwikkelambitie op het terrein van woningbouw en economie. De gemeente werkt samen met andere gemeenten in de Regio Food Valley voor met name bovenlokale taken. De lokale taken voert de gemeente voor het grootste deel in eigen beheer uit.

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

5.1.2.e

5.1.2.e@gelderland.nl

www.gelderland.nl

BNG Bank Den Haag

5.1.1.e

BIC-code BNG Bank: 5.1.1.e

Btw-nummer: 5.1.1.e

KvK-nummer: 5.1.1.e

≡ provincie
Gelderland

Datum

7 mei 2020

Zaaknummer

2020-007489

Blad

2 van 8

Als veel andere (kleine) gemeenten houdt het onderwerp bestuurskracht de gemeente al lang bezig (zie voor een historische overzicht bijlage 1). Vanuit een door de gemeente zelf ervaren gebrek aan bestuurskracht heeft het toenmalige gemeentebestuur in 2007 ingezet op een fusie met de (Utrechtse) buurgemeenten Renswoude en Woudenberg. In 2011 is het door het kabinet Balkenende daartoe ingediende wetsvoorstel ingetrokken. Het toen zelfstandig gebleven Scherpenzeel heeft sinds die tijd diverse onderzoeken en afwegingsprocessen rond bestuurskracht uitgevoerd. In 2018 is een lange termijn Toekomstvisie opgesteld. Daaropvolgend is in 2019 in opdracht van de gemeente een onderzoek uitgevoerd naar de realisatiekracht van Scherpenzeel.

Dit onderzoek "Zelfbewust Scherpenzeel" had als conclusie dat in Scherpenzeel sprake is van een kwantitatieve en kwalitatieve disbalans tussen de opgaven en ambities waar Scherpenzeel zich voor gesteld ziet en de realisatiekracht die zij daar tegenover kan stellen. De onderzoekers zagen 4 denkbare oplossingsrichtingen hiervoor, waarvan een fusie met een sterke buurgemeente (c.q. Barneveld) werd geadviseerd als enige oplossing die voor de lange termijn tot een adequate realisatiekracht zou kunnen leiden. Andere opties (zelfstandigheid, ambtelijke fusie, regiegemeente) werden als niet duurzaam effectief beoordeeld.

Aanpak bestuurskrachtproblematiek door Scherpenzeel (2019 – heden)

Medio 2019 heeft de gemeenteraad naar aanleiding van dit onderzoek besloten tot een traject tot versterking van de realisatiekracht. Hierbij is besloten een afweging te maken tussen het scenario Zelfstandigheid en het scenario Fusie met de gemeente Barneveld. Deze afweging is inhoudelijk voorbereid door een Stuurgroep uit de gemeenteraad. Vanuit GS is het afwegingsproces gevolgd, waarbij in november 2019 is aangegeven dat in dit proces naar onze opvatting balans werd gemist in de analyse tussen beide scenario's. Wij hebben toen tevens inhoudelijke voorwaarden gesteld aan het afwegingstraject, met het oog op het krijgen van vertrouwen in een duurzaam zelfstandig Scherpenzeel:

- strategische kracht van de gemeente,
- goede werkende verbinding in het politiek-bestuurlijk samenspel,
- visie op de regionale samenwerking,
- versterkte ambtelijke organisatie.
- solide financiële uitwerking van de te nemen maatregelen hiervoor.

Over de noodzaak van bestuurskrachtversterking is brede overeenstemming gevonden binnen Scherpenzeel, doch over uitkomst van de scenario-afweging is door de fracties in de gemeenteraad verschillend geoordeeld. Op 9 december 2019 heeft een meerderheid gekozen voor het scenario zelfstandigheid. Bij brief van 17 december 2019 hebben wij aangegeven dat met deze besluitvorming de zorg over de toekomstbestendigheid van de gemeente Scherpenzeel bij ons College niet is weggenomen en dat nog niet voldaan wordt aan de inhoudelijke voorwaarden die door ons daarvoor gesteld zijn.

Het in december 2019 nieuw gevormde College van B&W heeft aangegeven bij de opstelling van de Kadernota 2021-2024 concrete en structurele oplossingen te bieden voor het versterken en

Datum

7 mei 2020

Zaaknummer

2020-007489

Blad

3 van 8

toekomstbestendig maken van de bestuurskracht. Via een zgn. Monitoringsoverleg hebben wij de totstandkoming van de Kadernota gevolgd. Van onze zijde zijn daarbij de eerdere inhoudelijke randvoorwaarden voor de afweging over bestuurskracht aangegeven. De provincie heeft in het Monitoringsoverleg aangedrongen op een evenwichtige en gelijkwaardige afweging van de beide eerdere onderzochte scenario's. Op enige onderdelen heeft inhoudelijke begeleiding en ambtelijke ondersteuning plaatsgevonden in dit proces vanuit de provincie.

Op 26 mei heeft het College van B&W de Kadernota 2021-2024 vastgesteld. B&W kiest in deze beleidsrijke Kadernota voor de uitvoering van een groot aantal lange termijn ambities op het terrein van woningbouw, economie en voorzieningen. Om deze ambities te kunnen realiseren zet het College in op het versterken van de ambtelijke organisatie met een structurele jaarlijkse investering ca. € 1,6 miljoen per jaar. Daarbij wordt als optie ook uitbesteding van een aantal taken aan andere gemeenten genoemd. Tevens kiest B&W voor investering in verbouw/nieuwbouw van gemeentelijke huisvesting voor een bedrag van ca. € 1,6 miljoen om daarmee een structurele verbetering van de exploitatie van Kulturhus De Breehoek te bewerkstelligen.

De dekking voor de genoemde investering wordt in de Kadernota voor de jaren 2021-2024 gevonden via:

- benutting van de aanwezige exploitatieruimte voor de komende jaren;
- enkele structurele bezuinigingen (o.a. bibliotheek);
- benutting van enkele (doel)reserves en inkomsten uit grondexploitatie;
- een lastenverzwaring voor inwoners en ondernemers (26,6% stijging OZB in 4 jaar).

Standpunt GS over Kadernota B&W

Met de vaststelling van deze Kadernota bevestigt B&W dat er sprake is van een stevige problematiek op het gebied van bestuurskracht/realisatiekracht. B&W is ook bereid daar forse investeringen op te plegen; ca. € 17-18 miljoen tot 2030, met name in gemeentelijke organisatie en huisvesting. Wij waarderen het dat B&W daarmee het vraagstuk van de realisatiekracht en bestuurskracht van Scherpenzeel zo expliciet maakt en serieus neemt als grote en structurele opgave.

In de bijgaande nota "een sterk dorp in een sterke gemeente" geven we een analyse en beoordeling van de Kadernota naar proces en inhoud. Op basis hiervan komen wij tot de opvatting dat het College van B&W in deze Kadernota – in weerwil van het bovenstaande – uiteindelijk onvoldoende oplossing biedt voor de gesignaleerde bestuurskrachtproblematiek, om de volgende redenen:

- B&W schetst in de Kadernota geen geloofwaardig perspectief op veranderingen en verbeteringen in het politiek-bestuurlijk samenspel.
- De strategische kracht van de gemeente en de positie in de regio wordt niet fundamenteel versterkt.
- Door te investeren in de eigen ambtelijke organisatie worden problemen van kwetsbaarheid en continuïteit niet structureel opgelost, omdat veelal gewerkt zal moeten blijven worden met

Datum

7 mei 2020

Zaaknummer

2020-007489

Blad

4 van 8

eenpitters/parttimers op cruciale posten en er geen ruimte is in het loongebouw om voor de lange termijn ervaren professionals aan te trekken.

- Voor de dekking van de benodigde structurele investeringen in de ambtelijke organisatie wordt voor een deel een beroep gedaan op incidentele middelen;
- Scherpenzeel moet bijna de volledige financiële ruimte gebruiken om de Kadernota rond te krijgen. De ruimte om wendbaar te kunnen handelen op structurele tegenvallers en onvoorziene uitgaven is nog zeer beperkt. Het langere termijn financieel perspectief ontbreekt.

Bovenstaande betekent dat naar de mening van GS een duurzaam bestuurskrachtig zelfstandig Scherpenzeel op grond van de besluitvorming over de Kadernota in B&W niet kan worden geborgd. Daarbij achten wij het benodigde investeringsbedrag voor deze meerjarenaanpak (verregaand) disproportioneel ten opzichte van het te bereiken (beperkte) resultaat. De keuze voor zelfstandigheid wordt een zeer dure keuze voor de gemeente en voor de inwoners door de forse lastenverzwaring, terwijl geen redelijke zekerheid geboden worden dat die investeringen het beoogde rendement kunnen bieden; een bestuurskrachtige gemeente die in ieder geval nog tot 2030 van voldoende betekenis kan blijven in het bereik van de gestelde doelen voor inwoners en ondernemers.

Hierbij heeft GS nog niet meegewogen het onzeker financieel perspectief dat op veel inwoners, ondernemingen en gemeenten afkomt door de huidige coronacrisis. Met het nu benutten van aanwezige ruimte en buffers (o.a. belastingcapaciteit) als dekking voor de investeringen in personeel en huisvesting wordt de financiële weerbaarheid en flexibiliteit weggenomen die naar verwachting nog hard nodig zal zijn in de komende jaren. Noodzakelijke bezuinigingen (o.a. op de gemeentelijke organisatie of voorzieningen) zullen dan de nu beoogde bestuurskracht weer te niet doen, dan wel direct ten kosten gaan van voorzieningen.

Wij constateren dat in de afwegingen van B&W (opnieuw) geen gelijkwaardige en evenwichtige afweging is gemaakt tussen de scenario's zelfstandigheid en fusie met Barneveld. Naar onze mening kan feitelijk worden onderbouwd dat een fusie met Barneveld aanmerkelijk minder investering vraagt en zonder lastenverzwaring voor de inwoner tot dezelfde of op onderdelen zelfs betere resultaten voor de inwoners en ondernemers van Scherpenzeel kan leiden. Open inhoudelijk afweging van de scenario's vindt in de Kadernota niet plaats; het College van B&W beperkt zich tot validering en onderbouwing van het reeds eerder door de gemeenteraad ingenomen standpunt. Naar onze mening een gemiste kans om een zo belangrijke afweging met zo grote langjarige consequenties, vanuit een open en waardevrije blik te benaderen en als zodanig ook aan te bieden voor de publieke en politieke dialoog.

Wij willen ons inzetten voor versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel en streven naar een groot mogelijk draagvlak voor de daarvoor in te zetten oplossingen. De inwoners in de actieve en ondernemende lokale gemeenschap van Scherpenzeel hebben recht op een gemeentebestuur dat structureel en tegen aanvaardbare kosten in staat is om de doelen en opgaven zoals vastgelegd in de Toekomstvisie te kunnen uitvoeren. Ons College heeft vanaf 2018 zich ingezet om de politiek in Scherpenzeel daartoe tot eigen verantwoorde keuzes te laten komen en heeft het gemeentebestuur

Datum

7 mei 2020

Zaaknummer

2020-007489

Blad

5 van 8

daarin op verschillende manieren en momenten ondersteund. Indien de gemeenteraad op 9 juli instemt met de Kadernota zoals door het College van B&W is aangeboden, kunnen wij geen vertrouwen meer hebben dat een duurzaam bestuurskrachtig gemeentebestuur in Scherpenzeel onder regie van het gemeentebestuur kan worden bereikt.

Mogelijkheden voor versterking bestuurskracht Scherpenzeel

Wij beschouwen het daarom als onze verantwoordelijkheid tot een eigen afweging te komen omtrent de beste oplossing voor de ontwikkeling van de bestuurskracht van Scherpenzeel. Vanuit de door Provinciale Staten vastgestelde beleidskaders hanteren we een (regionale) maatwerkbenadering. Gemeenten zijn primair zelf verantwoordelijk voor het versterken van hun eigen bestuurskracht.

Samen met gemeenten en regio's zijn we voortdurend in dialoog over de beste oplossingen om daar waar nodig de bestuurskracht te versterken. Uitgangspunt daarbij is dat deze zo goed mogelijk moet aansluiten bij de belangen en doelen van de inwoners van de betreffende gemeente(n) en dat ze passen in de regionale maatschappelijke en bestuurlijke context. Als we zien dat een geschikte aanpak van onderaf uitblijft, pakken we vanuit onze verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het openbaar bestuur de regie en bezien dan vanuit ons instrumentarium welk instrument het meest geëigend is om te komen tot noodzakelijke versterking van de bestuurskracht.

Voor de oplossing van de bestuurskrachtproblematiek van Scherpenzeel geldt:

- Dat zowel ambtelijke als bestuurlijke versterking nodig is.
- Dat zowel versterking van praktische uitvoering als van strategische positie nodig is.
- Dat de versterking duurzaam is voor de lange termijn én financieel draagbaar.

In de afgelopen periode heeft de provincie een verkenning uitgevoerd naar verschillende mogelijkheden voor versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel. Daarbij is gebleken dat diverse grotere regiogemeenten (Ede, Veenendaal, Barneveld) mogelijk bereid en in staat zouden kunnen zijn om een partnerschap met Scherpenzeel te ontwikkelen. De gemeente Barneveld is daarbij de enige gemeente die én directe buurgemeente van Scherpenzeel is én die zich – onder voorwaarden – bereid heeft verklaard om eventueel tot herindeling met Scherpenzeel over te willen gaan. De overige 2 Utrechtse buurgemeenten Renswoude en Woudenberg geven aan dat voor hen van een fusie met Scherpenzeel, zoals in 2007 is voorgesteld, nu en in de toekomst geen optie is. Deze optie zou overigens ook niet passend zijn als oplossing voor de bestuurskrachtproblematiek van Scherpenzeel.

Wij hebben ons tevens georiënteerd of mogelijk bestuurlijk alternatieve vormen, zoals die van een federatiegemeente, een oplossing zouden kunnen zijn voor de onderhavige bestuurskrachtproblematiek. Wij hebben geconstateerd dat deze bestuurlijke alternatieve vormen hiervoor nu niet geschikt zijn. In de eerste plaats zouden daarvoor meerdere daartoe gemotiveerde gemeenten actief in het gebied betrokken moeten worden; uit onze verkenning hebben we geen enkel signaal gekregen dat zou kunnen duiden op een initiatief of belangstelling daartoe de

Datum

7 mei 2020

Zaaknummer

2020-007489

Blad

6 van 8

komende jaren. En in de tweede plaats leent de huidige situatie in Scherpenzeel zich naar onze opvatting absoluut niet voor langjarige bestuurlijke experimenten zonder duidelijk eindperspectief.

Voor wat betreft de beoordeling van mogelijke opties voor de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel biedt het in opdracht van de gemeente uitgevoerde onderzoek "Zelfbewust Scherpenzeel" van 2019 ook goed bronmateriaal. In lijn met dat onderzoek constateert op basis van de eigen verkenning dat de enige mogelijkheid voor de duurzame versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel is dat Scherpenzeel zich voor de lange termijn verbindt met een sterke partner. Voor structurele versterking van de bestuurskracht is alleen een ambtelijke verbinding niet voldoende; dit partnerschap moet de mogelijkheid in zich dragen om ook tot een bestuurlijke fusie te leiden.

Wat betreft de regionale context kan gesteld worden dat de Regio Food Valley een florerende en presterende regio is, waarin gemeenten en andere partijen op een productieve wijze samenwerken. Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat de bestuurlijke hoofdindeling van het gebied ondersteunend is aan de te bereiken inhoudelijke resultaten. De versterking van de realisatiekracht in Scherpenzeel is binnen deze regio een geïsoleerd dossier, vanuit onze provincie zijn er dan ook geen initiatieven om verandering aan te brengen in de regionale structuur. Wel kan versterking van bestuurskracht van individuele gemeenten een bijdrage leveren aan het succes van en het samenspel in de regio. Een duurzame bestuurlijke verbinding van Scherpenzeel met een van de grotere gemeenten van de regio i.c. Barneveld past hier zeker in.

Start artikel 8 wet Arhi

Wij streven ernaar dat de inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties voor de uitvoering van taken en het bereiken van doelstellingen een beroep kunnen doen op een duurzaam bestuurskrachtige gemeente. De huidige gemeente Scherpenzeel kan dat niet bieden. En de plannen en maatregelen uit de door B&W vastgestelde Kadernota bieden onvoldoende vertrouwen op een duurzaam bestuurskrachtig zelfstandig Scherpenzeel in de nabije toekomst.

Ons College heeft vanaf 2018 de gemeente Scherpenzeel gefaciliteerd, begeleid en gemonitord om zelfstandig tot keuzes te komen waarmee de bestuurskracht duurzaam zou worden geborgd voor de lange termijn. Indien de gemeenteraad op 9 juli a.s. de standpunten van B&W inzake de Kadernota zou overnemen dreigt de situatie dat de voorwaarden voor een duurzaam bestuurskrachtig Scherpenzeel niet worden vervuld, en tegelijkertijd op korte termijn langlopende verplichtingen en investeringen worden aangegaan en lastenverzwaringen voor de inwoners zullen worden vastgesteld.

Deze situatie vinden wij in het belang van de inwoners ongewenst en wij zijn daarom vanuit onze verantwoordelijkheid voornemens de regie op ons te nemen om te komen tot een duurzame en werkbare oplossing van de bestuurskrachtproblematiek van Scherpenzeel. Omdat oplossing hiervan urgent is en andere mogelijkheden op dit moment geen realistisch perspectief op oplossing geven hebben wij het concrete voornemen tot toepassing van het instrumentarium van de Wet Arhi i.c. start van een artikel 8 procedure, na en onder voorbehoud van besluitvorming over de

Datum

7 mei 2020

Zaaknummer

2020-007489

Blad

7 van 8

Kadernota door de gemeenteraad van Scherpenzeel op 9 juli a.s. Wij zullen we ons dan hierbij richten op een onderzoek naar een herindeling van de huidige gemeenten Scherpenzeel en Barneveld, ingaande 1-1-2023. Wij zien dit als beste (en feitelijk als enige) optie om tot structurele versterking van de bestuurskracht te komen.

Toepassing van dit instrument en met name de fase van open overleg is een zwaar instrument, maar wel proportioneel naar de huidige situatie. Het biedt ook de ruimte aan de gemeente Scherpenzeel om zelf mogelijk nog tot een heroverweging te komen van de met deze besluitvorming van B&W over de Kadernota ingeslagen weg. Het biedt ook de ruimte aan de gemeenten Scherpenzeel en Barneveld om – onder regie van ons College – een zorgvuldig onderbouwd standpunt in te gaan nemen over de effecten van een herindeling voor de inwoners van beide gemeenten en over de mogelijkheden die een dergelijke herindeling biedt voor beide gemeenten om hun doelstellingen voor de korte en langere termijn waar te maken en op welke wijze dit het beste kan worden vormgegeven.

De fase van het open overleg biedt ons de mogelijkheid om over dit overlegproces de regie te voeren en om bij inwoners, maatschappelijke organisaties en politiek in beide gemeenten en bij bestuurlijke partners in het gebied het draagvlak te onderzoeken én zo nodig te vergroten voor een op te stellen fusievoorstel tussen beide gemeenten. Onze regie is er primair op gericht om een zo groot mogelijk draagvlak en zo goed mogelijke onderbouwing van een fusievoorstel tussen beide gemeenten op te bouwen en de meerwaarde daarvan voor de inwoners van beide gemeenten expliciet te maken.

Resumerend

De gemeente Scherpenzeel kent een lange geschiedenis van afweging en interventies over versterking van de bestuurskracht. In 2019 is uit eigen onderzoek van de gemeente vast komen te staan dat er een fundamentele onbalans is tussen wat de gemeente wil en wat de gemeente kan. Vanaf 2019 wordt onder eigen regie van de gemeente gewerkt aan voorstellen voor versterking van de bestuurskracht. Dit heeft – na eerdere principe- besluitvorming hierover door de gemeenteraad in december 2019 – geleid tot de besluitvorming door B&W over de Kadernota 2021-2024. Door ons zijn vanaf medio 2019 randvoorwaarden aan proces in inhoud van de afweging gesteld om vertrouwen te kunnen hebben in een duurzaam bestuurskrachtig zelfstandig Scherpenzeel.

Wij waarderen dat in de besluitvorming over de Kadernota de bestuurskrachtproblematiek expliciet wordt gemaakt. Ons College is echter van mening dat de voorgestelde oplossingsrichting en uitwerking daarvan te weinig vertrouwen geeft in een duurzaam bestuurskrachtig Scherpenzeel. Wij vinden daarbij dat de kosten van de door B&W voorgestelde oplossingsrichting (incl. lastenverzwaring voor de inwoner) niet opwegen tegen het te bereiken resultaat. Door de inzet van incidentele middelen zijn naar de mening van ons college de plannen voor zelfstandigheid maar een tijdelijke oplossing. De structurele dekking voor de wens tot zelfstandigheid wordt vooruitgeschoven. We menen voorts dat het alternatief fusie met Barneveld niet open en evenwichtig is onderzocht. GS menen dat dit alternatief met aanzienlijk minder investering en

Datum

7 mei 2020

Zaaknummer

2020-007489

Blad

8 van 8

zonder lastenverzwaring tot dezelfde of betere resultaten voor de inwoners van Scherpenzeel zou kunnen leiden.

Daarom hebben wij het voornemen om – indien de gemeenteraad het standpunt van B&W overneemt op 9 juli a.s. – een artikel 8 procedure Wet Arhi te starten, gericht op onderzoek en ontwikkeling van een goede onderbouwing en van een optimaal draagvlak voor een fusie van Scherpenzeel en Barneveld per 1-1-2023, samen met de betrokken gemeentebesturen, inwoners, maatschappelijke organisaties en bestuurlijke partners.

Op grond van het Beleidskader Herindeling 2018 informeren we u over dit voornemen en overleggen graag met u hierover.

Met vriendelijke groet,
Gedeputeerde Staten van Gelderland

John Berends
Commissaris van de Koning

5.12.e
Secretaris

Bijlage(n)

- 1) Historisch overzicht bestuurskracht Scherpenzeel 2007 – 2019
- 2) Beoordeling proces en inhoud Kadernota B&W 26 mei (“een sterk dorp in een sterke gemeente”)
- 3) Verkenning versterking bestuurskracht Scherpenzeel
- 4) Kadernota Scherpenzeel 2021-2024 (zoals vastgesteld door het College van B&W van Scherpenzeel op 26 mei 2020)

akd

AANGETEKEND

AAN De minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en
Wonen
T.a.v. mevrouw mr. **5.1.2.e**
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Tevens per e-mail: **5.1.2.e** @minbzk.nl

VAN mr. drs. **5.1.2.e**
Advocaat
TELEFOON **5.1.2.e**
FAX **5.1.2.e**
E-MAIL **5.1.2.e**@akd.nl
BEZOEKADRES Gustav Mahlerlaan 2970
1081 LA AMSTERDAM
POSTADRES Postbus 59280
1040 KG AMSTERDAM
Nederland
INTERNET www.akd.nl

DATUM 7 oktober 2020
ONDERWERP **Gedeputeerde Staten van Gelderland;
besluit op grond van de Wet arhi**
UW KENMERK 2020-0000475444
ONS KENMERK 297473

Excellentie,

Bij besluit van 14 juli 2020 zijn Gedeputeerde Staten van Gelderland een procedure op grond van artikel 8 van de Wet arhi gestart. Een verzoek van het college van burgemeester en wethouders van Scherpenzeel om dit besluit bij de Kroon voor te dragen voor vernietiging, hebt u bij besluit van 18 augustus 2020 niet-ontvankelijk verklaard, mede omdat daartegen bezwaar en beroep open zou staan.

In de aanhangige bezwaarprocedure nemen Gedeputeerde Staten vooralsnog het standpunt in dat tegen het besluit geen bestuursrechtelijke rechtsmiddelen kunnen worden ingesteld. In dat verband zijn vertegenwoordigers van het provinciebestuur al enkele malen telefonisch en per e-mail in overleg getreden met uw ministerie. Vooralsnog heeft dit nog niet geleid tot een nadere standpuntbepaling van uw zijde omtrent de appellabiliteit van een besluit op grond van artikel 8 lid 1 van de Wet arhi.

Het bezwaar is op 6 oktober jl. behandeld op een hoorzitting van de commissie Rechtsbescherming van de provincie Gelderland. Tijdens de hoorzitting is ook het overleg met uw ministerie besproken. Naar aanleiding daarvan verzoek ik u namens Gedeputeerde Staten eerbiedig om een eventuele nadere standpuntbepaling binnen één week na dagtekening van deze brief kenbaar te maken, zodat de commissie het bezwaar kan betrekken bij het uit te brengen advies. Indien een reactie binnen de genoemde termijn zal de commissie een advies uitbrengen zonder deze daarbij te betrekken.

5.1.2.e

2.e

Raadhuisplein 2
 Postbus 63
 3770 AB Barneveld
 Telefoon 14 0342
 Fax (0342) 495 376
 E-mail info@barneveld.nl
 Internet www.barneveld.nl

**College van burgemeester en wethouders van
 Gemeente Scherpenzeel**

Geacht college,

Datum:
31 maart 2021

Ons kenmerk:
1163854

Behandeld door:
Gemeentesecretaris

Doorkiesnummer:
5.1.2.e

email:
5.1.2.e

Dank voor uw brief van 5 maart 2021. U geeft in deze brief de concrete punten aan waarop u de huidige samenwerking tussen onze gemeenten wilt bestendigen en op korte termijn wilt uitbreiden. Zoals we met elkaar hebben afgesproken in onze collegeontmoeting van 9 februari 2021, is het belangrijk om duidelijkheid te krijgen over de wederzijdse verwachtingen en wat we daarin voor elkaar kunnen betekenen. Hierbij zijn de geformuleerde uitgangspunten, zoals ook in uw brief verwoord, leidend.

Context

Voordat wij ingaan op de concrete thema's, willen wij benadrukken dat onze inspanning primair gericht is op de voorbereiding en toekomst van de nieuwe gemeente. Wij vinden dat, samen met u, van belang voor onze inwoners en medewerkers. Wij begrijpen dat u vanuit uw eigen verantwoordelijkheid voorlopig daarnaast ook een andere koers kiest voor het behoud van zelfstandigheid van Scherpenzeel. Dit zogeheten tweesporenbeleid maakt ons echter wel kritischer en terughoudender in het oppakken van nieuwe taken. Vooral omdat een mogelijke uitkomst van de Arhi-procedure onzeker is. Binnen die context zoeken wij uiteraard naar wat wel kan.

In dat licht hebben wij er behoefte aan om duiding te geven aan de bespreking van de samenwerkingsstrategie in uw raadsvergadering van 25 maart 2021. In het raadsvoorstel en -besluit over de samenwerkingsstrategie van 25 maart geeft u aan dat er wat u betreft ook een scenario denkbaar is van een bredere en duurzame samenwerking. U prefereert hierin een samenwerking die in gezamenlijkheid wordt vormgegeven boven de basisvariant van zakelijke dvo's. Tevens stelt u daarin dat operationele samenwerking genoeg ruimte moet bieden voor eigen beleidsaccenten. Dit is strijdig met de afspraak om geen twee kapiteins op één schip te hebben. Wij willen er geen misverstand over laten bestaan dat dat dit voor Barneveld op geen enkele manier een begaanbaar scenario is. Mondeling heeft u ons laten weten dat dit ook voor u geen optie is. Daarom hechten wij er aan om dit ook schriftelijk aan u te bevestigen.

Een herindeling is per definitie al een complex traject. Een tweesporenbeleid vraagt extra bestuurlijke en ambtelijke lenigheid waarin geen enkele onduidelijkheid mag bestaan over interpretaties en verwachtingen. Onze regelmatige gesprekken dragen daar goed aan bij, maar de situatie vraagt een continue alertheid. Ook de wijze waarop nu op ambtelijk niveau gezamenlijk constructief wordt gewerkt om te komen tot het plan van aanpak op weg naar de herindeling is daarin ondersteunend.

Op die manier ontstaat duidelijkheid over tijdsplanning, welke stappen er aan de orde zijn in het herindelingspoor en op welke wijze er duidelijkheid gegeven kan worden aan al onze medewerkers.

Laten we er daarom voor zorgen dat we elkaar steeds goed op de hoogte houden van alle ontwikkelingen en stappen die ons gezamenlijk traject kunnen beïnvloeden.

Uw verzoek.

In uw brief gaat u in op een tweetal onderdelen:

1. Bestendiging van de huidige samenwerking
2. Uitbreiden operationele samenwerking op korte termijn

Bestendiging van de huidige samenwerking

Bestaande afspraken willen we waar mogelijk continueren. Op onderdelen vraagt dat wel een herijking van die afspraken.

Blad 2

Sociaal domein.

Wij voeren een groot aantal taken voor u uit die vooral gebaseerd is op een inkooprelatie. Dat willen we blijven doen. De contracten en dvo's die hier aan ten grondslag liggen, vragen wel om vernieuwing. Wij zullen daar een voorstel voor doen. Wij zien op dit moment geen ruimte voor een uitbreiding van de afspraken.

Openbare orde en veiligheid.

Op dit terrein wordt al jaren samengewerkt en voeren wij taken voor u uit. Deze willen we continueren. Omdat we in dezelfde bestuurlijke en ambtelijke (regio) overleggen zitten, zien wij met u een meerwaarde om werkzaamheden efficiënt af te stemmen. Op het gebied van APV, evenementen en de BOA's zijn er op dit moment personele wisselingen. Wij stellen voor om via een nieuwe detachering- en dienstverleningsovereenkomst deze taken voor u uit te blijven voeren. Wij zullen dan de vacatures openstellen en geschikte kandidaten in overleg met u werven.

Functionaris gegevensbescherming.

Wij continueren het reeds bestaande beleid en de detachering.

Vertrouwenspersoon.

Wij hebben inmiddels een nieuwe interne vertrouwenspersoon. Rond de zomer zullen we met haar een tussenevaluatie doen ten aanzien van urenbesteding, daarin zullen we ook de huidige afspraak met u betrekken en zo mogelijk continueren.

BGT

De afspraken voor de Basisregistratie Grootchalige Topografie zijn zoals u aangeeft voor dit jaar verlengd. In die verlenging is ook de mogelijkheid opgenomen om deze afspraken nog maximaal voor twee jaar te verlengen. Naar onze mening biedt dat voornamelijk voldoende continuïteit voor de BGT. Afhankelijk van de uitkomst van het lopende herindelingsproces kunnen we deze afspraken op een later moment eventueel opnieuw bezien.

Uitbreiden operationele samenwerking op korte termijn.

Zoals wij in het begin van onze brief stelden zijn we kritisch en terughoudend in het oppakken van nieuwe taken. Het onderwerp belastingen en BAG is niet nieuw. Al langer is dit onderwerp van gesprek. Wij stellen voor om hierop een verdere verdieping uit te voeren op basis van een business case. Aan de hand hiervan kunnen wij u vervolgens een voorstel doen om deze taken voor u uit te voeren. Dit willen wij op korte termijn starten.

Ten aanzien van samenwerking groenvoorziening en milieustraat willen wij op dit moment nog geen verdere afspraken maken. Dat heeft te maken met de onzekerheid van de Arhi-procedure , maar zeker ook de complexiteit van het tweesporenbeleid. Beide organisaties hebben de handen vol om alle eigen opgaven en taken kwalitatief goed uit te voeren.

Wat ons betreft kunnen de beide gemeentesecretarissen vorm en inhoud geven aan alle genoemde afspraken en zullen wij de voortgang hiervan net als de voortgang op het plan van aanpak regelmatig bespreken in onze gezamenlijke collegeontmoetingen.

Wij stellen voor om deze brief in onze eerstvolgende collegeontmoeting op 8 april a.s. nader toe te lichten.

Blad 3

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders,

5.1.2.e
secretaris

5.1.2.e
burgemeester

GEMEENTE SCHERPENZEEL

Provincie Gelderland
t.a.v. College van Gedeputeerde Staten
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Scherpenzeel, 10 juli 2020

Postbus 100
3925 ZJ
Scherpenzeel
(033) 277 23 24

Buitenplaats
Stationsweg 389a

www.scherpenzeel.nl

IBAN Rekeningnummer
5125

Uw brief d.d. : 3 juli 2020
Uw kenmerk : 2020 007489
Ons kenmerk :
Behandeld door : drs 5.1.2.e
Bijlage(n) : -
Onderwerp : Partnerschap

Geacht college,

Hierbij reageren wij op uw brief van 3 juli jongstleden. Hierin geeft u in nieuwe bewoordingen aan waarom een besluit tot gedwongen herindeling te rechtvaardigen zou zijn. Ook stelt u dat u uw definitief oordeel op 14 juli a.s. zult vellen 'op basis van aanvullende informatie zoals de raadsbesluitvorming op 9 juli, de door u (Motivaction) uitgevoerde peiling, het rapport van de heer 5.1.2.e, de informatie uit de raadsvergadering van Barneveld en alle andere relevante informatie'. Wij constateren dat dit u er niet van weerhoudt om in uw brief opnieuw ferme uitspraken te doen.

Wij voelen ons geroepen om formeel kenbaar te maken dat wij ons ten enenmale niet herkennen in de in deze brief vervatte waardeoordelen en niet-geobjectiveerde kwalificaties ten aanzien van onze bestuurskracht. Wij vrezen echter het in deze fase weinig toevoegt om eerder gewisselde argumenten te herhalen, en volstaan daarom hier met het constateren van een fundamenteel verschil van mening.

Fundamenteel verschil van mening

Wij zijn van mening dat er in Scherpenzeel geen sprake is van (stagnatie in de aanpak van) evidente bestuurskrachtproblemen, zoals bedoeld in de Wet Arhi en het hernieuwd Beleidskader uit 2019. Zonder evidente, onderbouwde bestuurskrachtproblemen, waarbij is aangetoond dat Scherpenzeel onvoldoende in staat is deze zelf op te lossen, is er simpelweg geen wettelijke basis voor provinciale regieneming op dit moment.

Daarbij hebben wij onze bedenkingen bij de zuiverheid van het doorlopen proces: niet alleen ten aanzien van het ervaren gebrek aan objectiviteit en de feitelijke juistheid van uw inhoudelijk oordeel, maar ook bij de verschillende procesinterventies van provinciale zijde.

Draagvlak is één van de belangrijke pijlers in het nieuwe beleidskader. Politiek is er geen draagvlak en er is bovendien geen maatschappelijk draagvlak in Scherpenzeel voor (gedwongen) herindeling met Barneveld. Een absolute meerderheid van de 7863 stemgerechtigden (4028 Scherpenzelers, 86,91 % van de respondenten) koos voor een zelfstandige gemeente Scherpenzeel. Wij zien de uitslag van deze peiling als een stevig mandaat voor het vasthouden aan onze (uitgewerkte) plannen voor een zelfstandige toekomst, waarin wij vanuit onze eigen kracht (ook in regionaal verband) aan de ambities van Scherpenzeel kunnen werken.

Ons kenmerk : /
Onderwerp : Partnerschap

-2-

We hebben behoefte aan partnerschap

Ondanks de herhaalde oproep van de minister van BZK dat provincies in samenspraak met gemeenten hun bestuurlijke visie moeten ontwikkelen, ervaren wij het huidige optreden van GS als eenrichtingsverkeer en voelen wij ons geen gelijkwaardige partner in dit belangrijke proces.

Zoals al eerder aangegeven hebben wij primair behoefte aan partnerschap, ook van de provincie. Wij hebben geen dure wensenlijstjes, want we hebben een structureel sluitend meerjarenperspectief waarmee we de ambities van Scherpenzeel kunnen realiseren.

Oprecht en gelijkwaardig partnerschap mag niet gebaseerd zijn op afhankelijkheidsrelaties en mag ook niet werken als een verstikkend korset, maar moet een vertrouwensbasis bieden van waaruit wij op eigen kracht kunnen groeien. Als u Scherpenzeel echt wilt helpen, geeft u ons het vertrouwen en de ruimte om, zonder interventies of oneigenlijke druk, voort te gaan op onze eigen, democratisch gekozen en door de Scherpenzeelse samenleving omarmde koers.

Geen arhi-procedure

Zoals het beleidskader arhi aangeeft zou het primaat, om de eigen bestuurskracht te versterken, bij gemeenten zelf moeten liggen. Wij zien daarvoor heel veel kansen in de regio, zoals eerder met u gedeeld. Een (boven de markt hangende) arhi-procedure vormt, zoals wij nu reeds ervaren een belemmering om onze samenwerking binnen de regio te versterken. Wij zien ook kansen voor herstel van de (als gevolg van dit proces) verstoorde verhoudingen in onze raad. Echter niet zolang gedwongen herindeling boven de markt hangt. Ook hier is sprake van een zichzelf versterkend effect.

Een arhi-procedure gaat bovendien ten koste van de tijd, ruimte en aandacht die wij nodig hebben om te werken aan zaken die voor Scherpenzeel belangrijk zijn (zoals bijv. De Breehoek, maar ook andere maatschappelijke uitdagingen zoals energietransitie).

Met het ontbreken van een evidente, onderbouwde noodzaak voor herindeling, en op basis van de gevoelens in onze samenleving, achten wij een artikel 8 arhi-procedure niet uit te leggen naar onze inwoners. Wij hopen dat u onze partner wilt zijn.

Wij hopen dinsdag van u te vernemen of, en zo ja welke, ruimte u hiervoor ziet.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Scherpenzeel

5.1.2.e

5.1.2.e

Secretaris

5.1.2.e

Burgemeester

GEMEENTE SCHERPENZEEL

Aan [redacted]
Informatieur van de Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Scherpenzeel, 14 april 2021

Uw mail d.d. : -
Uw kenmerk :
Ons kenmerk : 13774/18197
Behandeld door : 5.1.2.e
Bijlage(n) : 1
Onderwerp : Inbreng t.b.v. (in)formatiebesprekingen

Postbus 100
3925 Z1
Scherpenzeel

Buitenplaats
Stationsweg 389a

www.scherpenzeel.nl

5.1.2.b

Geachte [redacted]

Van harte gefeliciteerd met uw benoeming tot informateur voor een nieuw kabinet. U krijgt hiermee een belangrijke rol in de aanloop naar een nieuw regeerakkoord, dat onder meer als basis zal dienen voor het vervolg op de discussie over de Toekomst van het Openbaar Bestuur.

In de afgelopen kabinetsperiode zijn hierin, in navolging van de Thorbeckebrief¹, reeds belangrijke stappen gezet. BZK overlegt in het kader van 'Thorbecke 2030' met provincies en gemeenten over thema's als taakdifferentiatie en democratische legitimiteit. Met het oog op het vervolg dat een nieuw kabinet hieraan zal geven vragen wij graag uw aandacht voor aspecten waar wij, en met ons ongetwijfeld ook andere gemeenten en gemeenschappen, in dit kader tegenaan lopen.

Decentralisatie als kans

Gemeenten staan het dichtst bij de inwoners, geven vorm aan de wijk en de straat en bieden een vangnet aan iedereen die de aansluiting op de samenleving dreigt te verliezen. Zij vormen daarmee het gezicht van de overheid.

Gemeenten krijgen in toenemende mate de verantwoordelijkheid voor opgaven die inwoners rechtstreeks raken, onder meer op het terrein van ruimtelijke ordening (w.o. omgevingswet), energietransitie en klimaatadaptatie, in het sociaal domein (WMO en Jeugdzorg) en bij het uitvoeren van landelijk beleid (medebewind).

Decentralisatie betekent een verzwaring van de wettelijke taken van gemeenten. Tegelijkertijd biedt decentralisatie, *mits vergezeld van voldoende financiële middelen*, de mogelijkheid om beleid af te stemmen op lokale wensen en behoeften. Binnen landelijke beleidskaders, richtlijnen en kwaliteitscriteria is ruimte voor eigen beleidsaccenten. Daarmee ontstaat ruimte voor maatwerk en democratische keuzes, zo dicht mogelijk bij de inwoners waar "we" het voor doen.

Passend instrumentarium?

Het juridische, bestuurlijke en (vooral) financiële instrumentarium van gemeenten is echter niet altijd toereikend voor alle nieuwe opgaven die op gemeenten afkomen.

Waar het gaat om de financiële armslag van gemeenten verwijzen wij graag naar het pleidooi van de VNG, die belangrijk werk doet om de disbalans tussen verantwoordelijkheden van gemeenten en het beschikbaar instrumentarium op te heffen.

14 APR. 2021

624

Naast financiële randvoorwaarden dienen echter ook juridische en bestuurlijke condities te worden ingevuld om de opgaven waarvoor gemeenten staan waar te kunnen maken. Voorheen werd in dat kader vooral gepleit voor opschaling, bijvoorbeeld in de Plasterk-doctrine (100.000+ gemeenten) en door de Raad voor Openbaar Bestuur (ROB) die regiovorming voorstelde.

Sinds de Tweede Wereldoorlog is het aantal gemeenten in Nederland gedaald van 1016 naar 352 gemeenten. Opschaling brengt echter risico's met zich mee. Juist dat zijn de centrale thema's uit de Thorbeckebrief: taakdifferentiatie en democratische legitimiteit:

- uniforme bestuurlijke inrichting staat op gespannen voet met de toenemende behoefte om maatwerk te kunnen leveren;
- toenemende behoefte aan regionale afstemming staat op gespannen voet met de nabijheid van bestuur.

Opschaling is niet de oplossing

Uit diverse herindelingsadviezen is het nodige af te leiden over drijfveren en ambities die met de herindeling worden beoogd. Naar de feitelijke effecten van herindelingen is relatief beperkt onderzoek gedaan. Enkele in het oog springende en in dit kader relevante conclusies:

- Herindeling leidt niet tot lagere gemeentelijke uitgaven of belastingen. Besparingen op bestuurskosten (ca 5 %) leiden niet tot meer bestedingen in het voorzieningenniveauⁱⁱ.
- Onder raadsleden van recente gefuseerde gemeenten ziet slechts 20 % dat voorzieningen, bereikbaarheid van overheidsloketten of de inwonercommunicatie verbeterd zijnⁱⁱⁱ
- Bestuurlijke fusie leidt niet tot minder samenwerking tussen gemeenten^{iv}
- Opschaling leidt gemiddeld eerder tot hogere dan tot lagere kosten. De ideale schaalgrootte voor een gemeente bestaat niet. Die verschilt namelijk per beleidsterrein. Er zijn beleidsterreinen waarop gemeenten schaalvoordelen kunnen realiseren, maar daarop kan heel gericht intergemeentelijke samenwerking worden gezocht. Fusie is daarvoor niet nodig^v
- De politieke en actieve (maatschappelijke) betrokkenheid van burgers en het contact tussen burgers en politici neemt na herindeling af. En hoe groter de gemeente, hoe ontevredener de burgers zijn over de bestuurlijke prestaties.^{vi}
- Gemeentelijke herindelingen verlagen de opkomst bij gemeenteraads- en Tweede Kamerverkiezingen. Dit effect is structureel: vijf verkiezingen na herindeling is het effect nog niet verminderd. Door schaalvergroting verwatert de invloed van een individuele stem. De meest waarschijnlijke oorzaken liggen bij een door herindeling veroorzaakte verzwakking van sociale normen en vergroting van de afstand tussen inwoner en bestuur.^{vii}

Is het dorp van de inwoners, of van de bestuurders?

Wij zijn van mening dat gemeenschappen primair zelf aan zet zijn om hun eigen opgaven uit te werken, en daartoe ook in de gelegenheid moeten worden gesteld. Lokale democratie is een groot goed, en geen dorp zo autonoom als een zelfstandig dorp. Juist op de schaal van kleine gemeenten komt (de democratische legitimatie van) lokaal maatwerk optimaal tot zijn recht.

(Positie van) gemeenten versterken

De huidige minister van BZK stelde in haar Thorbeckebrief dat niet opschaling, maar versterking van gemeenten de oplossing is om de huidige opgaven het hoofd te bieden. Gemeenten verdienen waardering en een betere toerusting op hun verantwoordelijkheden, zodat zij het vertrouwde en benaderbare gezicht van de overheid kunnen blijven.

De toenemende (ervaren) kloof tussen inwoners en hun bestuur vraagt om versterking van de democratische legitimiteit. Gemeenten moeten sterker in positie komen als de centrale plek waar de keuzes voor de inwoners worden gemaakt en waar hun belangen voorop staan. Om die reden koos de minister er voor om het proces van regiovorming bij te sturen door gemeenten beter toe te rusten en de positie van gemeenten binnen het Huis van Thorbecke te versterken.

Gemeenten aan zet

Artikel 124 van de Grondwet en de Gemeentewet geven gemeenten de wettelijke basis om zelf hun bestuurlijke opgaven te adresseren op een wijze die het best aansluit op de lokale behoeften en opgaven. Er zijn, zoals beschreven de Thorbeckebrief, meerdere manieren om, indien nodig, de bestuurskracht verder te versterken. Regionale samenwerking is, als alternatief voor opschaling, een legitiem en veelgebruikt middel voor gemeenten om de bestuurlijke en maatschappelijke opgaven waar te maken.

Niet voor niets is in de afgelopen kabinetsperiode, mede op basis van recente ervaringen met opgelegde herindelingen^{viii}, het Beleidskader herindeling gewijzigd. Lokale autonomie is het uitgangspunt, en herindeling van onderop de standaard. Tenzij dwingende redenen zich daartegen verzetten kan een politieke voorkeur voor een andere oplossingsrichting geen reden zijn om een kleine gemeente van hogerhand te dwingen zijn zelfstandigheid, en de privileges die een zelfstandige gemeente heeft, op te geven.

Scherpenzeel als testcase?

Onze gemeente ziet zich, als eerste gemeente sinds het verschijnen van het vernieuwde Beleidskader herindeling, geconfronteerd met een van bovenaf opgelegde herindeling. Daarbij plaatsen wij ernstige vraagtekens bij de rechtmatigheid van de provinciale regieneming^x. Op grond van het huidig juridisch kader is naleving van het Beleidskader echter niet af te dwingen^x. Los van deze procedurele aspecten sluit de discussie over onze bestuurlijke toekomst naadloos aan op de thematiek van de Thorbeckebrief. De discussie 'zelfstandigheid of herindelen' is immers in essentie terug te brengen tot de vraag: is opschaling het antwoord op de opgaven van deze tijd of moet een gemeentebestuur, dat zo dicht mogelijk bij de inwoners staat, worden versterkt?

Gemeente Scherpenzeel wil geen concessies doen ten aanzien van zaken die de Scherpenzeelse inwoners belangrijk vinden, zoals nabijheid van bestuur, flexibiliteit en maatwerk in dienstverlening, het uitgebreide voorzieningenniveau en de mogelijkheid om lokale accenten te leggen in het beleid. Voor Scherpenzeel is behoud van volledige autonomie voor het dorp, in combinatie met het intensiveren van de samenwerking in de regio (in aanvulling op de reeds geëffectueerde organisatieversterking) de manier om de robuustheid en schaalgrootte te realiseren die wenselijk en nodig is met het oog op onze wettelijke taken en onze ambities.

Draagvlak

De inwoners van Scherpenzeel hebben meermaals hun mening gegeven – waarna de raad een richting heeft gekozen die structureel kan worden waargemaakt. Die richting is opgepakt, onderbouwd en uitgewerkt. Met lastige keuzes, waaronder lastenverhoging, ingegeven door het dringend appel van de inwoners om het voorzieningenniveau op het huidige (bovengemiddelde) peil te houden. Recent is in een referendum bevestigd, dat 82 % van de Scherpenzeelers nog altijd achter deze keuze voor een zelfstandige toekomst staat.^{xi}

Lange termijn-perspectief?

Scherpenzeel kiest voor democratische legitimiteit, lokaal maatwerk en regionaal partnerschap in plaats van opschalen zonder dringende reden of draagvlak. De maatschappelijke en bestuurlijke opgaven en ambities van Scherpenzeel staan beschreven in ons Koersdocument (bijgevoegd), evenals de manier waarop wij die waar willen maken. In de lopende arhi-procedure vertrouwen wij dan ook op de kracht van onze argumenten^{xii}, en op het breed in de Tweede Kamer gedragen uitgangspunt dat draagvlak en democratische legitimatie voorop dienen te staan.

Naar de toekomst toe hebben wij echter, net als andere kleine gemeenten, behoefte aan lange termijn-perspectief. De in de afgelopen kabinetsperiode ingezette herwaardering van gemeenten als het lokale gezicht van 'één overheid' moet navolging krijgen in de bestending van "Thorbeceke2030" in de komende kabinetsperiode.

Groter denken, kleiner doen

Wij putten bij onze activiteiten hoop en steun uit uw boek 'Groter denken, kleiner doen', waarin u een nadrukkelijk pleidooi houdt tegen de verwaarlozing van de maatschappelijke democratie. Grote vraagstukken van deze tijd beginnen met een basale vraag naar het vormgeven van betrokkenheid van inwoners bij de wijze waarop hun land, provincie, regio, woonplaats, buurt, hun leven wordt bestuurd.

Herstel van vertrouwen van inwoners in overheid en openbaar bestuur vraagt om herijking en herwaardering van tegenwicht, tegenspraak en tegenmacht vanuit de burgersamenleving, de professionals op de werkvloer en vanuit de rechtelijke macht. En dat begint op lokaal niveau, zo dicht mogelijk bij de dagelijkse leefwereld van ons allemaal.

Wat vragen wij concreet?

Wij beseffen, dat een inhoudelijke bespreking over het thema 'Toekomst openbaar bestuur' pas in een volgende fase van de kabinetsformatie aan de orde zal komen. Vooruitlopend daarop willen wij, door uw tussenkomst en met een beroep op uw persoonlijke betrokkenheid en inzet op deze thematiek, nu reeds aandacht vragen voor:

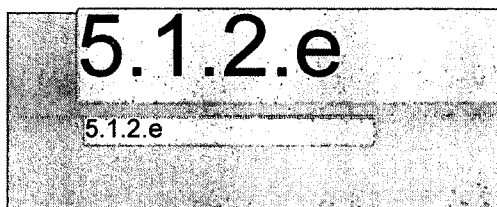
- Het versterken van de maatschappelijke democratie, en het verkleinen van de afstand tussen inwoners en bestuur
- Herwaardering van de kracht van kleine gemeenten, en hun verbindende rol namens 'één overheid'
- Aandacht voor balans tussen de verantwoordelijkheden van gemeenten en het instrumentarium waarover zij beschikken
- Doorontwikkeling van de Thorbeceke2030-beleidslijn, waarin draagvlak van onderop, lokaal maatwerk (taakdifferentiatie) en democratische legitimiteit leidend principe zijn
- Vasthouden aan het uitgangspunt, dat gemeenten zelf aan zet zijn om hun eigen maatschappelijke en bestuurlijke opgaven waar te maken
- Vasthouden aan het uitgangspunt, dat draagvlak het eerste en belangrijkste beoordelingscriterium is voor herindelingsvoorstellen
- Versterking van de juridische positie van gemeenten, in het bijzonder in het Beleidskader herindeling en op het vlak van rechtmatigheidstoetsing

De afweging op welke manier maatschappelijke opgaven en ambities kunnen worden waargemaakt, is primair aan de inwoners en aan hun volksvertegenwoordigers. Aan hun stem kan macht worden ontleend, en met hun inbreng kan tegenmacht worden gegenereerd. Dat begint op lokaal niveau, zo dicht mogelijk bij de leefwereld van de inwoners. En daarmee bij de gemeenten, als vooruitgeschoven post van het Openbaar Bestuur. Dat maakt ons als decentrale overheid schatplichtig om te zorgen dat signalen van inwoners, zoals bijvoorbeeld uit ons referendum, serieus worden genomen op lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk niveau. Want het 'dorp' - onze samenleving en onze leefomgeving - is van de inwoners, niet van de bestuurders.

Wij danken u bij voorbaat voor de aan onze brief te besteden aandacht, en wensen u veel succes en wijsheid toe in het komende traject.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Scherpenzeel,

5.1.2.e
5.1.2.e
burgemeester

Bijlage: Koersdocument Scherpenzeel

ⁱ Kamerbrief over toekomst openbaar bestuur, 18-10-'19 (2019-0000553362)

ⁱⁱ COELO, 2016 Link: [The effects of local government amalgamation on public spending, taxation, and service levels: Evidence from 15 years of municipal consolidation, 2016](#)

link;[https://www.coelo.nl/images/artikelen/The effects of local government amalgamation on public spending taxation and service levels.pdf](https://www.coelo.nl/images/artikelen/The_effects_of_local_government_amalgamation_on_public_spending_taxation_and_service_levels.pdf)

zie ook link: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/nieuws/coelo-fusies-leveren-geen-geld-op.9435558.lynkx>

ⁱⁱⁱ Pointer, 2021
link: <https://pointer.kro-ncrv.nl/slechts-eeen-vijfde-van-raadsleden-fusiegemeenten-ziet-gemeentelijke-voorzieningen-verbeteren-na>

^{iv} ESB, 2019
link:[https://www.coelo.nl/images/artikelen/ESB gemeentelijke herindeling samenwerking.pdf](https://www.coelo.nl/images/artikelen/ESB_gemeentelijke_herindeling_samenwerking.pdf)

v TU Delft, 2021

link: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/nieuws/herindelen-om-kosten-te-besparen-doe-het-niet.16451941.lynkx>

vi SCP, 2015

link: [file:///\\scherpenzeel.local\DFS\HomeFolder\ANSTA\A\Zienschijzen\Zienschijze\Bev\De politieke en actieve \(maatschappelijke\) betrokkenheid van burgers en het contact tussen burgers en politici neemt na een herindeling af. En hoe groter de gemeente, hoe ontevredener de burgers zijn over de bestuurlijke prestaties.](file:///\\scherpenzeel.local\DFS\HomeFolder\ANSTA\A\Zienschijzen\Zienschijze\Bev\De%20politieke%20en%20actieve%20(maatschappelijke)%20betrokkenheid%20van%20burgers%20en%20het%20contact%20tussen%20burgers%20en%20politici%20neemt%20na%20een%20herindeling%20af.%20En%20hoe%20groter%20de%20gemeente,%20hoe%20ontevredener%20de%20burgers%20zijn%20over%20de%20bestuurlijke%20prestaties.)

vii COELO, 2021

link: <https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/gemeentelijke-herindeling-schaadt-lokale-en-nationale-democratie>

viii Na de gedwongen herindeling van met name Haren was het credo kamerbreed 'dit nooit weer'.

ix In onze zienschijze (link) gaan wij in op het ontbreken van evidente bestuurskrachtproblemen, die op grond van het huidige Beleidskader de enige werkelijke legitimatie kunnen vormen voor provinciale regieneming tegen de uitdrukkelijke wensen van bestuur en inwoners in.

link: https://www.scherpenzeel.nl/toekomstvisie/zienschijze_43312/

x Zie ook het rapport 'Open Overleg in de gemeente Scherpenzeel?',

Stibabo, November 2020

link: https://www.scherpenzeel.nl/toekomstvisie/updates_43172/item/update-27-november-2020-memo-advies-elzinga_129267.html

xi Uitslag referendum, gehouden tijdens Tweede Kamerverkiezing 2021: opkomst 77%; 15 % voor herindeling, 3 % geen mening, 82% voor zelfstandigheid

xii Zie onze argumentenkaart

link: https://www.scherpenzeel.nl/toekomstvisie/updates_43172/item/update-26-februari-2021-college-lanceert-publiekssamenvatting-zelfstandigekoers_129506.html

Datum

26 januari 2021

Zaaknummer

2021-000305

Onderwerp

Herindelingsontwerp

Inlichtingen bij

Provincieloket

5.1.2.e

5.1.2.e@gelderland.nl

Blad

1 van 2

De Minister van Binnenlandse zaken en
Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Geachte mevrouw Ollongren,

Op 14 juli 2020 heeft ons college besloten een open overleg te starten in het kader van artikel 8 Wet arhi. Dit in verband met het onderzoek naar de mogelijkheden tot versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel. Bij brief van 12 januari jl. bent u geïnformeerd over de resultaten van dit open overleg en ons voornemen om naar aanleiding hiervan een herindelingsontwerp vast te stellen voor de vorming van een nieuwe gemeente per 1-1-2023, door de samenvoeging van de gemeenten Scherpenzeel en Barneveld.

Hierbij berichten wij u, conform het bepaalde in artikel 8 lid 2 van de Wet arhi, dat wij op 26 januari 2021 dit herindelingsontwerp hebben vastgesteld. Het herindelingsontwerp incl. bijlagen is bijgevoegd.

Het herindelingsontwerp is inmiddels ook toegezonden aan de gemeenteraden van beide gemeenten en aan de beide colleges van B&W. Dit ook met het oog op de start van de zienswijzeprocedure, zoals geregeld in het derde en vierde lid van artikel 8 van de Wet arhi.

Wij zijn voornemens om, na ontvangst en beoordeling van de zienswijzen, Provinciale Staten voor te stellen een herindelingsadvies vast te stellen, dat direct na vaststelling (gestreefd wordt naar 7 juli 2021) aan u zal worden toegezonden.

In de komende periode zullen wij ons inspannen om het draagvlak voor deze herindelingsregeling (verder) te bevorderen en ook te toetsen, mede met oog op de toepassing van de toetsingscriteria voor voorstellen van gemeentelijke herindeling, zoals opgenomen in het Beleidskader Gemeentelijke Herindeling. Daarbij nemen wij ook de inhoud van uw brief van 10 juli 2020 in aanmerking, die u ons heeft gezonden naar aanleiding van ons voornemen om een besluit te nemen op grond van artikel 8 lid 1 van de Wet arhi.

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

5.1.2.e

5.1.2.e@gelderland.nl

www.gelderland.nl

5.1.2.b

5.1.2.b

5.1.1.e

5.1.2.b

≡ provincie
Gelderland

Datum

26 januari 2021

Zaaknummer

2021-000305

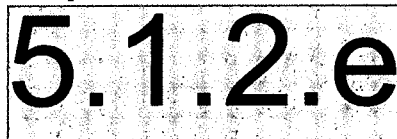
Blad

2 van 2

In het herindelingsontwerp is opgenomen dat wij ons willen inspannen, samen met de betrokken gemeentebesturen en met uw departement, om te komen tot een passende en innovatieve vorm van dorpenbeleid voor het dorp Scherpenzeel en overige dorpen binnen de nieuw te vormen gemeente Barneveld. Binnenkort zullen wij het initiatief nemen om daar met u over van gedachten te wisselen. Wij hopen dat u daartoe bereid bent.

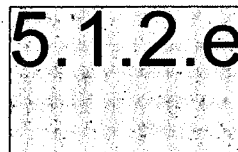
Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten van Gelderland

A large, stylized signature '5.1.2.e' in a rectangular box.

5.1.2.e

Commissaris van de Koning

A large, stylized signature '5.1.2.e' in a rectangular box.

5.1.2.e

Secretaris

Bijlagen

- Herindelingsontwerp (incl. bijlagenboek)
- Publiekssamenvatting herindelingsontwerp Barneveld-Scherpenzeel
- Statenbrief d.d. 26 januari 2021
- Besluit vaststelling herindelingsontwerp dd. 26 januari 2021
- Brieven aan de gemeenteraden van Scherpenzeel en Barneveld dd. 26 januari 2021

Burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig

Scherpenzeel, 13-10-2021

Betreft: Onze dank en een verzoek.

Geachte mevrouw Ollongren,

Wij, de initiatiefnemers van het burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig, willen u hartelijk danken voor uw objectieve blik op het dossier Scherpenzeel en het feit dat u geluisterd heeft naar de uitdrukkelijk wens van de inwoners; namelijk doorgaan als zelfstandige gemeente. U heeft daarbij uw beleidskader gevolgd en recht gedaan aan de inwoners van Scherpenzeel en de gemeenschap.

Echter, wij hebben zorgen om onze (oud) waarnemend burgemeester Eppie Klein, zijn onverwachte ontslag en de timing hiervan. Deze was op een onjuist moment; Scherpenzeel heeft juist nu rust en verbinding nodig. De Arhi-procedure heeft veel schade toegebracht aan onze prachtige gemeente en dit ontslag is hierin een verergerende factor.

Momenteel loopt een petitie van onze hand, waarin wij u vragen een onderzoek te doen naar:

1. de bestuurscultuur in Gelderland;
2. het handelen van de Commissaris van de Koning van Gelderland.

Ook eisen wij eerherstel voor burgemeester Eppie Klein! Het ontslag is een dolksteek voor de democratie: Hij kwam slechts op voor een integer proces en voor zijn inwoners.

Wij zouden graag zien dat Eppie Klein zo spoedig mogelijk door u als burgemeester benoemd wordt. Dit om zodoende te kunnen gaan werken aan ons mooie zelfstandige dorp en trachten hier de rust te laten terugkeren. Opnieuw een tijdelijke waarnemer plaatsen zal dit proces geen goed doen.

Wij hebben vernomen dat u begin november met de gemeente(raad) komt spreken. Mogen we u de opgehaalde handtekeningen dan aanbieden?

Wij horen graag van u.

Met vriendelijke groet,
Burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig

Provincie Gelderland
T.a.v. College van Gedeputeerde Staten
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Betreft: Stopzetten gedwongen herindeling

Scherpenzeel, 16-09-2020

Geacht College,

Wij werden de afgelopen dagen onaangenaam verrast door allerlei berichten in de media over zaken die gespeeld hebben rond de discussie over de toekomst van ons prachtige dorp en onze zelfstandige gemeente waar wij zo trots op zijn. Als al deze zaken waar zijn, vinden wij dit echt schandig! Wij zijn hierdoor ernstig ontstemd en zo mag er niet met ons, inwoners van Scherpenzeel, worden omgegaan.

Het meest schokkend zijn de artikelen uit de Scherpenzeelse en Barneveldse Krant over de WOB verzoeken die verslaggever [5.1.2.e](#) heeft gedaan¹. Achter die zogenaamd terughoudende opstelling van Barneveld zit dus kennelijk een jarenlange, vurige wens om Scherpenzeel in te lijven. Waarom anders zouden de Barneveldse raadsleden tot 8 x toe, achter gesloten deuren, over een fusie met Scherpenzeel vergaderen? Alleen over de plaatsing van windmolens is in Barneveld, voor zover wij weten², vaker gesproken....

De wensenlijstjes van onze 'goede buur' liggen kennelijk al een tijdje op tafel. En zijn misschien, tijdens al die bestuurlijke onderonsjes tussen Barneveld en de provincie, al lang en breed besproken? Want waarom wappert gedeputeerde Markink anders met een zak geld in de Barneveldse raadszaal³?

De zorg van Barneveldse raadsleden, of de Scherpenzeelse bruidsschat wel intact blijft, zegt meer over de vraagstellers dan over Scherpenzeel. Volgens gemeentefonds-specialist [5.1.2.e](#) is er met *onze* gemeentefinanciën weinig mis.

De manier, waarop GS en de Barneveldse raadsleden over Scherpenzeel spreken, geeft ons al een paar maanden een onbehaaglijk gevoel. Maar dat heeft na de berichtgeving van de laatste week plaatsgemaakt voor een brede verontwaardiging. Men heeft, op basis van de vele onderonsjes tussen Barneveld en de provincie en het o-zo-vertrouwelijke rapport van het adviesbureau BMC, kennelijk heel goed in de gaten wat een fusie oplevert voor Barneveld. Of staat daar soms in dat er geen goede motivatie is voor de fusie? Geeft de uitslag van dit rapport het beeld dat herindeling juist geen goed idee is? Is dat de achtergrond van het verwijt van de provincie, dat herindeling niet goed genoeg is onderzocht?

Waarom Barneveld zo graag wil en wat daarvan voor ons Scherpenzeelers het voordeel zou zijn, dat is zo geheim dat dit niet naar buiten mag komen. Dit kennelijk vanwege de economische en financiële belangen van Barneveld. Een 'bestuurlijke aangelegenheid', zo lusten we er nog wel een....

Burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig
Mail: [5.1.2.e](#)@gmail.com
Facebook: [5.1.2.e](#)
Website: [5.1.2.e](#)

Anders dan de Barneveldse dames en heren fractievoorzitters ons (nog steeds^{iv}!) willen doen geloven, is de reden voor al die fusiebesprekingen dus geen Scherpenzeels issue, maar een Barneveldse wens. Laten we over één ding duidelijk zijn. ALS Scherpenzeel een issue heeft, dan is het ONS issue. En dat lossen we dan zelf wel op. En het liefst zonder provinciale bemoeienis. Want dat de provincie en Barneveld dit spel samen spelen, dat staat, op basis van het uitstekende journalistieke speurwerk van onze lokale 'sufferdjes', als een paal boven water.

Is dat nou die bestuurskracht, waar u het als provincie steeds over heeft? Het vermogen om zaakjes in achterkamertjes te regelen? Je zou het haast gaan geloven, zeker gezien de aanleiding voor de vertrouwenscrisis binnen het Scherpenzeelse college: een overleg tussen de waarnemend burgemeester van Scherpenzeel, zijn Barneveldse collega en de Commissaris van de Koning, krap anderhalve maand nadat onze raad opnieuw koos voor een zelfstandig Scherpenzeel, en de gemeente half juli bezwaar had aangetekend tegen de voorgenomen gedwongen fusie met Barneveld. Mogen wij vragen waar dat gesprek over ging? Over de bus naar Barneveld wellicht? Het kan toch niet zo zijn dat de drie heren samen hebben besproken hoe ze alsnog een herindeling voor elkaar konden krijgen.....

Als inwoners hebben wij geen mening over (en geen zicht op) hoe onze waarnemend burgemeester achter de schermen heeft gehandeld, laat staan over zijn motieven (en die van zijn gesprekspartners). Maar we geloven wel dat eerlijkheid, en met open vizier strijden, het langst duurt. Ook als dat betekent dat het af en toe knettert want onweer zuivert de lucht.

Wat we in ieder geval zeker weten, is dat de Scherpenzeelse politiek de afgelopen anderhalf jaar van een zonnige Toekomstvisie 2030 in een regelrechte depressie is beland. Sinds het rapport van SVDL (van herindeling.nl, die eerder de heer [5.1.2.e](#) hielpen om de opheffing van Neerijnen tot een 'goed' einde te brengen^v) is de sfeer in onze raad zienderogen verslechterd. Ongeacht wat er zich achter de schermen heeft afgespeeld, het feit dat de burgemeester in de discussie duidelijk partij koos, heeft daarbij zeker niet geholpen.

Feit is dat Scherpenzeel zelf ook heeft gekozen. De raad al tweemaal en wij als inwoners afgelopen juni in de peiling. Een absolute meerderheid van 4630 stemgerechtigde Scherpenzeelers (86 % van de respondenten) is vóór zelfstandigheid. En sinds de berichten in de media van de afgelopen weken is het aantal Scherpenzeelers die onze petitie heeft ondertekend, opgelopen naar 1800 voorstanders van een zelfstandig Scherpenzeel. Dat aantal loopt elke dag nog steeds op. Dit alles zegt, volgens ons, meer dan voldoende!

Wat wij in Scherpenzeel nodig hebben, is rust. En een nieuwe burgemeester, een vaste dit keer, die pal staat voor Scherpenzeel en die ons helpt om te helen wat in dit proces kapot is gemaakt.

Daarom verzoeken wij u de Arhi-procedure te stoppen. Hou op met die achterkamertjes, die doofpotten en dat doen-alsof. Luister naar de wensen van de inwoners van Scherpenzeel. En zet daarna zo spoedig mogelijk de vacature voor een vaste burgemeester open zodat we weer een rustig dorp op de Veluwe kunnen worden waar het goed toeven is. Waar we vertrouwen kunnen hebben in de overheid en in elkaar en ook de banden met onze burens kunnen gaan herstellen. Waar onze wethouders en raadsleden zich bezig kunnen gaan houden waarvoor ze zijn gekozen: het besturen van ons mooie dorp en zich volledig inzetten voor de belangen van de inwoners.

Namens de ruim 1800 Scherpenzeelers die onze strijd, om de regie over ons dorp te behouden, ondersteunen,

Burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig
 Mail: [5.1.2.e](#) @gmail.com
 Facebook: [5.1.2.e](#)
 Website: [5.1.2.e](#)

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

Burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig

Afschrift aan:

Provinciale Staten van Gelderland

College en gemeenteraad Scherpenzeel

College en gemeenteraad Barneveld

Minister van Binnenlandse Zaken

Vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken

ⁱ Barneveldse Krant, 12 september 2020:

Bruidegom Barneveld durft zich nog niet aan Scherpenzeel bloot te geven

'Geheimzinnigheid rond fusie met Scherpenzeel funest voor draagvlak'

ⁱⁱ <https://ibabsonline.eu/Kalender.aspx?site=barneveld>

ⁱⁱⁱ Raadsvergadering Barneveld, 4 juni 2020

^{iv} In **'Politiek Barneveld over Scherpenzeel: 'Zo los je een bestuurscrisis niet op''** (Scherpenzeelse Krant, 14 september 2020 pareren de fractievoorzitters van SGP, VVD en CDA Barneveld de kritiek op de Barneveldse achterkamertjespolitiek door te verwijzen naar de vermeend slechte bestuurskracht en financiën in Scherpenzeel.

^v wie de kranten leest over West Betuwe weet beter! <https://www.rd.nl/vandaag/binnenland/bestuurscrisis-in-west-betuwe-compleet-1.1663713> (mei 2020)

Burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig

Mail: 5.1.2.e@bpb.nl @gmail.com

Facebook: [5.1.2.e](https://www.facebook.com/5.1.2.e)

Website: [5.1.2.e](https://www.512e.nl)

≡ provincie
Gelderland

Datum

26 november 2020

Zaaknummer

2020-015244

Onderwerp

Gelders Aanbod: Samen voor
Toekomst Openbaar Bestuur
(uw kenmerk 2019-0000553362)

Inlichtingen bij

Provincieloket

5.1.2.e

5.1.2.e@gelderland.nl

Blad

1 van 4

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Geachte mevrouw Ollongren,

Gelderland wil samen met u werken aan opgaven, met ruimte om te experimenteren, van elkaar te leren en samen verder te komen. Dat is de afdrank van een ronde inspirerende Thorbeckegesprekken in Gelderland: Samen voor de toekomst van het openbaar bestuur, doe en leer met ons mee!

In oktober 2019 heeft u aan de Tweede Kamer een brief over de 'toekomst openbaar bestuur' (Thorbeckebrief) gezonden. Om de discussie breder te maken dan Den Haag, maakt uw 5.1.2.e een ronde door het land om inbreng op te halen. Zo bezocht hij Gelderland op 9 oktober 2020.

Er is waardering voor dit breed ingezette traject. We hebben dit momentum benut om binnen onze provincie gesprekken te voeren over toekomstig bestuurlijk Nederland. Zoals u weet heeft Gelderland 51 gemeenten, drie waterschappen en uiteraard één provincie. In de huidige tijd van het COVID-19 virus, is het niet mogelijk om samen één gesprek te voeren. We hebben verspreid over Gelderland vier bijeenkomsten georganiseerd, bij de laatste bijeenkomst was uw 5.1.2.e present. De manier waarop we dit samen in Gelderland hebben gedaan, onze werkvorm voor deze gesprekken, is een symbool van onze boodschap: samenwerking is samen optrekken bij de opgaven, de wil om daarin samen verder te komen en concrete resultaten te behalen voor onze inwoners. Deze brief, gebaseerd op de rode draden uit de gesprekken, is een uitnodiging aan u en uw ministerie om samen verder te werken.

Rode draden rondje Gelderland

In de gesprekken met onze Gelderse overheden hebben we gezocht naar openheid en inspiratie om bij te dragen aan het hoe, wat en waarom in ons openbaar bestuur. Hieronder zijn de rode draden uit de gesprekken weergegeven:

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

5.1.2.e

5.1.2.e@gelderland.nl

www.gelderland.nl

5.1.2.b

5.1.2.b

5.1.1.e

5.1.2.b

≡ provincie
Gelderland

Datum

26 november 2020

Zaaknummer

2020-015244

Blad

2 van 4

- *Autonomie*: We willen scherpere waarborgen voor lokale en provinciale autonomie. Erkenning van gemeente, provincie en waterschap als zelfstandige overheden waar ruimte is voor een eigen bestuurlijk-politieke afweging en besluitvorming en waarin overheden elkaar versterken.
- *Integraal*: We willen een stevige regierol van BZK, die ontkokering bevordert, zodat niet elk departement eigen uitvoeringsregels en samenwerkingsverbanden oplegt aan decentrale overheden.
- *Balans*: We willen bij decentrale taken een betere balans tussen opgave en middelen, bestuurlijke en financiële ruimte om dit lokaal of regionaal uit te voeren. Geef decentrale overheden de ruimte om zelf te zoeken naar de juiste schaal en verbinding tussen opgaven.
- *Opgave centraal*: We willen vanuit de inhoud, vanuit de opgave, ruimte voor differentiatie in coalities, de schaal waarop wordt samengewerkt (multilevel en multischalig) naar gelang de opgave.
- *Slagvaardig*: We willen als partners toegerust zijn (instrumentarium, regelgeving, financieel) om onze klus voor en met inwoners te klaren.
- *Participatief*: We willen betrokkenheid van inwoners, niet denken vanuit systemen, maar van onderop, vanuit inhoud en vanuit de leefwereld van inwoners, we doen het toch voor hen!
- *Maatwerk*: We willen inspelen op de verschillen, diversiteit en verscheidenheid zijn onze kracht.
- *Democratisch gelegitimeerd*: We willen experimenteren met governance van raadsleden in een bredere setting dan het eigen bestuursorgaan, zoals bij triple helix-samenwerking of bij gebiedsagenda's.
- *Interbestuurlijk*: We willen 1-overheid zijn, niet alleen bij onze taken en rollen, ook bij onze omgangsvormen. Samen ervoor staan en dat uitstralen naar onze inwoners: commitment en passie.
- *Grensoverschrijdend*: ons land staat vol met bordjes die grenzen markeren, opgaven storen zich daar niet aan. We willen over grenzen heen kijken en samenwerken, ook over landsgrenzen heen.
- *Lerenderwijs*: We willen gebiedsgerichte pilots, breder dan het eigen bestuurlijk domein, gericht op de opgave en met inzet van de energie en ideeën van onze inwoners. We zien al mooie voorbeelden bij gebiedsagenda's, regiodeals en het kernenbeleid van gemeenten.
- *Lef*: we willen los durven laten, het anders doen, ruimte geven en eigen grenzen verleggen.
- *Wederkerigheid*: We willen hiermee samen aan de slag, niet vanuit eigen hokjes en huisjes.

Analyse ministerie BZK

In de bijeenkomst op 9 oktober jl. benoemde **5.12.e** drie spanningsvelden. Hij schetste een toenemende disbalans tussen verantwoordelijkheden en instrumentarium en dat uniforme bestuurlijke inrichting en toenemende behoefte aan regionale afstemming op gespannen voet staan met de behoefte aan maatwerk en verbinding met inwoners. Die benadering past goed bij uw Thorbeckebrief waarin gericht (regionaal) samenwerken, versterken van de verbinding met inwoners en toerusten van medeoverheden geduid worden.

Verder wordt aangegeven dat uw ministerie daaraan vijf prioriteiten verbindt in de aanloop naar de komende kabinetsformatie:

- Versterk financiële positie van gemeenten (meer geld naar gemeenten)
- Breng de financiën van gemeenten in verhouding tot hun verantwoordelijkheden

Datum

26 november 2020

Zaaknummer

2020-015244

Blad

3 van 4

- Meer investeren in één overheid bij grote opgaven als sociaal domein en energietransitie
- Vereenvoudiging van regionale sturing en samenwerking
- Versterk verbinding lokaal bestuur met inwoners

We herkennen deze spanningsvelden, thema's en prioriteiten. De rode draden uit de Gelderse gesprekken bevestigen dit beeld en geven aan hoe we vanuit Gelders perspectief daarin stappen willen zetten.

Samen aan de slag

In Den Haag wordt geworsteld met de wirwar aan (regionale) samenwerkingsverbanden. Congruente regio's zijn niet de oplossing. In Gelderland kennen we van oudsher de diversiteit in gebieden. We zien deze verscheidenheid en eigenheid als onze kracht. We omarmen de complexiteit van de huidige samenleving en werken via de gebiedsagenda's samen met regio's en partners aan integrale opgaven, ook over grenzen heen. Wij vinden daarom dat de kracht van regionale sturing zit bij de inhoud van de opgave, en niet primair bij de vorm. Dit is een mooie uitdaging om samen verder in groeien, met onze Gelderse partners en ook met jullie, onze Rijksoverheid.

Er zijn mooie ontwikkelingen in Gelderland voor nieuwe vormen van samenwerking in het openbaar bestuur. In de vier bijeenkomsten met onze Gelderse overheden zijn veel inspirerende voorbeelden genoemd, van klein tot groot en met partners smal en breed. Ze lopen uiteen van participatieprocessen, planvorming in kernen en vernieuwing van de zorg tot samenwerkingsstructuren en de wil om ook grotere opgaven, samen verder te brengen.

De benoemde rode draden illustreren de manier waarop we in Gelderland werken aan onze gebiedsagenda's en de uitvoering ervan. We doen dit samen met diverse partijen, die verschillen op basis van de opgaven. Hieronder een weergave:

- Bij de gebiedsagenda Veluwe komen diverse opgaven, waaronder natuur, stikstof, landbouw, toerisme en wonen samen. Centraal staat het behoud van de kwaliteit van het gebied.
- Bij de gebiedsagenda's Fruit Delta Rivierenland en Food Valley lopen tevens diverse initiatieven waarbij opgaven centraal staan, zelfs met internationale betekenis.
- In de Achterhoek is de Agenda 2030 gericht op een nieuwe vorm van regionale samenwerking. Tevens wordt bij de gebiedsagenda Achterhoek ingespeeld op actuele maatschappelijke opgaven, zoals droogte.
- De gebiedsagenda Arnhem/Nijmegen zet vanuit triple helix verband in op innovatie bij energietransitie en duurzaamheid, zoals bij de toepassing van waterstof.
- De gebiedsagenda's Cleantech en Zwolle zijn voorbeelden waarbij provinciegrensoverschrijdend wordt samengewerkt aan diverse opgaven.

In het slot van uw brief geeft u (met de woorden van Thorbecke) aan dat het openbaar bestuur voortdurend onderhoud behoeft om haar kwaliteit en vertrouwen te behouden. Graag nodigen we u uit samen met ons vanuit de gedachte van rode draden verder te werken aan vitale samenwerkingsvormen, rol van inwoners bij (grote) opgaven en interbestuurlijke projecten vanuit de gezamenlijke maatschappelijke opgaven.

Datum

26 november 2020

Zaaknummer

2020-015244

Blad

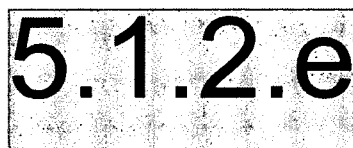
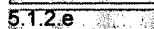
4 van 4

We hebben in deze brief een weergave gegeven van de opbrengst bij de bijeenkomsten in Gelderland, de analyse van uw ministerie en aangegeven dat we vooral samen verder willen. We hoeven niet te wachten op een kabinetsformatie, wat ons betreft zijn we er klaar voor.

Samen werken aan de toekomst van het openbaar bestuur; doet en leert u met ons mee?

Met vriendelijke groet,

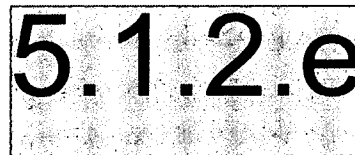
Gedeputeerde Staten van Gelderland en VNG Gelderland

A rectangular box containing a stylized signature that reads "5.1.2.e".A small rectangular box containing the text "5.1.2.e".

Commissaris van de Koning

A rectangular box containing a stylized signature that reads "5.1.2.e".A small rectangular box containing the text "5.1.2.e".

secretaris

A rectangular box containing a stylized signature that reads "5.1.2.e".A small rectangular box containing the text "5.1.2.e".

Voorzitter VNG Gelderland

Dit document is zowel aangetekend als via de reguliere post verzonden. Eventuele bijlagen worden alleen meegezonden met de aangetekende verzending.

Datum

16 juli 2021

Zaaknummer

2021-003889

Onderwerp

Herindelingsadvies Barneveld-Scherpenzeel

Inlichtingen bij

Provincieloket

5.1.2.e

5.1.2.e@gelderland.nl

Blad

1 van 9

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Geachte mevrouw Ollongren,

Op 7 juli jl. hebben Provinciale Staten van Gelderland u het herindelingsadvies Barneveld-Scherpenzeel toegezonden, inclusief alle bijbehorende stukken.

In het proces dat wij hebben doorlopen, hebben wij nadrukkelijk rekening gehouden met de observaties en de aandachtspunten die u ons in uw brief van 10 juli 2020 heeft meegegeven. U heeft aangegeven het op prijs te stellen inzage te krijgen in de inspanningen die wij in dit proces hebben ondernomen. Dat doen wij graag in deze brief.

1. Aanleiding

De provincie Gelderland is van mening dat na vele jaren van praten en onderzoek een duurzame oplossing gevonden moet worden voor de bestuurskrachtproblemen van de gemeente Scherpenzeel.

Scherpenzeel heeft al ruim vijftien jaren bestuurskrachtproblemen. De gemeente heeft structureel onvermogen om de doelen en opgaven, zoals opgenomen in de Toekomstvisie 2030, te realiseren. Belangrijke oorzaken zijn het gebrek aan ambtelijk-organisatorische kwantiteit en kwaliteit, de zwakke positie in de regio en richting bestuurlijke en maatschappelijke partners en de kwetsbaarheid in het politiek-bestuurlijk samenspel en functioneren. Conclusies die de gemeenteraad in juli 2019 unaniem heeft onderschreven.

Vanuit onze toezichtrol hebben wij deze zorgen regelmatig met het bestuur van Scherpenzeel besproken en hen de ruimte gegeven om met een passende én duurzame oplossing te komen. Scherpenzeel heeft stappen gezet, maar is hierin helaas niet geslaagd. Wij stonden daarmee voor de afweging de gemeente door te laten gaan tot het echt niet meer gaat, (en zij bijvoorbeeld een artikel 12-gemeente wordt, voorzieningen moeten sluiten en geen goed personeel meer kan aantrekken), óf nu onze verantwoordelijkheid nemen en regie te voeren om tot een structurele oplossing te komen.

In het belang van inwoners en bedrijven hebben Gedeputeerde Staten (GS) op 14 juli 2020 besloten hun verantwoordelijkheid te nemen en de arhi-procedure te starten.

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

5.1.2.e

5.1.2.e@gelderland.nl

www.gelderland.nl

BNG Bank Den Haag

5.1.2.b

5.1.2.b

5.1.1.e

5.1.2.b

≡ provincie
Gelderland

Datum

16 juli 2021

Zaaknummer

2021-003889

Blad

2 van 9

Leeswijzer

In deze brief maken we inzichtelijk welke inspanningen we hebben ondernomen in het kader van de arhi-procedure. Daarbij maken wij onderscheid tussen activiteiten die gericht zijn op de samenleving (2) en activiteiten op bestuurlijk vlak (3). Daarbij geven we ook onze bevindingen aan. Onder 4 schetsen we de ontwikkelingen die we op politiek terrein hebben waargenomen. We sluiten af met enkele conclusies (5).

2. Activiteiten t.a.v. de samenleving

GS hebben een intensief participatietraject opgezet om de behoeften van de bevolking te onderzoeken: wat vinden inwoners, ondernemers en andere stakeholders van belang? Dit vormde een belangrijk onderdeel voor het vervolgtraject. Daarbij hebben wij ons nadrukkelijk gericht op beide gemeenten, het gaat hier immers zowel om de bevolking van Scherpenzeel als om die van Barneveld:

- a. We hebben de website 'Kijk op Scherpenzeel' ingericht, met een filmpje met toelichting, stellingen met mogelijkheden tot reageren, agenda en documentatie.
- b. Er zijn paginagrote advertenties, flyers en posters verspreid in de dorpen en campagnes op Facebook en Twitter.
- c. De commissaris van de Koning en de verantwoordelijk gedeputeerde hebben met individuele inwoners en groepen (keukentafel) gesprekken gevoerd over hun wensen en aandachtspunten.
- d. We hebben themabijeenkomsten georganiseerd waarbij alle inwoners van beide gemeenten zijn uitgenodigd mee te denken over specifieke onderwerpen ter verdieping van het onderzoek.
- e. Er heeft een dorpsgesprek plaatsgevonden in Barneveld.
- f. Er zijn Stakeholderbijeenkomsten met het Sociaal domein en Kulturhus de Breehoek in Scherpenzeel georganiseerd.
- g. Kieskompas heeft de opdracht gekregen om een enquête te houden in Scherpenzeel en Barneveld om de resultaten van voornoemde activiteiten te valideren.
- h. En in maart/april 2021 heeft Kieskompas een tweede onderzoek uitgevoerd om het draagvlak van de gekozen oplossing te peilen. Ook dit onderzoek is uitgevoerd onder inwoners van beide gemeenten.

Bevindingen t.a.v. de samenleving

- a. Het accent van inwoners, stakeholders en bedrijven blijkt niet te liggen op zelfstandigheid, maar op het behoud van voorzieningen (bibliotheek, zwembad, Breehoek, sportvoorzieningen).
- b. Ook nabijheid én vakmanschap van de gemeentelijke dienstverlening, inspraak van burgers, identiteit van het dorp (groene karakter, vrijwilligers) en de gemeentelijke belastingen vindt men belangrijk.
- c. Inwoners blijken bereid om te betalen voor het behoud van de voorzieningen.
- d. Daarnaast komt het belang van samenwerking in de regio regelmatig naar voren en het op de lange termijn op orde houden van de gemeentefinanciën.
- e. Tenslotte blijkt dat naarmate inwoners meer inhoudelijke informatie kregen, zij positiever zijn over een fusie.
- f. Draagvlak is dus complexer dan de keuze voor of tegen zelfstandigheid. Het gaat inwoners om de inhoudelijke betekenis en consequenties van deze keuze.

Datum

16 juli 2021

Zaaknummer

2021-003889

Blad

3 van 9

Daarbij betreft het twee afzonderlijke gemeenten, waarbij de inwoners van Scherpenzeel (ca. 10.000 inwoners) grotendeels voor zelfstandigheid zijn en die van Barneveld (ca. 60.000 inwoners) grotendeels voor herindeling. In de nieuw te vormen gemeente zou zich daarmee een meerderheid voor herindeling aftekenen.

3. Activiteiten op bestuurlijk vlak

Op bestuurlijk vlak zijn de volgende activiteiten ondernomen:

- a. In het kader van het open overleg zijn gezamenlijk drie oplossingsrichtingen onderzocht:
  1. Zelfstandig blijven (o.b.v. de Kadernota van Scherpenzeel);
  2. Duurzaam partnerschap Scherpenzeel met Barneveld;
  3. Herindelen met Barneveld per 1 januari 2023.
- b. Consultatie van de bestuurlijke partners in het gebied over de mogelijkheden voor versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel;
- c. Bestuurlijk overleg met Barneveld en Scherpenzeel over de voortgang en resultaten van bestuurlijke consultatie, participatie en met name het variantenonderzoek.
- d. In overleg met de colleges van beide gemeenten is een Spiegelgroep ingesteld om de deelnemers aan het open overleg te spiegelen.
- e. Informatiebijeenkomsten voor de raden van Scherpenzeel en Barneveld.
- f. Naar aanleiding van de opgehaalde wensen in het kader van draagvlak wordt (financiële) ondersteuning aangeboden ten behoeve van het vormgeven van lokale zeggenschap op maat via het dorpenbeleid 2.0. Wij willen dit doen door middel van een bestuursakkoord met de beide gemeenten met specifieke afspraken over onze inzet.

De commissaris van de Koning heeft als Rijksheer ook een aantal relevante zaken in gang gezet:

- g. Scherpenzeel heeft de afgelopen tien jaar vijf verschillende (waarnemend) burgemeesters gehad. Nadat de voormalig waarnemend burgemeester zich eind 2020 ziek meldde, heeft de commissaris de NSOB opdracht gegeven de bestuurscultuur in Scherpenzeel te onderzoeken.
- h. De burgemeester van Barneveld kondigde na tien jaar aan met pensioen te willen gaan.
- i. In beide gemeenten is vervolgens een waarnemend burgemeester benoemd.
- j. De commissaris heeft beide waarnemend burgemeesters een opdracht gegeven met het verzoek om hem hierover te rapporteren in de vorm van een ambtsbericht en dit, in goed overleg met beide waarnemend burgemeesters, ook openbaar te maken.

Bevindingen op bestuurlijk vlak

- a. Het proces heeft een open karakter gehad conform het beleidskader: inwoners, stakeholders en alle betrokken bestuurlijke partners hebben de gelegenheid gehad om hun bijdrage te leveren en er zijn drie varianten onderzocht.

¹ Ook voorafgaand aan de start van de arhi-procedure heeft een consultatie van de bestuurlijke partners plaatsgevonden (pré-verkenning).

Datum

16 juli 2021

Zaaknummer

2021-003889

Blad

4 van 9

GS liepen hierbij tegen de paradox aan dat het Beleidskader gemeentelijke herindeling stelt dat de provincie uitsluitend een herindelingstraject mag starten als zij zware argumenten heeft en daarmee de opvatting dat herindeling de beste oplossing is voor het bestuurskrachtprobleem van betreffende gemeente. Vanuit die opvatting moet de provincie dan het wettelijk voorgeschreven 'open overleg' starten. De paradox is dat 'open' in het reguliere taalgebruik betekent dat alles nog open ligt, terwijl de wetgever juist een specifieke opvatting vooronderstelt: keuze voor herindeling. Deze paradox uitte zich in het verwijt dat wij 'niet open' het open overleg zijn ingestapt en 'vooringenomen' waren. Wij hebben echter in de fase van het open overleg nadrukkelijk drie varianten onderzocht.

- b. Dit onderzoek, de consultatieronde en de bestuurlijke overleggen tonen aan dat variant 1 het probleem niet oplost en dat variant 2 niet haalbaar is. Gemeenten konden hierover geen overeenstemming bereiken vanwege verschil in belang en perspectief. Variant 3 sluit het beste aan bij de wensen en belangen van inwoners.
- c. Omdat GS de uitkomsten van het draagvlakonderzoek nadrukkelijk wil meenemen, heeft zij gekozen voor een geoptimaliseerde variant 3: een fusie tussen beide gemeenten met het accent zeggenschap van de inliggende dorpen (variant 3 plus).
- d. Door het beschikbaar stellen van extra (financiële) middelen voor de ontwikkeling van het kernenbeleid wil GS de totstandkoming van deze oplossing stimuleren.
- e. De NSOB constateert in haar onderzoek dat de lokale bestuurscultuur in Scherpenzeel - waarbij in 'vijanden' wordt gedacht en weinig respect bestaat voor minderheidsstandpunten - is verhard. Ook de inmenging van de provincie heeft hier volgens de NOSB aan bijgedragen. Zij adviseert de waarnemend burgemeester te rehabiliteren en het proces (voorlopig) stop te zetten als eerste stap om de verhoudingen te verzachten. Dat laatste is echter geen optie gezien de ernst van de situatie en omdat beide gemeenten aangeven behoefte aan duidelijkheid te hebben. Bovendien geeft de gemeente Barneveld, die zich welwillend heeft opgesteld, aan dat zij nu nog bereidwillig is, maar dat uitstel geen optie is. Het stopzetten van het proces zou leiden tot het verliezen van de (enige) mogelijke fusiepartner.
- f. De ambtsberichten van de waarnemend burgemeesters van Scherpenzeel en Barneveld vertonen – naast verschillen – ook overeenkomsten. Beide burgemeesters achten financiële ondersteuning van de provincie nodig om de nieuwe gemeente tot stand te brengen, vinden dat ingezet moet worden op de verbetering van de onderlinge communicatie en zien de zelfde stip op de horizon: ook de burgemeester van Scherpenzeel geeft aan dat hij *"zijn verantwoordelijkheid wil nemen"...* *"om de toekomst van de zelfstandige kern Scherpenzeel en de belangen van de betrokken disciplines in de nieuwe gemeente duurzaam te borgen"*. Zie bijlage 2.

4. Ontwikkelingen op politiek vlak

Op politiek vlak intervenueert GS uiteraard niet; dat behoort tot de lokale autonomie. Op dit terrein hebben zich echter wel ontwikkelingen voorgedaan, die een beeld geven van de situatie in de betrokken gemeenten. Om die reden delen wij ook onze constatering op politiek vlak:

- In Scherpenzeel is sprake van sterk wisselende politieke coalities. Vanaf december 2019 tot heden is sprake van de zogenaamde 8-5 democratie.

Datum

16 juli 2021

Zaaknummer

2021-003889

Blad

5 van 9

De NSOB stelt hierover dat “*de voorstanders van zelfstandigheid op een specifieke manier politiek zijn gaan bedrijven in dit dossier*”. En vraagt het college van B&W een duidelijke verandering aan te brengen in zijn stijl van polarisatie en meerderheidspolitiek.

- De wijze van politiek bedrijven werkt door in de samenwerking en bestuurlijke omgangsvormen van de gemeente Scherpenzeel. Enkele voorbeelden:
  - De coalitie wilde geen gebruik maken van het aanbod van GS om de raad in november 2020 een toelichting te geven op het variantenonderzoek in het kader van het open overleg. Zij probeerden echter ook te voorkomen dat de oppositiepartijen wel gebruik zouden maken van het aanbod.
  - In de zienswijze van de raad van Scherpenzeel over het herindelingsontwerp worden de opvattingen van de oppositiepartijen niet vermeld. De oppositie zegt zich daarom genoodzaakt te voelen een afzonderlijke zienswijze naar PS te sturen.
  - Het college van B&W stuurde brieven aan onder meer PS, de raad en zelfs de informateur, zonder afstemming met GS en/of het college van B&W Barneveld. Dit terwijl nadrukkelijk de afspraak was gemaakt elkaar niet te verrassen.
- In Barneveld is de politieke situatie al jaren stabiel. Voor wat betreft de herindeling is de raad akkoord gegaan met 27 stemmen voor en 4 tegen.
- Het bestuur van Barneveld heeft haar verantwoordelijkheid genomen en zich een betrouwbare en stabiele partner getoond. Zij heeft zich niet uit het veld laten slaan door de verrassingsacties van het bestuur van Scherpenzeel (brief aan de raad over vermeende overeenstemming over samenwerking met Scherpenzeel, brief aan PS over gebrek aan medewerking etc.).

5. Conclusies

Het open overleg is open geweest conform het beleidskader: alle betrokkenen, zoals inwoners, colleges, raden, stakeholders, hun inbreng hebben kunnen geven en drie verschillende varianten (zelfstandig blijven, duurzaam partnerschap en herindelen) zijn grondig onderzocht. Verder is een onafhankelijke Spiegelgroep ingesteld om de deelnemers aan het open overleg te spiegelen. Daarnaast heeft de commissaris van de Koning naar aanleiding van de verstoorde bestuurlijke verhoudingen en uitval van de vijfde burgemeester in tien jaar een wetenschappelijk bureau gevraagd de bestuurscultuur in Scherpenzeel te onderzoeken. Ook heeft GS een intensief participatietraject ingericht.

Draagvlak is complexer dan de keuze voor of tegen zelfstandigheid. Het gaat inwoners om de inhoudelijke betekenis en consequenties van deze keuze. GS hebben onderzocht in hoeverre de varianten tegemoet komen aan de inhoudelijke wensen van de inwoners, stakeholders en bedrijven. Die wensen betreffen het behoud van de voorzieningen (bibliotheek, zwembad, Breehoek, sportfaciliteiten), nabijheid én vakmanschap van de gemeentelijke dienstverlening, inspraak van burgers, identiteit van het dorp (groene karakter, vrijwilligers) en de hoogte van de gemeentelijke belastingen. Draagvlak is geen optelsom; het betreft hier twee afzonderlijke gemeenten, waarbij Scherpenzeel (ongeveer 10.000 inwoners) grotendeels voor zelfstandigheid is en Barneveld (ongeveer 60.000 inwoners) grotendeels voor fusie. In de nieuw te vormen gemeente zou zich daarmee een meerderheid aftekenen voor herindeling.

Datum

16 juli 2021

Zaaknummer

2021-003889

Blad

6 van 9

Op grond van de onderzoeken, de gesprekken met besturen van omliggende gemeenten en met andere organen én de opbrengsten van het participatietraject hebben GS gekozen voor een geoptimaliseerde variant 3: herindelen met Barneveld per 1 januari 2023 met een extra plus op het gebied van medezeggenschap van de dorpen (variant 3 plus). Op deze wijze wordt vorm en inhoud gegeven aan de wensen van de inwoners, stakeholders en bedrijven.

Om de ontwikkeling van het kernenbeleid te stimuleren - het vaststellen van dat beleid is aan de raad van de nieuwe gemeente - hebben GS extra middelen beschikbaar gesteld, zowel wat betreft kennis en ondersteuning als wat betreft financiële middelen.

Ten slotte zullen GS zich inspannen om de relaties van het bestuur van Scherpenzeel met het bestuur van Barneveld en met ons te verbeteren. Wij hechten hieraan veel waarde, vooral in het belang van de inwoners.

Met vriendelijke groet,

n
5.1.2.e

5.1.2.e

Gedeputeerde voor Algemeen Bestuur

Bijlagen

- 1: Vier vragen over het herindelingsvraagstuk Scherpenzeel-Barneveld
- 2: Overeenkomsten ambtsberichten wnd. burgemeesters

Datum
16 juli 2021

Zaaknummer
2021-003889

Blad
7 van 9

Bijlage 1: Vier vragen over het herindelingsvraagstuk Scherpenzeel-Barneveld

1. Tegen welke paradoxen zijn GS aangelopen in het proces?

Paradox 1: Open overleg

In het Beleidskader gemeentelijke herindeling staat dat de provincie een herindelingstraject alleen mag starten als zij zware argumenten heeft om dat te doen. Dat betekent dat de provincie ook een opvatting moet hebben over de beste oplossing voor het bestuurskrachtprobleem van betreffende gemeente: namelijk herindeling. Vanuit die opvatting moet de provincie dan het wettelijk voorgeschreven 'open overleg' starten.

Hiermee komt de provincie een paradoxale situatie terecht omdat 'open' in het 'normale' taalgebruik betekent dat alles nog open ligt, terwijl de wetgever juist een specifieke opvatting van ons vooronderstelt: keuze voor herindeling. Deze paradox uitte zich in het verwijt dat wij 'niet open' het open overleg zijn ingestapt en 'vooringenomen' waren. Wij hebben echter nadrukkelijk drie varianten onderzocht in de fase van het open overleg.

Paradox 2: Draagvlak

Bij het beoordelen van een voorstel tot herindeling is het criterium 'draagvlak' steeds zwaarder gaan wegen. Draagvlak in de zin van hetgeen inwoners van de betrokken gemeenten, vertegenwoordigd door hun gemeenteraad, ervan vinden. Ook wat betreft draagvlak ontstaat er bij een door de provincie geïnitieerd voorstel tot herindeling een paradoxale situatie omdat op voorhand bekend is dat het draagvlak beperkt is: immers, als de gemeente wilde fuseren, dan had zij zelf daartoe een voorstel gedaan. GS hebben echter gekeken naar de inhoudelijke wensen van de inwoners, stakeholders en bedrijven. Bij het besluit is hiermee nadrukkelijk rekening gehouden (zie ook vraag 2).

2. Hoe zit het nu met het draagvlak voor de herindeling?

Bij het beoordelen van een voorstel tot herindeling is het criterium 'draagvlak' belangrijk. Uit onderzoek van het onafhankelijke onderzoeksinstituut Kieskompas blijkt dat draagvlak complexer is dan de keuze voor of tegen zelfstandigheid. Het gaat inwoners om de inhoudelijke betekenis en consequenties van deze keuze.

In Scherpenzeel is een ja/nee-peiling gehouden onder inwoners. Daarbij zijn drie opties voorgelegd: bent u voor herindeling met Barneveld (volgens herindelingsadvies van GS), bent u voor zelfstandigheid (volgens koers van het college) of heeft u geen mening. 87% van de inwoners die aan die peiling heeft meegedaan, was voor zelfstandigheid. Daarbij moet worden opgemerkt dat de consequenties van deze keuze niet zijn uitgewerkt of voorgelegd. De gemeenteraad van Scherpenzeel is met 8 stemmen tegen herindeling en met 5 stemmen voor. De raad van Barneveld is met 27 stemmen voor herindeling en met 4 tegen.

Draagvlak is geen optelsom; het betreft hier twee afzonderlijke gemeenten, waarbij Scherpenzeel (ca. 10.000 inwoners) grotendeels voor zelfstandigheid is en Barneveld (ca. 60.000 inwoners) grotendeels voor fusie. In de nieuw te vormen gemeente tekent zich daarmee een meerderheid af voor herindeling.

Omdat het inwoners gaat om de inhoudelijke betekenis en consequenties van de keuze heeft GS ook laten onderzoeken in hoeverre de drie varianten tegemoet komen aan de inhoudelijke wensen van de inwoners, stakeholders en bedrijven.

Datum

16 juli 2021

Zaaknummer

2021-003889

Blad

8 van 9

Die wensen betreffen het behoud van de voorzieningen (bibliotheek, zwembad, Breehoek, sportfaciliteiten) en nabijheid en vakmanschap van de gemeentelijke dienstverlening, inspraak van burgers, identiteit van het dorp (groene karakter, vrijwilligers) en de hoogte van de gemeentelijke belastingen.

GS heeft goed geluisterd naar de wensen van de bevolking en op basis daarvan gekozen voor een geoptimaliseerde variant 3: herindelen met Barneveld per 1 januari 2023 met een extra plus op het gebied van medezeggenschap van de dorpen (variant 3 plus). Om de ontwikkeling van het kernenbeleid te stimuleren - het vaststellen van dat beleid is aan de raad van de nieuwe gemeente - heeft GS ook extra middelen beschikbaar gesteld, zowel wat betreft kennis en ondersteuning als wat betreft financiële middelen.

3. Waarom wordt het besluit niet uitgesteld tot na de gemeenteraadsverkiezingen?

Uitstel is geen optie gezien de ernst van problematiek en het gebrek aan mogelijkheden voor een andere (fusie)partner.

GS heeft besloten haar verantwoordelijkheid te nemen en regie te voeren om te voorkomen dat het echt niet meer gaat en zij bijvoorbeeld een artikel 12-gemeente wordt, voorzieningen moeten sluiten en geen goed personeel meer kan aantrekken.

Daarbij geven beide gemeenten aan behoefte aan duidelijkheid te hebben. Bovendien geeft de gemeente Barneveld, die zich welwillend heeft opgesteld, aan dat zij nu nog bereid is tot fusie, maar dat uitstel geen optie is. Het stopzetten van het proces zou leiden tot het verliezen van de (enige) mogelijke fusiepartner.

4. Hoe zit het met de position paper?

Vanuit public affairs onderhouden wij actief netwerken op ambtelijk, bestuurlijk en politiek niveau. Eén van Gelderse prioriteiten is Vitaal Openbaar Bestuur, waaronder ook de versterking van de bestuurskracht en de financiële positie van gemeenten wordt verstaan. De provincie is immers verantwoordelijk voor toezicht op de gemeenten; met name op hun financiën en de kwaliteit van het openbaar bestuur. In het position paper wordt gesproken over 'de provincie'. In het begeleidend schrijven en in mondelinge gesprekken is expliciet vermeld dat PS nog geen besluit hebben genomen.

Met de verkiezingen van maart 2021 is een nieuwe Tweede Kamer gekozen, met veel nieuwe partijen, nieuwe Kamerleden en/of Kamerleden met een nieuwe portefeuille. Het opbouwen en het onderhouden van de contacten in Den Haag is voor de provincie van essentieel belang. Sinds de installatie van de nieuwe Tweede Kamer hebben onze bestuurders daarom op meerdere dossiers, die voor Gelderland van belang zijn, kennismakingsgesprekken met (nieuwe) Kamerleden gevoerd. Ten aanzien van dit dossier is vooralsnog gesproken met drie Kamerleden (BZK-woordvoerders van VVD, D66 en CDA) en is informatie gestuurd aan FvD, die hierover Kamervragen had gesteld. Bij de contacten met de Kamerleden is expliciet vermeld dat de besluitvorming door PS nog moest plaatsvinden. Ook zijn verscheidene werkbezoeken van Kamerleden aan Gelderland georganiseerd. Dergelijke activiteiten zijn na de verkiezing van een nieuwe Tweede Kamer gebruikelijk.

Datum

16 juli 2021

Zaaknummer

2021-003889

Blad

9 van 9

Bijlage 2: Overeenkomsten ambtsberichten wnd. burgemeesters

Uit de ambtsberichten en de toelichtingen van de burgemeesters blijkt het volgende:

1. Beide gemeenten/besturen hebben een ontwikkeling doorgemaakt

- **5.1.2.e** signaleert dat *“Barneveld in een andere modus is gekomen en goed heeft nagedacht over haar nieuwe positie”* (zie ambtsbericht **5.1.2.e**, pag. 4, 3^e alinea).
- **5.1.2.e** constateert *“in de politieke, bestuurlijke en ambtelijke context, een beweging naar contact en verbinding”* (zie ambtsbericht **5.1.2.e**, pag. 3, 3^e alinea) en een *“correcte beweging tot samenwerking”* (pag. 11, laatste alinea).

2. Er wordt gestreefd naar de dezelfde stip op de horizon: de vorming van een nieuwe gemeente waarvan Scherpenzeel onderdeel uitmaakt

- De waarnemend burgemeester van Scherpenzeel wil *“zijn verantwoordelijkheid nemen’... om de toekomst van de zelfstandige kern Scherpenzeel en de belangen van de betrokken disciplines in de nieuwe gemeente duurzaam te borgen”* (pagina 12, laatste gedachtestreepje)
- De waarnemend burgemeester van Barneveld ziet *‘kansen voor het mooie dorp Scherpenzeel én de andere dorpen binnen de nieuwe gemeente’* (pag. 6, eerste alinea) en nodigt Scherpenzeel uit *“samen te werken aan sterke dorpen in een sterke gemeente”* (pag. 12, 2e alinea).
- Beide burgemeesters streven naar een fusiegemeente, waarin aandacht is voor zeggenschap en voorzieningen van de kernen. Gepleit wordt de vernieuwing van het dorpenbeleid samen uit te voeren.

3. Er dient nu gestart te worden met voorbereidingen van deze nieuwe gemeente

- De wnd. Burgemeester van Scherpenzeel zegt dat *‘de inhoudelijke voorbereiding op de gemeentelijke herindeling noodzakelijk is’* (pag. 11 laatste alinea) en dat hij de komende maanden zijn verantwoordelijkheid zal nemen om *“ervoor te zorgen dat de voorbereiding van een nieuwe organisatie voor de nieuwe gemeente niet stagneert”* (pag. 12, 5^e gedachtestreepje).
- De wnd. burgemeester van Barneveld adviseert zelfs *‘te versnellen’*; (pag. 5, 6^e alinea).

4. Financiële ondersteuning van de provincie is nodig om deze nieuwe gemeente tot stand te brengen

- Waarnemend burgemeester van Barneveld wijst erop dat *‘het behoud van voorzieningen voor inwoners en een kwalitatieve dienstverlening veel van de gemeente zal vragen’*. (pag. 6, 4^e alinea).
- Waarnemend burgemeester Scherpenzeel zegt dat *“in de toch al ingewikkelde financiële situatie waarin veel gemeenten verkeren, is mijn inziens een financiële impuls van de provincie Gelderland onontkoombaar”*. (pag. 11, eerste alinea)

5. Beide burgemeesters zijn van mening dat ingezet moet worden op de onderlinge relatie

- Volgens de waarnemend burgemeester van Scherpenzeel wordt *“in de politieke context makkelijk langs elkaar heen gepraat”* (pag. 3, 3^e alinea)
- En de waarnemend burgemeester van Barneveld adviseert GS en de CvdK om *“wegen te zoeken om de onderlinge verhouding tussen de provincie en de gemeente Scherpenzeel te herstellen”* (pag. 6, laatste alinea).

ChristenUnie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. mevrouw K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Betreft: Opstelling college Scherpenzeel inzake het opstarten van het "open overleg"

Scherpenzeel, 16 juli 2020

Excellentie,

Met stijgende verbazing lezen wij de brieven die door het college van Scherpenzeel verstuurd worden aan u en aan de gedeputeerde staten van Gelderland. Zowel de toon als de inhoud geven ons aanleiding om te reageren. Er wordt wederom gesteld dat Barneveld niet bereid zou zijn of zijn geweest tot het voeren van verkennende gesprekken over de toekomst van Scherpenzeel.

Dit is pertinent onwaar, in het gespreksverslag van het gesprek tussen de colleges van Barneveld en Scherpenzeel staat klip en klaar dat het college van Scherpenzeel niet bereid was en is tot het voeren van een gesprek. Ter illustratie onderstaande alinea uit het gespreksverslag tussen beide college op 11 mei 2020 zoals terug te vinden in het informatiesysteem van de gemeente Barneveld.

"Wethouder 5.1.2.e geeft aan dat er een heel duidelijke opdracht van de raad ligt (uitwerken van de keuze voor zelfstandigheid). Daarom geeft Scherpenzeel nu uitvoering aan de spiegeling van de variant zelfstandigheid ten opzichte van herindeling. Scherpenzeel voelt geen ruimte om verder te gaan dan dat en de discussie hierover helemaal open te breken. Scherpenzeel is op zoek hoe de zelfstandige toekomst van Scherpenzeel vormgegeven kan worden en verwoorden dat in de kadernota.

Na doorvragen van burgemeester 5.1.2.e geeft wethouder 5.1.2.e de kern van de huidige visie van Scherpenzeel weer: spiegeling door Scherpenzeel van zelfstandigheid tegenover herindeling met Barneveld wordt gebruikt voor rationalisering van de door Scherpenzeel reeds gemaakte keuze namelijk zelfstandigheid. De tot nu toe verzamelde en ontvangen informatie is niet anders dan de beschikbare informatie van vóór het genomen raadsbesluit van 9 december 2020 en er is geen nieuwe content beschikbaar die een nieuwe heroverweging nodig maakt. Wethouder 5.1.2.e geeft aan dat hij spiegelt zonder intentie vooraf dat dit zal leiden tot heroverweging van het Scherpenzeelse standpunt. Hij ziet geen politieke ruimte om op een open wijze een herindelingsoptie met Barneveld te verkennen. Burgemeester 5.1.2.e respecteert dit (eerlijke) standpunt en vraagt zich af hoe zinvol het dan is om het format in te vullen."

ChristenUnie

Opmerkelijk is wel dat bovenstaande alinea verwijderd is uit het verslag dat door ons eigen college aan onze Scherpenzeelse raad toegezonden is.

Ook na het besluit van Gedeputeerde staten zien we van Barneveld een open, constructieve houding en een uitgestoken hand terwijl ons eigen college reageert op een hele andere wijze. Zeker na de oproep van u in uw brief van 10 juli jl. bevreedt ons deze houding omdat ook u gevraagd heeft aan ons college een open gesprek te gaan doorlopen waarin de opgaven centraal staan.

De handelswijze van ons college doet onze buurgemeente Barneveld tekort maar bovenal doet het onze eigen Scherpenzeelse inwoners tekort, omdat wij op deze manier buiten spel komen te staan in het hele ingezette traject.

Om deze redenen willen we u met deze brief laten weten dat we volledig afstand nemen van het handelen van ons college en willen we de hoop uitspreken dat de open, constructieve houding er bij ons college alsnog komt.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e , 5.1.2.e
 5.1.2.e , 5.1.2.e
 5.1.2.e , 5.1.2.e

Raadhuisplein 2
 Postbus 63
 3770 AB Barneveld
 Telefoon 14 0342
 Fax (0342) 495 376
 E-mail @barneveld.nl
 Internet www.barneveld.nl

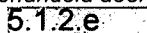
College van Gedeputeerde Staten van Gelderland
 Postbus 9090
 6800 GX ARNHEM

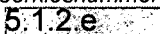
Geacht college,

Datum: **Inleiding**

Ons kenmerk:

Afdeling:
Afdeling Bestuur & Dienstverlening

Behandeld door:

Doorkiesnummer:

email:
@barneveld.nl

Onderwerp:
Zienswijze herindelingsontwerp

Naar aanleiding van uw verkenningen om te komen tot versterking van de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel heeft u vorig jaar een Arhi-procedure gestart. In het kader van het open overleg hebt u diverse varianten verkend en op hun merites beoordeeld. Op 26 januari jl. heeft uw college besloten om te kiezen voor de variant herindelingsontwerp. Deze variant is door u uitgewerkt in het door u ter inzage gelegde herindelingsontwerp. Graag maken wij van de gelegenheid gebruik om onze zienswijze op het herindelingsontwerp aan u kenbaar te maken.

Positieve zienswijze

Het herindelingsontwerp schetst een nieuwe gemeente die de kwaliteiten van beide gemeenten combineert: *een sterke economische positie met een sterk ontwikkeld gemeenschapsleven in de dorpen waarbij voldoende ruimte is voor eigen initiatief*. Wij delen de geformuleerde visie dat de nieuwe gemeente bewust inzet op een moderne netwerksamenleving waarin vitale dorpen samen komen en zeggenschap hebben in een sterke gemeente. De gemeente Barneveld werkt nu reeds samen met onze negen dorpen op een wijze waarin veel ruimte aanwezig is voor eigen verantwoordelijkheid en zeggenschap. In de herindeling met Scherpenzeel zien wij, als gemeenteraad van Barneveld, dan ook goede mogelijkheden om samen met Scherpenzeel te bouwen aan een nieuwe krachtige gemeente. Wij willen daarbij gezamenlijk werken aan maatregelen die van belang zijn voor alle inwoners van beide gemeenten. Gelet op de opgaven en vraagstukken die op ons afkomen, is een herindeling de beste passende oplossing. De zienswijze van onze raad op het herindelingsontwerp is dan ook positief.

Aandachtspunten

Wel vormt het herindelingsontwerp voor ons aanleiding om op een aantal onderdelen een zienswijze in te dienen. Samengevat heeft onze zienswijze betrekking op de volgende aspecten van het herindelingsontwerp:

- Duidelijkheid over de fusiedatum per 1 januari 2023.
- Fusie is een kans voor verdere versteviging regionale positie.
- Positie gemeente Barneveld als groeigemeente.
- Dorpenbeleid 2.0.
- Geen financiële consequenties voor inwoners Barneveld.
- Vergoeding transitiekosten noodzakelijk om te komen tot nieuwe gemeente.
- Voorkeur voor lichte samenvoeging.

Wij zullen hierna puntsgewijs een nadere duiding geven van de door ons benoemde aandachtspunten.

Duidelijkheid over fusiedatum 1 januari 2023

Omdat de gemeente Barneveld voor een aantal grote maatschappelijke opgaven staat en wij onze beschikbare ambtelijke en bestuurlijke capaciteit efficiënt willen inzetten, hechten wij er als gemeenteraad waarde aan om op korte termijn duidelijkheid te krijgen met betrekking tot de door u geïnitieerde herindelingsplannen. Om die reden zijn wij het met u eens dat u kiest voor een fusiedatum per 1 januari 2023.

Fusie is kans voor verdere versteviging regionale positie

Blad 2

Onze raad onderschrijft het toekomstbeeld van de nieuwe gemeente dat in het herindelingsontwerp is uiteengezet. De nieuwe gemeente zal voor wat betreft bestuurskracht een slagvaardige gemeente zijn. De bestuurlijke schaal van de nieuwe gemeente sluit goed aan bij het schaalniveau van de huidige en toekomstige vraagstukken.

Dit maakt het mogelijk om een stevige ontwikkelagenda te realiseren voor het midden-deel van de regio Food Valley en daarmee de gemeente en de regio te verstevigen. Om ook als nieuwe gemeente aan het kloppend hart van de regio een bijdrage te kunnen leveren, moeten de komende jaren stevige stappen worden gezet in onder andere de transitie van de landbouw. Wij zetten daar als nieuwe gemeente onze schouders onder, maar kunnen dit niet alleen. Daarvoor is een goede samenwerking met de provincie Gelderland nodig en gewenst.

Positie gemeente Barneveld als groeigemeente

De gemeente Barneveld is een dynamische gemeente met een aanzienlijke groei-behoefte in een provincie waar grote woningbouwopgave speelt. De afgelopen jaren is de gemeente Barneveld aanzienlijk gegroeid en die groei is nog niet ten einde. In onze "Strategische Visie Barneveld 2030" hielden wij rekening met een inwoneraantal van zo'n 70.000 inwoners in 2030, maar inmiddels houden we rekening dat we toegroeien naar zo'n 80.000 – 90.000 inwoners in 2040. Zowel voor wat betreft wonen als voor werken is er een grote verstedelijkingsdruk. De afgelopen jaren hebben de verschillende grond-exploitaties echter geleid tot positieve resultaten. Gelet op de verstedelijkingsdruk is de verwachting dat deze ontwikkeling zich op dezelfde wijze in de toekomst zal doorzetten. Om deze groeiambitie te accommoderen, hebben wij uw commitment nodig op inhoudelijk en financieel vlak en zien dit graag vertaald in het herindelingsadvies.

Dorpenbeleid 2.0.

In het herindelingsontwerp geeft u de inzet om te komen tot een passende en innovatieve vorm van kernenrepresentatie een centrale plek. Deze opgave sluit naar onze mening aan bij een reeds in gang gezette ontwikkeling op dit gebied in onze gemeente. De afgelopen jaren hebben wij diverse instrumenten ingezet om de sociale cohesie in de dorpen te vergroten en vraaggericht ingespeeld op de maatschappelijke behoeften van onze dorpsgemeenschappen. De behoefte om te komen tot een samenhangend kader voor dorpenbeleid wordt derhalve versterkt door de door u uitgesproken opgave in het herindelingsontwerp. Inmiddels heeft ons college haar uitgangspunten om te komen tot een dorpenbeleid 2.0 vastgelegd in een bestuursopdracht. Wij hebben de bestuursopdracht als eerste inkleuring van de door u geformuleerde opgave voor uw informatie als bijlage bij deze zienswijze gevoegd. Wij starten voortvarend de voorbereidingen om hier invulling aan te geven in de wetenschap dat de nieuwe gemeenteraad hier een oordeel over zal vellen.

Geen financiële consequenties inwoners Barneveld

Wij hebben kennis genomen van de door u in het herindelingsontwerp opgenomen lastenberekening voor inwoners. Wij begrijpen dat dit slechts een eerste globale berekening kan zijn aangezien de daadwerkelijke beleidsafwegingen en daarmee samenhangende keuzes door de nieuwe gemeenteraad gemaakt zullen moeten worden gemaakt

en vertaald in een begroting. Wij gaan er daarbij vanuit dat de fusie op termijn niet zal leiden tot een verdere lastenverzwaring voor de huidige inwoners van de gemeente Barneveld omdat de lastenverzwaring op termijn geneutraliseerd zal worden door de schaalvoordelen van de nieuwe gemeente. Daarbij spreken wij de verwachting uit dat de voorzieningen in zowel de huidige gemeente Barneveld als Scherpenzeel in stand kunnen blijven. Ook voor de komende jaren kan een lastenverzwaring voor de Barneveldse inwoners als gevolg van de door u geïnitieerde herindeling wat ons betreft niet aan de orde zijn.

Vergoeding transitiekosten om te komen tot nieuwe gemeente

Blad 3

In het herindelingsontwerp geeft u voorts aan dat de besturen van beide gemeenten conform artikel 79 Wet arhi tijdig de voorbereidingen voor de nieuwe gemeente ter hand nemen. Daarbij geeft u tevens aan welke inhoudelijke en praktische voorbereidingen op korte termijn naar uw mening nodig zijn om de nieuwe gemeente per 1 januari 2023 een goede start te geven. Inmiddels heeft ons college invulling gegeven aan uw oproep. Ten aanzien van de met de voorbereiding gepaard gaande kosten, geeft u in het herindelingsontwerp aan dat voor de extra kosten vanaf 2022 in principe een beroep gedaan kan worden op de frictiekostenuitkering voor fuserende gemeenten uit het Gemeentefonds. Daarbij geeft u tevens aan dat Gedeputeerde Staten bereid zijn om met de gemeenten in overleg te treden over een vorm van facilitering in het voorbereidingsproces. Wij zijn in principe bereid om ons college voldoende ruimte te geven om de door u genoemde voorbereidingen in 2021 op een juiste wijze te treffen met dien verstande dat wij er vanuit gaan dat het faciliteren van het voorbereidingsproces in ieder geval betekent dat u alle kosten die gepaard gaan met de voorbereiding van de herindeling voor uw rekening neemt.

Voorkeur lichte samenvoeging

Op basis van de herindelingsscan concluderen wij dat de bestuurskracht van de gemeente Barneveld op niveau is. In lijn met hetgeen ons college in het open overleg naar voren heeft gebracht, willen wij onze voorkeur uitspreken voor de variant van een lichte samenvoeging. Een lichte samenvoeging is de meest efficiënte wijze van herindelen en heeft voor beide gemeenten voordelen. De toepassing van de lichte variant geeft sneller duidelijkheid over de fusie en leidt daardoor onder andere voor ons personeel tot een kortere periode van onzekerheid. Ook op het gebied van administratieve lasten kan een lichte samenvoeging een voordeel hebben. Gelet op de grote maatschappelijke opgaven waar de gemeente Barneveld de komende periode voor staat in combinatie met de rechtsgevolgen van een reguliere samenvoeging, pleiten wij voor toepassing van de lichte samenvoegingsvariant.

Tenslotte

Wij vragen u om de door onze raad benoemde aandachtspunten op te nemen in het herindelingsadvies en zien uit naar het in gezamenlijkheid met Scherpenzeel vorm en inhoud geven aan de nieuwe gemeente.

Met vriendelijke groet,
Gemeenteraad van Barneveld,
de griffier,

de voorzitter,

Bijlage:

- Bestuursopdracht college burgemeester en wethouder, Dorpenbeleid 2.0, de waarde van verscheidenheid

Blad 4

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

DGBRW/BRF/BA
Ministerie BZK

Contactpersoon

5.1.2.e

T 5.1.2.e

5.1.2.e

@minbzk.nl

Datum

26 november 2021

Kenmerk

2021-0000624399

Bijlage(n)

agenda

Gezamenlijk gesprek inzake beëindigen
herindelingsproces Barneveld/Scherpenzeel

Vergaderdatum en -tijd	1 december 2020 15:30 uur
Vergaderplaats	<u>Webex</u>
Deelnemers	<p><u>Ministerie BZK</u> Minister Ollongren 5.1.2.e 5.1.2.e (verslag)</p> <p><u>Provincie Gelderland</u> John Berends (CvdK) Jan Markink (gedeputeerde) 5.1.2.e</p> <p><u>Gemeente Scherpenzeel</u> Izaäk van Eekeren (wethouder) Gerard van Deelen (wethouder) 5.1.2.e</p> <p><u>Gemeente Barneveld</u> Jan Luteijn (burgemeester) Hans van Daalen (wethouder) 5.1.2.e</p>

1. Welkom / toelichting doel van het gesprek
2. Afhechten van het herindelingsproces Barneveld en Scherpenzeel
3. Toelichten welke concrete opbrengst MBZK de komende periode van de gemeente Scherpenzeel verwacht om de eigen bestuurskracht te versterken en wat de bijdrage is die BZK hieraan kan leveren
4. W.v.t.t.k.
5. Sluiting

Contouren bestuursakkoord herindeling Scherpenzeel/Barneveld

Globale schets hoofdstukken/onderwerpen/thema's:

- Procesafspraken
  - Omgang met elkaar
  - Rol provincie
  - Rol gemeenteraden
- (invulling) intenties
  - Voorzieningen
  - Dorpenbeleid/zeggenschap
  - Nabijheid gemeentelijke overheid
  - Integratie van de beide ambtelijke organisaties, keuze voor scenario 2
  - Lasten inwoners
- Financiële afspraken
  - Inbreng/inzet provincie en verwachtingen
  - Bekostiging uitwerking plan van aanpak

Deze globale schets zal met de provincie en BZK worden gedeeld in het bestuurlijk overleg met 5.1.2.e
[Logo] van BZK op 27 augustus.

15 juli 2021

Documentatielijst inspiratiesessie dorpenbeleid

Bijgevoegde stukken

- Bijlage 1. Presentatie 5.1.2.e [redacted] – toekomstvisie Scherpenzeel
- Bijlage 2. Presentatie 5.1.2.e [redacted] – dorpenbeleid Barneveld
- Bijlage 3. Presentatie 5.1.2.e [redacted] – Kernenbeleid Pernis, Hoek van Holland en Rozenburg
- Bijlage 4. Inspiratiedocument – overzicht dorpenbeleid in 11 gemeenten
- Bijlage 5. Aanvullend document 5.1.2.e [redacted] – “Dijk en Waard, een faciliterende overheid met ruimte voor initiatieven” *niet ter verspreiding*
- Bijlage 6. Aanvullend document 5.1.2.e [redacted] – “Samen aan de slag, een eerste verkenning in opgavegericht werken aan maatschappelijke opgaven” *niet ter verspreiding*

Lijst met links en inspiratie

5.1.2.e

Werken aan en voor de toekomst:

<https://toekomststoel.nl/>

5.1.2.e gelijk hebben?

https://www.ted.com/talks/kathryn_schulz_on_being_wrong

Het concept 'after midnight':

https://www.ted.com/talks/eddie_obeng_smart_failure_for_a_fast_changing_world

Thorbecke24:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLJC3h3FXD3bo6Ho8S7YMU5B31WV64anb>

5.1.2.e :

<https://www.youtube.com/watch?v=UciErX8UNb8>

Werken aan publieke waarde:

https://vng.nl/files/vng/documenten/werken-aan-de-publieke-waarde_20181015.pdf

Besluiten zonder verliezers:

<https://www.youtube.com/watch?v=ahxe54W-4io>

Werken met rollen (deep democracy):

<https://www.youtube.com/watch?v=yUmaD1A3LF8>

Omgaan met initiatieven:

<https://www.lsabewoners.nl/wp-content/uploads/2019/09/Magazine-Uw-initiatief-past-niet-in-ons-kader-En-wat-doen-we-nu.pdf>

Achtergrondinfo over de Gebiedsvisie en aanpak voor Centrumwaard is te vinden op:

<https://www.heerhugowaard.nl/wonen-en-leven/heerhugowaard-in-ontwikkeling/herinrichting-centrumwaard>

Contact-gegevens

5.1.2.e [redacted]

5.1.2.e [redacted] [@rotterdam.nl](mailto:[redacted]@rotterdam.nl)

5.1.2.e [redacted]

5.1.2.e [redacted] [@meerijstad.nl](mailto:[redacted]@meerijstad.nl)

5.1.2.e [redacted]

5.1.2.e [redacted] [@heerhugowaard.nl](mailto:[redacted]@heerhugowaard.nl)

5.1.2.e [redacted]

5.1.2.e [redacted]

5.1.2.e [redacted] [@tilburguniversity.edu](mailto:[redacted]@tilburguniversity.edu)

5.1.2.e [redacted]

5.1.2.e [redacted]

5.1.2.e [redacted] [@berenschot.nl](mailto:[redacted]@berenschot.nl)

5.1.2.e [redacted]

Doorontwikkeling dorpenbeleid gemeente Barneveld (dorpenbeleid 2.0)

Barneveld is een gemeente met 9 dorpen met elk haar eigen identiteit en cultuur. De gemeente geeft invulling aan deze colour locale door verschillende instrumenten in te zetten waarbij ingespeeld wordt op de lokale behoefte. De ervaringen die daarmee zijn opgedaan wil de gemeente nu inzetten voor een doorontwikkeling en verdere professionalisering van het dorpenbeleid. Inzet daarbij is te komen tot nog meer medezeggenschap in de verschillende dorpen en daarmee uiting te geven aan de lokale maatschappelijke kansen en opgaven. Het doel is dat inwoners meer invloed hebben op hun eigen leefomgeving.

Binnen de gemeente Barneveld is een belangrijk uitgangspunt het behoud van de identiteit en zeggenschap van de dorpen. Hoewel de dorpen van elkaar verschillen in omvang en cultuur hebben de dorpen gemeen dat zij zich zeer betrokken voelen als inwoners op elkaar, hun dorp en de gemeentelijke plannen die hier betrekking op hebben.

De uitgangspunten voor de doorontwikkeling zijn met name gericht op het verstevigen en het behouden van de medezeggenschap van de dorpen. Ook het benutten van de kracht van de samenleving en de bestaande structuren laten zien dat participatie al stevig is neergezet binnen de gemeente Barneveld. Verschillende dorpen hebben in samenwerking met inwoners en de gemeente dorpsplannen opgesteld. Door voortdurend goed in contact te staan hebben we goed inzicht in wat er leeft en speelt in specifieke dorpen en gebieden. Omdat ieder gebied andere eigenschappen en vraagstukken kent, is een meervoudige blik en een integrale aanpak van verschillende vraagstukken noodzakelijk. Hiervoor formuleert de gemeente een visie, beleid en een aanpak voor gebiedsregie en geeft invulling aan de functie van gebiedsregisseur. Daarnaast ziet de gemeente mogelijkheden en kansen door de komst van de nieuwe omgevingswet in 2023, hierover wordt door verschillende interne disciplines voortdurend nauwgezet afgestemd. Om de kwaliteit van beleid en interactie tussen bestuur, inwoners en ondernemers te verbeteren ontwikkelt de gemeente een eenduidige aanpak van participatie op basis van een bestaande methodiek. Daarnaast kunnen inwoners gebruik maken van verschillende participatie mogelijkheden met de gemeenteraad door onder andere inspraak, een ideeënmarkt, themabijeenkomst of een schouw of raadsbezoek aan te vragen.

De afstand tussen de gemeente en de samenleving wordt kleiner door meer vanuit de opgaven en vragen van het dorp te werken en te weten wat er speelt. Dit bevordert de betrokkenheid van inwoners binnen de dorpen en draagt bij aan actief burgerschap. Door opgave- en gebiedsgericht te werken wordt er geredeneerd vanuit het dorp en staat niet alleen het belang van de gemeente of organisatie centraal; juist de vraag vanuit de bewoners vormt het vertrekpunt. Ook de mogelijkheid voor inwoners om Right to Challenge uit te dagen, benadrukt dit uitgangspunt. Daar waar mogelijk is co-creatie een vanzelfsprekendheid. Verder maakt de gemeente op verschillende momenten gebruik van het Burgerpanel. Naast het benutten van de kracht van de samenleving, brengen we de menselijke maat in door het organiseren van overheidsnabijheid. Dit doen wij door middel van kleinschaligheid binnen het beleid dat betrekking heeft op de dorpen. Dit vraagt om investeren in persoonlijke relaties en het verstevigen van het vertrouwen in elkaar. Hierbij zijn we als gemeentelijke organisatie 'gastvrij', 'ondernemend', 'verbindend' en 'wendbaar'.

DU Invulformulier

Ministerie/DG Artikel	Uitkeringsvorm (AU-DU-SU)	Bedrag	Jaar	PF/GF
	Uitkeringsvorm: AU / DU (Uitkeringen aan gemeenschappelijke Regelingen verlopen altijd via de specifieke uitkering en niet via de fondsen)	€	Begin datum / einddatum	PF, GF
Naam contactfunctionaris uitkeringen departement				
Naam contactpersoon inhoudelijk				
Oordeel /advies vakdepartement				
Oordeel AR/BZK/FIN				
Oordeel afgegeven door:		BZK: Min Fin::		

Analyse voorwaarden en afspraken uit de bestuursovereenkomst

<i>Niet met DU verenigbare voorwaarden</i>	
Het verbinden van gevolgen aan het niet realiseren van de bestuurlijke afspraken <i>Oorzakelijke verbanden leggen tussen enerzijds het niet realiseren van de bestuurlijke afspraken en anderzijds gevolgen in termen van financiële consequenties of andere (negatieve) gevolgen, inclusief het (niet) meer in aanmerking komen voor de middelen.</i>	
☐	Niet uitkeren van vervolgtranches
☐	Terug laten vloeien van niet-bestede middelen
☐	Bijsturing van het proces
☐	Toepassen van interbestuurlijk toezicht en financiële verrekening
☐	Monitoren van de resultaten in combinatie met de mogelijkheid van bijsturing
☐	Non-coöperatie (geen samenwerking met andere partijen) verbinden aan financiële consequenties
☐	Toetsen van resultaten koppelen aan het aanpassen van de bestuurlijke afspraken
☐	Dreigen met interbestuurlijk toezicht en een financiële verrekening, bij een achterblijvende taakstelling
☐	Benoemen van resultaatverplichtingen
Het (gedetailleerd) voorschrijven van de wijze van besteding van de middelen <i>Het aan de hand van gedetailleerde voorschriften feitelijk bepalen, hoe de besteding van de uitkering plaats zal moeten vinden.</i>	
☐	Het aangeven welk project, welke weg, etc. bekostigd moet worden met de uitkering.
☐	Het aangeven dat bepaalde functionarissen aangesteld moeten worden met de uitkering;
☐	Het aangeven dat richtlijnen, beleidsregels en kaders gevolgd moeten worden
☐	Het (verplicht) doorgeleiden van de middelen
☐	Het opnemen van een staffel, waaruit blijkt hoe de verdeling van de middelen over de projecten moet zijn
☐	Het aangeven dat de voorgeschreven criteria gevolgd moeten worden bij de selectie van projecten

	uitkeren van de middelen voor de 'regio' of voor regionale doelen via een gemeente of provincie die vervolgens als penvoerder (doorgeefluik) optreedt	
	dwingend voorschrijven dat provincies en/of gemeenten zich moeten houden aan de gemaakte afspraken en volgen van de richtlijnen, beleidsregels en kaders	
	dwingend voorschrijven dat functionarissen aangenomen moeten worden, met een omschrijving van hetgeen deze medewerkers gaan doen	
	voorschrijven van de criteria die gehanteerd moeten worden bij de afweging van projecten	
	vastleggen waaraan de du specifiek moet worden besteed en een 'opdracht' aan een van de provincies om als penvoerder op te treden en de coördinatie van de middelen te organiseren	
	vastleggen waaraan de du specifiek moet worden besteed, zoals voor de realisatie van specifiek benoemde infrastructuur	
<i>Met DU verenigbare afspraken</i>		
Doelomschrijving		
	Aangeven waarom de uitkering wordt verstrekt en een doelomschrijving, zonder in detail aan te geven welke activiteiten daarvoor moeten worden verricht (Hetgeen onverlet laat dat er geen juridische verplichting is om de uitkering uitsluitend voor dat doel te besteden. Er is geen bestedingsverplichting.)	
De gewenste maatschappelijke effecten beschrijven en de bijdrage van convenantpartijen aan de bereiking daarvan, als mede het monitoren van de resultaten		
	Het aangeven wat de beoogde effecten zijn	
	De door partners zelf omschreven bijdragen, aan het realiseren van de hierboven bedoelde effecten	
	Het maken van afspraken over de wijze waarop de effecten en resultaten gemonitord zullen worden, zonder dat het niet realiseren van de bestuurlijke afspraken gevolgen heeft in termen van financiële consequenties of andere (negatieve) gevolgen	
De Governance structuur		
	Afspraken over de vorm waarin de samenwerking gegoten wordt, bijvoorbeeld via een stuurgroep, zolang het Rijk daarmee geen sturing of zeggenschap verwerft die de beleids- en bestedingsvrijheid beperkt	
<i>Totaalbeeld</i>		
	Leidt het totaal van de afspraken en de totstandkoming van de toekenning tot een beperking van de beleids- en bestedingsvrijheid?	
<i>Andere argumenten</i>		
•		
<i>Toelichting</i>		
•		

Aan het College van Gedeputeerde Staten
van de Provincie Gelderland
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Scherpenzeel, 20 juni 2020

Geacht College van Gedeputeerde Staten,

Scherpenzeel is geconfronteerd met een voorgenomen gedwongen herindeling. Onze inwoners zullen zich daarover de komende weken uitspreken. De gemeenteraad zal dat op 9 juli doen.

De fracties van de GemeenteBelangen Scherpenzeel en SGP Scherpenzeel hebben vele vragen ontvangen van verontruste inwoners, die niet beantwoord zijn tijdens de onderbouwing die de provincie heeft gegeven op 4 juni 2020 in de Breehoek. En veel vragen die juist zijn ontstaan door die onderbouwing.

In historisch perspectief zijn uw zorgen voor Scherpenzeel (grotendeels) verklaarbaar en te waarderen. De noodzaak om te investeren in onze bestuurskracht, ons strategisch vermogen, onze ambtelijke organisatie en onze regionale samenwerking (en de financiële onderbouwing van dit alles) is evident en was natuurlijk aanleiding voor het onderzoek van de Stuurgroep Toekomstvisie en het raadsbesluit van 9 december 2019.

Sindsdien heeft het nieuwe College, ondanks de corona-tijd, al veel in gang gezet. Voor zover er (in de korte tijd die sindsdien verstreken is) nu nog geen sprake is van een volledig duurzame, toekomstbestendige zelfstandige gemeente, ligt er in ieder geval een concreet en (althans naar mening van het college van B&W) uitvoerbaar plan om dit binnen afzienbare termijn wel voor elkaar te krijgen.

Als fractievoorzitters (en tevens lid van de vertrouwenscommissie i.o., lid van de Stuurgroep Toekomstvisie en grondleggers van het Bestuursakkoord 2020 - 2022) zijn wij nauw betrokken geweest bij het proces dat het afgelopen jaar is doorlopen. Na lezing van uw (voorlopig) oordeel over dit plan, dat een uitvloeisel is van het proces wat wij mede hebben doorlopen, hebben wij ernstige zorgen en vragen over:

- De zorgvuldigheid van het proces;
- De noodzaak tot ingrijpen, op basis van de voorliggende Kadernota;
- De gekozen oplossingsrichting;
- Het vervolgproces.

Onze vragen vindt u terug in onze bijlage op bladzijde 3 t/m 7. Uiteraard hebben wij over een deel van deze vragen onszelf een eigen mening gevormd. Maar wij achten het wenselijk uw antwoord op deze vragen te vernemen, voordat wij ons definitieve standpunt bepalen.

Gezien de aard van deze vragen willen wij er op aandringen dat GS deze vragen zo snel mogelijk beantwoordt, opdat de inwoners van Scherpenzeel en onze collega-raadsleden dit kunnen meewegen als zij zich uitspreken over onze kadernota. Een concreet en gemotiveerd antwoord op deze vragen achten wij bovendien noodzakelijk voor het verkrijgen van begrip en draagvlak onder de inwoners van Scherpenzeel en binnen de gemeenteraad, voor uw voornemen om Scherpenzeel te dwingen haar zelfstandige koers te verlaten.

Indien de provincie niet in staat is een concreet en gemotiveerd antwoord op deze vragen te formuleren, zullen wij er op aandringen dat definitieve besluitvorming over de start van een procedure voor gedwongen herindeling wordt uitgesteld.

Een beroep doend op uw bereidheid en medewerking om tot een zorgvuldige en weloverwogen oordeel te komen, in het belang van ons prachtige en krachtige dorp en haar inwoners,

Hoogachtend,

Namens de fractie van
GemeenteBelangen Scherpenzeel
5.1.2.e

Namens de fractie van de
Staatkundig Gereformeerde Partij
5.1.2.e

Bijlage op blad 3 t/m 7: 11 kernvragen aan GS

In CC verzonden aan:
Vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken
Provinciale Staten van Gelderland
Gemeenteraad van Barneveld en Scherpenzeel
College van B&W van Barneveld en Scherpenzeel
Media en pers

11 Kernvragen aan GS, n.a.v. voorgenomen besluit gedwongen herindeling

Historisch perspectief en Koerswijziging

Elke brief of toelichting begint u met het schetsen van het historisch perspectief, dat ‘de discussie over herindeling al 20 jaar op de agenda van Scherpenzeel staat’. Onze beleving is dat niet. Wij zijn ons ervan bewust dat dit een periodiek terugkerend thema zal blijven. Maar sinds de afgeketste fusie met Renswoude en Woudenberg is onze koers nu al 10 jaar dezelfde: zelfstandigheid. Wel zijn we het met u eens dat Scherpenzeel te lang heeft gewacht met het doen van investeringen die nodig waren om ook naar de toekomst toe op verantwoorde wijze zelfstandig te blijven.

Sinds het rapport ‘Regie over de Toekomst van Scherpenzeel’ (Stuurgroep, oktober 2019) is hierin echter een radicale koerswijziging opgetreden, door ons college ook wel omschreven als een ‘historische koerswijziging’. Nadat raadsbreed de conclusies uit dit rapport waren onderschreven, is in de Begroting 2020 - 2023 incidenteel budget vrijgemaakt om per direct de benodigde organisatieversterking te adresseren (ten aanzien van strategische capaciteit was dat reeds in gang gezet). Deze lijn is doorgezet in de financiële onderbouwing van het Raadsbesluit van 9 december 2019. In de Kadernota 2021-2024 is in lijn daarmee vanaf 2022 de **structurele** dekking van deze organisatieversterking gewaarborgd.

- 1. Onderschrijft u deze historische koerswijziging en bent u het met ons eens dat de zelfstandige koers van Scherpenzeel niet moet worden beoordeeld op basis van de oude koers, maar van de gewijzigde koers zoals die in de Begroting 2020, het Raadsbesluit van 9 december 2019 en in de Kadernota 2021-2024 is uitgewerkt?**

Wat is het probleem?

Tijdens de raadsvergadering in Barneveld op 4 juni jl. gaf u aan dat u problemen voor wilt zijn. Eerder die avond gaf u in onze raadsvergadering in Scherpenzeel aan dat u ‘in financiële zin nu geen reden ziet tot paniek’. U uitte met name twijfels ten aanzien van de lange termijn en het tempo waarop de eerstkomende jaren investeringen worden gedekt uit de Algemene Reserve. U noemt in dit kader een bedrag van 17-18 miljoen.

Voor de lange termijn verhogen we onze structurele **inkomsten**, zodat we de benodigde structurele investeringen in organisatie, voorzieningen en dienstverlening structureel kunnen dekken, ook na de horizon van ons meerjarenperspectief (2024). Inkomsten die nog niet zeker zijn (o.a. Rijksbijdrage Jeugdzorg € 165 K) zijn niet ingeboekt, wat tot structurele meevallers kan leiden.

De eerstkomende jaren wordt inderdaad fors incidenteel geïnvesteerd in het wegwerken van achterstanden en in een ingroeimodel waarmee de volledige structurele lastenverzwaring niet in 1x hoeft te worden doorgevoerd.

Ook in de combinatie Breehoek – Gemeentehuis wordt geïnvesteerd. Daar staan echter incidentele (opbrengst huidig gemeentehuis) en structurele opbrengsten (exploitatieverbetering Breehoek) tegenover.

In de jaren vanaf 2022 wordt enkel incidenteel geïnvesteerd in projecten voor de samenleving (naar verwachting gemiddeld 4,5 ton op jaarbasis). Tegenover onze incidentele uitgaven staat een verwachte opbrengst uit grondexploitaties van € 15-20 mln. tot 2030. Bovendien beschikken we over aanzienlijke reserves om tegenvallers op te vangen, zoals onze reserve Sociaal Domein (€ 1,3 mln.). Scherpenzeel heeft geen schulden (schuldquote -0,6%).

2. Welke specifieke financiële problemen ziet u voor Scherpenzeel, die voor andere gemeenten niet gelden?

Het Beleidskader Arhi stelt:

Bij evidente bestuurskrachtproblemen van gemeenten, waarvoor zijzelf geen oplossingen weten te bereiken, kan de verantwoordelijkheid van provincies met zich meebrengen dat zij gebruik maken van hun bevoegdheden in de Wet Arhi om sturing te geven aan de discussie en een modererende rol op te pakken die kan leiden tot een door de provincie geïnitieerd herindelingsadvies. Bij evidente bestuurskrachtproblemen kan gedacht worden aan het niet meer in staat zijn tot het organiseren van adequate dienstverlening richting inwoners of het niet in staat zijn tot het leveren van de nodige bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke opgaven.

3. Welke evidente bestuurskrachtproblemen ziet u in dit kader?

Het nut van spiegelen

Een van de zaken die u ons zwaar aanreket, is het feit dat in de (aanloop naar de) Kadernota het alternatief 'Herindeling met Barneveld' niet volwaardig is afgezet tegen de zelfstandige koers. In uw brief van 20 november 2019 heeft u ons dat aangeraden te doen, maar tegelijkertijd aangegeven dat onze raad hierin een eigen afweging moest maken en dat wij de consequenties van deze keuze zouden moeten uitwerken in de Kadernota 2021. Omdat in najaar 2019 geen verdere verdieping mogelijk was (Barneveld gaf aan pas nader te willen verkennen nadat de keuze voor herindeling was gemaakt) hebben wij in december 2019 onze keuze op basis van de raadsbreed gedeelde analyse gemaakt. In reactie op ons raadsbesluit heeft u in uw brieven van 19 december 2019 en 6 februari 2020 herhaald dat de Kadernota voor u een ijkmoment was en zijn telkens 5 randvoorwaarden benoemd. Spiegelen aan herindeling maakte daar geen onderdeel van uit en is voor ons nieuw.

4. Wat was voor u de reden om de spiegeling als additionele eis in te brengen, gezien ons (in democratische meerderheid genomen) raadsbesluit van 9 december 2019 en het primaat dat in dit traject - ook door u - bij onze raad is weggelegd?

Barneveld als oplossing

Sinds de brief van de Commissaris dd. 22 juli 2019 is zowel ambtelijk als bestuurlijk door Scherpenzeel en Barneveld geïnvesteerd in het ophalen en delen van informatie. Zoals hierboven aangegeven huldigde Barneveld in het najaar van 2019 het (begrijpelijke) standpunt dat nadere uitwerking van herindeling (o.a. analyse op taakveldniveau, overeenstemming over gezamenlijke ambities voor voorzieningen en dienstverlening) wat Barneveld betreft pas aan de orde was na een expliciete keuze van Scherpenzeel voor herindeling met Barneveld. In onze analyse van herindelingsscenario's is daarom steeds voorzichtigheidshalve het meest gunstige perspectief (voor herindeling) gekozen, ook als er reden was om anders te veronderstellen¹.

Barneveld stelt dit jaar geen Kadernota met financieel meerjarenperspectief op. In hun brief van 25 mei 2020 stellen B&W van Barneveld ten aanzien hiervan *'Het is voor ons niet mogelijk om op dit onderwerp een gedegen reactie te formuleren'*.

In uw brief aan de Minister d.d. 4 juni 2020 schrijft u: *'Naar onze mening kan feitelijk worden onderbouwd dat een fusie met Barneveld aanmerkelijk minder investering vraagt en zonder lastenverzwaring voor de inwoner tot dezelfde of op onderdelen zelfs betere resultaten voor de inwoners en ondernemers van Scherpenzeel kan leiden.'*

- 5. Wat is de reden dat u de onderbouwing van uw bewering dat herindeling 'goedkoper en beter' is niet heeft ingebracht ten behoeve van de beraadslagingen tussen Scherpenzeel en Barneveld sinds juli 2019 en kunt u ons deze onderbouwing alsnog geven?**

Financieel perspectief Barneveld

Sinds onze Stuurgroep-analyse in 'Regie over de Toekomst van Scherpenzeel' (oktober 2019) is veel nieuwe informatie verschenen, die ons in onze overtuiging heeft gesterkt dat zelfstandigheid inderdaad de beste, efficiëntste en meest logische manier is om de ambities voor Scherpenzeel te realiseren.

In dit kader denken wij onder meer aan:

- Het feit dat de Kadernota aantoont dat de benodigde investeringen in een toekomstbestendige, zelfstandige gemeente realiseerbaar zijn met minder bezuinigingen op voorzieningen en tegen lagere kostenstijgingen voor onze inwoners dan in oktober 2019 (en zelfs in het Raadsbesluit van december 2019) was voorzien.
- Tijdens de beeldvormende PS-vergadering bleek uit vragen dat er door de provincie geen scan gemaakt is van de financiële situatie van de nieuwe te vormen gemeente.
- GS vanuit het Inter Bestuurlijk Toezicht wel een beeld heeft van de financiën van Barneveld.

- 6. Op grond waarvan is GS van mening dat het financiële perspectief van Scherpenzeel na een fusie met Barneveld verbeterd?**

---

¹ Zo stelt 'Zelfbewust Scherpenzeel' (SvdL, 2019) dat de investering in 'basis op orde' (1,2 mln. organisatieversterking) ook in het geval van herindeling noodzakelijk is. Desondanks ging onze analyse daar niet van uit.

Tijdens uw toelichting in de raad van Barneveld op 4 juni jl. spreekt u over 'een knappe bruid', maar wijst u er ook op dat u voornemens bent om vanaf het moment dat de Arhi procedure in gang wordt gezet een vorm van preventief financieel toezicht toe te passen in zowel Barneveld als Scherpenzeel, want *'er is altijd een onbestemd verlangen bij een gemeenteraad om vlak voor het uur U nog allerlei mooie dingen te doen'*.

(<https://ibabsonline.eu/Agenda.aspx?site=barneveld&agendaId=d82a777d-0eae-45c9-a6cf-d80d042a22e3&FoundIDs=&year=2020> vanaf 0050:30)

- 7. Klopt het dat de provincie het preventief toezicht per direct wil toepassen na de start van de Arhi procedure (in plaats van pas op het moment dat GS een herindelingsontwerp / advies / voorstel vaststelt, zoals gebruikelijk) en welk voordeel levert dat voor Scherpenzeel op?**

Maatschappelijk perspectief Barneveld

Andere recente informatie heeft betrekking op De Breehoek en onze gewaardeerde² maatwerk dienstverlening en inzet op preventie in het sociaal domein.

Recent onderzoek (<https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/sociale-wijkteams-dwalen-af.13526252.lynkx>) toont aan dat juist de aanpak, waar wij in Scherpenzeel voor kiezen (laagdrempelige toegang dicht bij onze inwoners, inzet op vroegsignalering door onze eigen ambulante hulpverleners en maatwerk met selectieve doorverwijzing) node gemist wordt in de meeste gemeenten. Barneveld heeft daarentegen gekozen voor een regierol met specifieke doorverwijzing.

- 8. Welke verbeteringen ziet GS (ten opzichte van de huidige werkwijze in Scherpenzeel) in het sociaal domein na fusie met Barneveld?**

In de huidige situatie is het voorzieningenniveau in Scherpenzeel minimaal gelijk aan, en in de meeste gevallen aanmerkelijk hoger dan in de kernen van Barneveld. Onze uitgaven per inwoner zijn daar ook naar! Naast onze zelfstandige bibliotheek, het zwembad en Sportpark De Bree heeft De Breehoek een bijzondere positie in ons voorzieningenniveau. Draaijer & Partners (2020) toont aan dat als de gemeente Scherpenzeel intrekt bij De Breehoek er in dat geval per direct een gecombineerde netto-exploitatieverbetering kan worden behaald van € 130 K. In een volledig vernieuwde Breehoek is bovendien ruimte voor een bibliotheek in de centrale hal en voor concentratie van het Scherpenzeelse welzijnsaanbod. Daarbij onderbouwt Draaijer & Partners dat de synergievoordelen die hiermee ontstaan op termijn reëel perspectief bieden op verdere exploitatieverbetering. Dit in tegenstelling tot de variant herindeling, waarin het exploitatietekort van De Breehoek oploopt van € 290 K naar € 400 K op jaarbasis en het bestaan van de bibliotheek afhankelijk blijft van de huidige subsidie van € 200 K.

- 9. Welke concrete garanties en verbeteringen ziet GS voor het voorzieningenniveau in Scherpenzeel na fusie met Barneveld, en welke oplossing biedt GS voor het (in geval van herindeling) oplopende exploitatietekort van de Breehoek?**

---

² Klanttevredenheidsonderzoek 2019, Blue Zone Jeugdzorg (CBS, top 6 Nederland)

Tijdens uw toelichting op 4 juni jl. in onze raad heeft gedeputeerde **5.1.2.e** aangegeven (zie https://www.youtube.com/watch?v=FeCXw_IOTlg&t=1920s vanaf 39:00) *'Het gaat niet om de gemeente Scherpenzeel. (...) Het uiteindelijke doel is dat u kunt waarborgen voor de inwoners, de bedrijven, de voorzieningen in Scherpenzeel. Dat u die kunt waarborgen. Dat is het uiteindelijke doel, en niet de gemeente Scherpenzeel. Dat klinkt hard, maar zo denken wij er over. Maar dat geldt ook andersom, voor de provincie Gelderland. Als daar van ons een andere opstelling, een andere samenwerking nodig is, dan zullen we dat ook doen. Dat is denk ik volwassen openbaar bestuur.'*

Uit het gespreksverslag van het monitoringsoverleg d.d. 9 april 2020 lezen wij over een *'Aanbod van de provincie om mogelijk te faciliteren bij instandhouding van voorzieningen (als er sprake is van een herindeling).'* Tijdens de toelichting van gedeputeerde **5.1.2.e** op 4 juni jl. in Barneveld.

(<https://ibabsonline.eu/Agenda.aspx?site=barneveld&agendaId=d82a777d-0eae-45c9-a6cf-d80d042a22e3&FoundIDs=&year=2020> vanaf 0051:35) blijkt dat hier sprake is van een financiële impuls in het geval van herindeling, al dan niet gekoppeld aan voorzieningen.

10. Aan welk bedrag mogen wij denken en is GS bereid om eenzelfde financiële ondersteuning te bieden aan de zelfstandige gemeente Scherpenzeel?

Is zelfstandigheid überhaupt een optie?

In uw brief van 4 juni 2020 geeft u aan: *'We zullen dan ook – indien de gemeenteraad deze kadernota overneemt op 9 juli a.s. – een artikel 8 procedure Wet Arhi starten.'*

11. Is er een scenario denkbaar waarbij u de art. 8 Arhi procedure niet gaat starten en zo ja op welke (concrete) punten moet de Kadernota dan worden bijgesteld?

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

AKD N.V.

T.a.v. 5.1.2.e

Postbus 59280

1040 KG Amsterdam

Directie Constitutionele
Zaken en Wetgeving
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
[www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk](http://www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk)

Contactpersoon

5.1.2.e

T 5.1.2.e

5.1.2.e@minbzk.nl

Kenmerk
2020-0000608010

Uw kenmerk
297473

Datum **26 OKT 2020**
Betreft Verzoek standpuntbepaling appellabiliteit besluit artikel 8 lid 1
Wet Arhi

Geachte heer 5.1.2.e,

Bij brief van 7 oktober heeft u mij gevraagd naar een nadere standpuntbepaling omtrent de appellabiliteit van een besluit op grond van artikel 8 lid 1 van de Wet algemene regels herindeling ("Wet Arhi"). Met betrekking tot uw vraag bericht ik u als volgt.

Op 18 augustus 2020 is het verzoek tot vernietiging van het besluit van gedeputeerde staten van de provincie Gelderland een open overleg te starten op grond van artikel 8 lid 1 van de Wet Arhi, ingediend door het college van de gemeente Scherpenzeel, niet ontvankelijk verklaard. Het besluit tot niet-ontvankelijkheid was voldoende gemotiveerd onder verwijzing naar artikel 10:38 van de Algemene wet bestuursrecht ("Awb") omdat tegen dat besluit reeds een bezwaarschrift bij gedeputeerde staten was ingediend en die procedure nog niet was afgerond.

In die brief is echter ook ingegaan op de mogelijkheid tot bezwaar en beroep en derhalve op de ontvankelijkheid van het bij gedeputeerde staten ingediende bezwaarschrift. Hoewel mij geen jurisprudentie bekend is waarin is geoordeeld over de vraag of bezwaar en beroep open staat tegen een besluit op grond van artikel 8 lid 1 van de Wet Arhi, begrijp ik dat de ontvankelijkheid van het bij gedeputeerde staten ingediende bezwaarschrift nu punt van geschil is. De motivering van mijn besluit van 18 augustus had derhalve beperkt moeten blijven tot een toepassing van artikel 10:38 van de Awb, onder verwijzing naar het feit dat reeds bezwaar was ingediend.

Het college van burgemeesters en wethouders van de gemeente Scherpenzeel is overeenkomstig de strekking van deze brief geïnformeerd.

5.1.2.e

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Het college van burgemeesters en wethouders van de
gemeente Scherpenzeel

T.a.v. 5.12.e

Postbus 100
3925 ZJ Scherpenzeel

Directie Constitutionele
Zaken en Wetgeving
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
[www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk](http://www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk)

Contactpersoon

5.12.e

Kenmerk
2020-000623959

Uw kenmerk
3893/8654

Datum **26 OKT 2020**
Betreft Uw bezwaar tegen de afwijzing van het verzoek tot voordracht
voor vernietiging

Geachte college,

Bij brief van 28 september 2020 heeft uw college bezwaar gemaakt tegen mijn besluit van 18 augustus 2020 betreffende de afwijzing van uw verzoek om het besluit van gedeputeerde staten van de provincie Gelderland van 14 juli 2020, aangaande het starten van een open overleg op grond van artikel 8 lid 1 van de Wet algemene regels herindeling ("Wet Arhi"), bij de Kroon voor te dragen voor vernietiging.

Uw bezwaar wordt, gelet op artikel 268 van de Provinciewet in samenhang gezien met artikel 1 van bijlage 2 behorend bij de Algemene wet bestuursrecht ("Awb") (zie sub e onder 'Provinciewet'), niet-ontvankelijk verklaard.¹ Dit betekent dat ik uw bezwaar niet inhoudelijk zal behandelen.

Op deze plaats merk ik voorts het volgende op. In mijn besluit van 18 augustus 2020 ben ik ingegaan op de mogelijkheid tot bezwaar en beroep en derhalve op de ontvankelijkheid van het door u bij gedeputeerde staten ingediende bezwaarschrift. De motivering van mijn besluit van 18 augustus had echter beperkt moeten blijven tot een toepassing van artikel 10:38 van de Awb, onder verwijzing naar het feit dat reeds bezwaar bij gedeputeerde staten was ingediend. Gedeputeerde staten van de provincie Gelderland is overeenkomstig de strekking van deze alinea op de hoogte gesteld.

Graag maak ik ook van de gelegenheid gebruik om te reageren op de e-mail van 1 oktober waarin uw loco-burgemeester H. van Dijk-van Ommering aangeeft dat uw college niet deel zal nemen aan het open overleg. In reactie daarop wil ik u verwijzen naar mijn brief van 10 juli jongstleden en naar de mogelijkheden die de Wet Arhi biedt om in dit proces uw bedenkingen onder de aandacht te brengen. In die brief heb ik aangegeven de hoop en de verwachting te hebben dat u samen met gedeputeerde staten van de provincie Gelderland, in het belang van uw bewoners, een goed en constructief gesprek zult gaan voeren over de bestuurlijke toekomst van Scherpenzeel. De fase van open overleg op basis van artikel 8 lid 1

¹ In het besluit van 18 augustus 2020 is per abuis verwezen naar artikel 281a lid 2 van de Gemeentewet.

**Directie Constitutionele
Zaken en Wetgeving**
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

Datum

Kenmerk
2020-0000623959

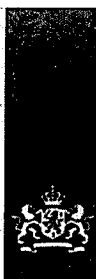
van de Wet Arhi creëert een goede gelegenheid om hierover met elkaar te spreken. Het herindelingsproces zoals is beschreven in de Wet Arhi is bedoeld om tot een goede en zorgvuldige weging van belangen en standpunten te komen. Ik heb aangegeven geen mediërende rol te hebben in dit proces, maar wel voor alle partijen in dit traject een gesprekspartner te willen zijn en blijven.

Ik vertrouw erop u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

5.1.2.e

se Zaken en Koninkrijksrelaties

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Gemeente Scherpenzeel
College van B&W
Postbus 100
3925 ZJ Scherpenzeel

DGBRW/BRF/B&A
Ministerie BZK

[www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk](http://www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk)

Contactpersoon

5.1.2.e

T 5.1.2.e

5.1.2.e@minbzk.nl

Kenmerk

2020-0000414458

Uw kenmerk

Bijlage(n)

1

Datum **10 JUL 2020**
Betreft Gesprek 8 juli over voorgenomen besluit GS

Geacht college,

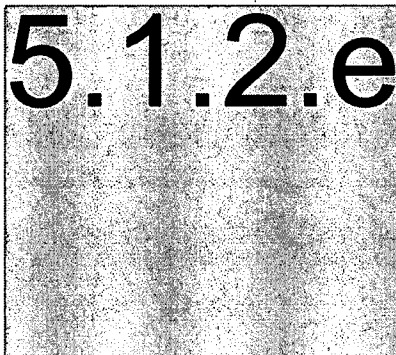
Op 8 juli hebben wij elkaar gesproken over de bestuurlijke toekomst van uw gemeente. Later die dag ontving ik van u een vriendelijke dankbrief voor het in uw ogen prettige en open gesprek. Graag laat ik u weten dat ik een vergelijkbare beleving heb van het gesprek. Het informerende gesprek heeft mij geholpen om in een vroeg stadium een goed beeld te krijgen van uw situatie.

Het gesprek vond plaats in het licht van het voorgenomen besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland (hierna: GS) om een procedure artikel 8 Wet arhi te gaan starten. Mijn observaties en aandachtspunten heb ik met bijgevoegde brief dan ook in eerste instantie kenbaar gemaakt aan GS.

In de brief geef ik aan er begrip voor te hebben dat GS voornemens zijn de regie te nemen in dit open gesprek dat gaat over de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel. De hoop en verwachting die ik heb uitgesproken in de gesprekken op 8 juli jl. - namelijk dat u en GS samen een traject van het open gesprek kunt gaan doorlopen waarin de opgaven centraal staan - is ook aan u gericht.

Zoals ik in de bijgevoegde brief heb aangegeven, wil ik voor u beiden een gesprekspartner zijn en blijven.

Een afschrift van mijn brief aan GS wordt tevens verzonden aan de Tweede

aken en Koninkrijksrelaties,

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Provincie Gelderland
Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

DGBRW/BRF/BA
Ministerie BZK

[www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk](http://www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk)

Contactpersoon

5.1.2.e

T 5.1.2.e

5.1.2.e@minbzk.nl

Kenmerk
2020-0000407828

Uw kenmerk

Datum **10 JUL 2020**
Betreft Start procedure artikel 8 Wet arhi

Geacht college,

Op 4 juni 2020 heeft u mij schriftelijk geïnformeerd over recente ontwikkelingen inzake de bestuurlijke toekomst van de gemeente Scherpenzeel. In deze brief geeft u aan dat u voornemens bent een 'open overleg' te starten, zoals bedoeld in artikel 8 van de Wet arhi. Conform het Beleidskader gemeentelijke herindeling 2018 hebt u mij verzocht om een gesprek over dit voornemen, alvorens tot formele besluitvorming in Gedeputeerde Staten (hierna: GS) over te gaan. Op 8 juli jl. heb ik met een afvaardiging van uw college gesproken. Op diezelfde dag sprak ik ook met het college van B&W van Scherpenzeel, zodat ook de gemeente haar perspectief kon toelichten. Ik heb beide gesprekken als open en zeer informatief ervaren en waardeer het dat ik in deze fase van het proces word betrokken.

In deze brief ga ik in op mijn observaties en op de aandachtspunten die ik u wil meegeven ter bevordering van een zorgvuldig proces. Hieronder beschrijf ik eerst kort de rol van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het geval een provincie overweegt een herindelingsprocedure te starten.

Beleidskader gemeentelijke herindeling

Het Beleidskader gemeentelijke herindeling 2018 geeft een nadere inkleuring aan de wijze waarop de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties omgaat met diens bevoegdheden op grond van de Wet arhi. Zoals uit het beleidskader blijkt, heb ik een voorkeur voor gemeentelijke herindelingen die van onderop tot stand komen, maar wil en kan ik niet uitsluiten dat ook een provincie gebruik maakt van de eigenstandige bevoegdheden die ze op grond van de Wet arhi heeft. Het uitgangspunt is 'van onderop, tenzij'. Een initiatief van de provincie is de uitzondering, niet de regel. Het proces voorziet in een aanpak waarbij het 'tenzij' wordt onderbouwd en waarin op provinciaal en vervolgens op landelijk niveau, de afweging wordt gemaakt of die onderbouwing overtuigend is. Gemeenten mogen verwachten dat dit op een zorgvuldige en onbevooroordeelde manier tot stand komt.

In het vigerende beleidskader is een procedurestap opgenomen die er in voorziet dat als GS een concreet voornemen hebben om een procedure ex artikel 8 Wet

DGBRW/BRF/BA
Ministerie BZK

Datum

Kenmerk
2020-0000407828

arhi te starten, ik over dit voornemen word geïnformeerd, zodat we hierover vroegtijdig in gesprek kunnen gaan. Het informeren omtrent een mogelijk provinciaal initiatief geschiedt per brief en een toelichtend gesprek. Het gesprek gaat over het voornemen van GS en over de onderbouwing dat er sprake is van evidente bestuurskrachtproblematiek, waar de gemeente zelf geen oplossing voor weet te vinden. Het overleg stelt mij in de gelegenheid nadere vragen te stellen en aandachtspunten aan de provincie mee te geven. Het gesprek betreft nog niet een oordeel van de minister van BZK over de inhoud van een eventueel herindelingsadvies. Ook wil ik met deze procedurestap niet in de eigenstandige bevoegdheid van GS treden.

Bestuurlijke toekomst gemeente Scherpenzeel

Uit de gevoerde gesprekken en een bestudering van de door u en door de gemeente Scherpenzeel aangeleverde informatie leid ik af dat er brede overeenstemming is over het feit dat er in Scherpenzeel maatregelen nodig zijn om de bestuurskracht duurzaam te versterken. Zonder een forse investering in het ambtelijk apparaat, het verbeteren van het bestuurlijk samenspel en het intensiveren van de strategisch samenwerking in de regio, zal de gemeente Scherpenzeel op termijn niet in staat zijn de belangen van haar inwoners adequaat te behartigen. Dat verbeteringen nodig zijn, staat dus vast.

Tussen uw college en het gemeentebestuur van Scherpenzeel is geen overeenstemming over de vraag of Scherpenzeel zelf in staat is om een oplossing te vinden voor de geconstateerde problemen en de benodigde verbeteringen zelfstandig door kan voeren. De gevoerde gesprekken bevestigen dat beeld. Het college van Scherpenzeel vindt dat het in de Kadernota 2020-2024 de juiste maatregelen voorstelt en de goede weg is ingeslagen om op een verantwoorde manier zelfstandig te kunnen blijven. U deelt deze opvatting niet en heeft u op het voorlopige standpunt gesteld dat de voorgestelde maatregelen niet toereikend zijn.

Terug naar het goede en open gesprek

Ik constateer dat een zorgvuldig uitgewerkte vergelijking van de twee varianten (zelfstandig en herindeling met Barneveld) tot op heden niet heeft plaatsgevonden. Uw college heeft op verschillende momenten in het proces op die vergelijking aangedrongen. De discussie over oplossingsrichtingen lijkt echter een goed gesprek over de achterliggende opgaven in de weg te staan. In mijn gesprekken met u en het college van B&W van Scherpenzeel heb ik de hoop en de verwachting uitgesproken dat u samen met de gemeente(n) een traject van het open gesprek kunt gaan doorlopen, waarin de opgaven centraal staan. Een traject waarin de voorkeuren voor oplossingen niet langer een blokkade vormen, maar waarin het op basis van een 'common ground' over de vraag gaat wat er nodig is om daar vervolgens in partnerschap mee aan de slag te gaan. Het normaliseren van de verhoudingen kan mogelijk leiden tot een oplossing met meer draagvlak.

Om die reden heb ik er begrip voor dat uw college voornemens is om de regie te nemen in dit open gesprek dat over de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel wordt gevoerd.

DGBRW/BRF/BA
Ministerie BZK

Datum

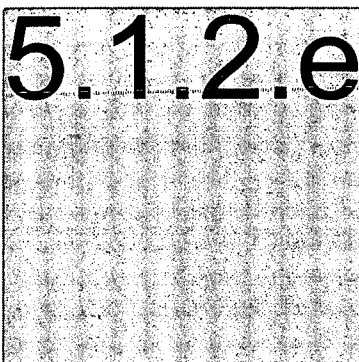
Kenmerk
2020-0000407828

Wel wil ik u graag de volgende aandachtspunten meegeven:

- Het open overleg zoals bedoeld in de Wet arhi behoort daadwerkelijk een open karakter te hebben, waarbij nog meerdere uitkomsten mogelijk zijn. Deze fase kan mijns inziens bij uitstek dienen om - in samenwerking met de gemeente Barneveld - beide varianten meer in detail uit te werken en van de nodige duiding te voorzien. Mogelijk zijn er ook nog andere varianten het onderzoeken waard.
- Een eventueel herindelingsadvies zal beoordeeld worden aan de hand van de criteria uit het Beleidskader gemeentelijke herindeling 2018. Draagvlak is daarin een belangrijk criterium, ook als dat - in het geval van provinciale herindelingsinitiatieven - niet unaniem is. Ik verwacht dus van u dat u zich zichtbaar inspant om het draagvlak voor de uiteindelijke oplossing te versterken.
- Daarnaast zijn ook 'bestuurskracht', 'interne samenhang en nabijheid van bestuur' en 'regionale samenhang' criteria die ik in mijn beoordeling zal betrekken. Ik roep u op om deze beoordelingscriteria in de volle breedte bij uw open overleg te betrekken.
- Tussen bestuurslagen werken we zoveel als mogelijk samen als één overheid, en we pogen daarbij consequent te redeneren vanuit het belang van de inwoners. De bestuurlijke inrichting is daaraan dienstbaar. Dit vraagt om een zorgvuldig proces, ook als er sprake is van verschillende standpunten. Ik spreek de verwachting uit dat we dit proces op een constructieve wijze met elkaar kunnen doorlopen, met respect voor elkaars verantwoordelijkheden. Dat begint met het goede gesprek. Dat is het minste dat de inwoners van Scherpenzeel van ons mogen verwachten.

Ik zal met interesse de besluitvorming in GS volgen. Zoals hierboven uiteengezet meen ik in dit proces geen mediërende rol te hebben, maar wil ik uiteraard wel een gesprekspartner voor de medeoverheden zijn, voor alle bestuurslagen: gemeente én provincie. Ik hoef me nog geen oordeel te vormen over een mogelijk uitkomst van een Arhi-procedure, maar kan wel een bijdrage leveren aan het creëren een solide basis ('common ground') op basis waarvan een adequate belangenafweging kan plaatsvinden.

Van deze brief wordt een afschrift verzonden aan het college van B&W Scherpenzeel en aan de Tweede Kamer.

Zaken en Koninkrijksrelaties,

ScherpenzeelseKrant

14.684 Tweets

Lid geworden in oktober 2008

10 Volgend 1.301 Volgers

5.1.2.e

Gevolgd door Henk Brons, Joris Bieman, SGP Scherpenzeel en 11 anderen

Tweets

Tweets en antwoorden

Media

leu

ScherpenzeelseKrant @Scherp... · 6m
 Provincie Gelderland blundert met informatie over Scherpenzeel
 SCHERPENZEEL Ondanks de afspraak met het Scherpenzeelse college van burgemeester en wethouders om nadrukkelijk radiostilte in acht te nemen tot de volgende afspraak op 4 februari...
twib.in/l/jpAn9bx858pK

> Gedeputeerde Markink informeert het college over Scherpenzeel. Gemeld wordt dat in een bestuurlijk overleg met het college van Scherpenzeel is gemeld dat de provincie voornemens is een CS-besluit te nemen om de ARHJ-procedure te starten. Gemeld wordt dat het college van Scherpenzeel enigszins geschrokken heeft gereageerd. Gemeld wordt dat er vanuit BZK actief wordt meegedacht vanuit het grote belang van BZK bij het proces.

Rondvraag CS-voorgedrag van 21 jan 2020

Nummer R21

Portefeuillehouder Jan Markink

Onderwerp Gedeputeerde Markink informeert het college over Scherpenzeel. Gemeld wordt dat in een bestuurlijk overleg met het college van Scherpenzeel is gemeld dat de provincie voornemens is een CS-besluit te nemen om de ARHJ-procedure te starten. Gemeld wordt dat het college van Scherpenzeel enigszins geschrokken heeft gereageerd. Gemeld wordt dat er vanuit BZK actief wordt meegedacht v...

Inspiratiesessie dorpenbeleid

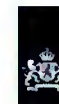
Woensdag 24 maart 2021 14:00-17:00

Gemeente
Scherpenzeel

≡ provincie
Gelderland

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Programma

Veel gemeenten in Nederland staan voor de uitdaging om hun dorpenbeleid op een goede manier vorm te geven.

Deze sessie is erop gericht om inspiratie te bieden over de toekomst van het dorpenbeleid van Barneveld en Scherpenzeel. Dit gaat over de vraag hoe het dorpenbeleid in de toekomst vorm kan krijgen en welke lessen van andere gemeenten geleerd kunnen worden. In deze sessie spreken we met (ervarings)deskundigen en gaan we met elkaar in gesprek. Hierbij nemen we geen besluiten, maar doen we inspiratie op hoe we het dorpenbeleid 1.0 verder brengen tot een dorpenbeleid dat passend is voor Barneveld en Scherpenzeel.

14:00-14:10: Digitale inloop en welkomstwoord

5.1.2.e (10 minuten)

14:10 – 15:10 Blok 1: Wat kan er en wat doen we?

5.1.2.e (30 minuten)

Gemeenten Barneveld en Scherpenzeel (30 minuten)

15.15 – 16.30 Blok 2: Speeddaten met ervaringsdeskundigen.

5.1.2.e (20 minuten)

5.1.2.e (20 minuten)

5.1.2.e (20 minuten)

16.30 – 17.00 Gezamenlijke afsluiting

5.1.2.e

≡ provincie
Gelderland

Blok 1: Wat kan er en wat doen we?

In deze introductie starten we met een blik vanuit de wetenschap, gevolgd door een discussie over mogelijkheden voor dorpenbeleid. Daarna lichten beide gemeenten om hun huidige dorpenbeleid toe en geven prioriteiten voor de toekomst aan. Er is ruim de tijd om met elkaar in gesprek te gaan.

Inhoudelijke aftrap: 5.1.2.e

5.1.2.e heeft voor BZK onderzoek gedaan naar de vormen van binnengemeentelijke organisatie. Hierbij heeft hij gekeken naar de bestaande juridische belemmeringen en ook mogelijkheden. Dit onderzoek kan worden gezien als een foto van de meest/veelvoorkomende vormen van binnengemeentelijke organisatie.

5.1.2.e

Waar doen we?

De gemeenten Barneveld en Scherpenzeel lichten toe hoe zij het dorpenbeleid op dit moment hebben georganiseerd en welke uitgangspunten hierbij van belang zijn.

5.1.2.e

gemeente
Barneveld

Gemeente
Scherpenzeel

provincie
Gelderland

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Blok 2: Speeddaten

In dit blok gaan we in break-out rooms 'speeddaten' met ervaringsdeskundigen van gemeenten die een uitwerking van dorpenbeleid hebben gemaakt.

Thema's:

Welke vorm van dorpenbeleid voeren zij uit? (Verdeling zeggenschap, budget, waarborgen identiteit kernen)

Hoe zijn zij tot dit dorpenbeleid gekomen (proces met raad, bestuur en inwoners)?

5.1.2.e
[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

5.1.2.e
[Redacted]
[Redacted]

5.1.2.e
[Redacted]

5.1.2.e
[Redacted]

5.1.2.e
[Redacted]

5.1.2.e
[Redacted]

Inlezen?

In Nederland zijn er meer gemeenten die handen en voeten proberen te geven aan dorpenbeleid. In grote lijnen kan onderscheid worden gemaakt in drie verschillende categorieën, zie het inspiratiedocument *kemendemocratie* in het bijgestuurde document.

Inspiratiedocument dorpenbeleid

Politieke binnengemeentelijke organisaties

Direct gekozen politici (niet zijnde leden van de gemeenteraad) die besluiten nemen voor kern/gebied.

Maatschappelijke binnengemeentelijke organisaties

Commissies of teams van maatschappelijke organisaties, die voor een bepaald deel van de gemeente besluiten nemen, taken uitvoeren of adviseren.

Binnengemeentelijke participatie

Inwoners die werken aan burgerinitiatieven, met buurtbudgetten, adviseren of wijkreferenda organiseren.

Kleinschalig & Kleurrijk, binnengemeentelijke organisatie geïnventariseerd

5.1.2.e en Gert-Jan Leenknecht m.m.v. 5.1.2.e i.o.v. het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

5.1.2.e

5.1.2.e

Gemeente
Scherpenzeel

provincie
Gelderland

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Beste collega,

De deadline voor de Julibrief komt weer in zicht. In deze mail brengen we de *deadline* en het *toetsingsproces* onder de aandacht.

Verzoek

Wij verzoeken u uitdrukkelijk om de aanlevering van stukken en communicatie over beoordeling en noodzakelijke vervolgstappen via één centraal punt in uw departement te laten verlopen. **Daarvoor vragen wij u in bijgaande lijst de contactpersonen van uw departement in te vullen (bijlage 1) en te mailen naar postbusuitkeringen.**

Dit is nodig voor een gestructureerde en tijdige afhandeling van het grote aantal dossiers. Het heeft de (sterke) voorkeur deze coördinatie te laten gebeuren door een medewerker van FEZ, danwel een andere medewerker van een financiële controle-afdeling.

Ook verwachten we dat ieder departement een goede kennisopbouw rondom de eisen van deze beoordeling vorm geeft.

Deadline

De deadline voor het indienen van mutaties binnen het loket voor Julibrief is gesteld op **16 mei 2022**. Aanvragen dienen zoals gebruikelijk via **5.1.2.e @minbzk.nl** te worden ingediend.

Begrotingswijziging	Uiterste indieningsdatum bij BZK	Opening IBOS-loket bij Financiën	Sluiting IBOS-loket bij Financiën
		5.1.2.e @minbzk.nl	
Julibrief	16-mei-22	30-mei-22	6-jun-22
Najaarsnota	3-okt-22	17-okt-22	24-okt-22

Let op! In april en mei zijn er veel vrije dagen, let er daarom op dat u vroeg met de aanvraag begint en de aanvraag ruim op tijd aanlevert.

Toetsingsproces

BZK en Financiën toetsen de aanvragen van decentralisatie-uitkeringen op beleids- en bestedingsvrijheid.

Dat geldt zowel nieuwe- als reeds bestaande uitkeringen die nog niet eerder getoetst zijn.

De departementen dienen hun aanvragen vooraf zelf ook te toetsen. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van onderstaande vragen en de bijlagen bij deze mail:

1. Welke uitkeringsvorm kies ik?
  - Let op: De uitkeringsvorm is niet het startpunt van de afwegingen. De uitkeringsvorm is namelijk volgend op de inhoud, de doelstelling van het beleid en de gewenste sturingsrelatie.
2. Wat wordt verstaan onder beleids- en bestedingsvrijheid?
  - In samenwerking met de Algemene Rekenkamer is een toetsingskader vastgesteld en met de departementen gedeeld. Het toetsingskader (bijlage 2) kunt u als leidraad gebruiken om de gevraagde toets uit te voeren.
  - Bij vragen raden wij u aan zo snel mogelijk in gesprek te gaan met BZK via de desbetreffende contactpersoon van **5.1.2.e @minbzk.nl**. Kijk voor extra informatie de bijgevoegde instructiefilm van IenW <https://youtu.be/CzOsKI7IPdk>
3. Wanneer wordt een uitkering getoetst?
  - Na de aanlevering van volledige en juiste documentatie (zie hieronder) via **5.1.2.e @minbzk.nl** volgt binnen 3 weken na de uiterste indieningsdatum een gezamenlijke reactie van BZK en FIN.

- Let op: De toetsing door BZK en FIN kan leiden tot wijzigingsvoorstellen. Ervaring leert dat toetsing en aanpassing van complexe uitkeringen, een intensief proces is. Wanneer u ervoor kiest mutaties vlak voor de gestelde deadline van 16 mei 2022 in te dienen, kunnen wij u niet garanderen dat uw uitkering en eventueel benodigde aanpassingen tijdig getoetst zijn voor het loket.
- Financiën heeft de loketdata voor 2022 gepubliceerd op de website [Suppletoire begrotingen | Rijksbegrotingsvoorschriften \(rijksfinancien.nl\)](https://rijksfinancien.nl).

Documentatie

Bij de aanvraag dient u minimaal mee te sturen:

- Een ingevuld formulier met de contactpersonen van uw departement.
- Een ingevuld invulformulier beoordeling DU.
- Alle achterliggende bestuurlijke afspraken en andere relevante informatie die op de uitkering betrekking hebben (bijvoorbeeld: correspondentie, programma's, visiedocumenten, (concept-) convenanten, kamerbrieven, (toekennings-) brieven aan medeoverheden).
- Een ingevuld en gedeeltelijk geparafeerd IBOS-formulier voor GF, PF en/of FIN.
- Een onderbouwing van de bijbehorende afdracht aan het BTW-compensatiefonds (BCF) of een onderbouwing, waarom een afdracht aan het BCF niet aan de orde is.
- De (wijze van) verdeling van het totaalbedrag over de individuele gemeenten en/of provincies.
- Een tekstpassage bestemd voor de circulaire van het gemeentefonds en/of provinciefonds.

5.1.2.e

Ministerie van BZK

DGBWR

Directie BFR

Afdeling Regelgeving Toezicht en Monitoring

5.1.2.e

GEMEENTE SCHERPENZEEL

MEMO

---

datum : 27 november 2020
aan : Gemeenteraad
van : College van B&W
onderwerp : Advies 5.1.2.e
bijlage(n) : 1

Sinds oktober jl. zijn Gedeputeerde Staten van Gelderland en Burgemeester en Wethouders van Barneveld samen in gesprek in het 'Open Overleg' in het kader van de door GS gestarte artikel 8 wet arhi procedure. Onze bezwaren tegen de provinciale regieneming over de toekomst van Scherpenzeel zijn u bekend¹.

Eind oktober bleek dat geen gehoor wordt gegeven aan onze vraag om inhoudelijke toetsing, of de provinciale regieneming over de toekomst van Scherpenzeel op grond van het Beleidskader gelegitimeerd was. De Minister adviseert ons, om onze bezwaren tegen het starten van het Open Overleg, toch vooral in het overleg zelf aan de orde te stellen. Alhoewel dit ons onlogisch voorkomt (in lijn met het Beleidskader dient de vraag waarom regieneming gerechtvaardigd is, gesteld te worden voorafgaand aan de feitelijke regieneming, niet gedurende de rit) is ook dat voor ons een punt van overweging.

Zoals beschreven in raadsmemo 2020-98 hebben wij onderzocht welke opties nu voor ons open staan. In dat kader hebben wij o.a. advies ingewonnen van 5.1.2.e.

Advies 5.1.2.e

5.1.2.e constateert dat er inderdaad geen juridische weg is om naleving van het Beleidskader af te dwingen, en geeft de volgende adviezen:

1. De gemeente Scherpenzeel zal dan ook bij Provinciale Staten, bij de Staten Generaal, bij de Raad van State en bij de minister moeten aankloppen om aandacht te vragen voor de omstreden en contra legem (*onrechtmatige*) werkwijze van GS van Gelderland.
2. Het zou van wijsheid getuigen indien GS van Gelderland de periode van 'open overleg' verlengen met 6 maanden – al dan niet op aandrang van de minister van BZK – zodat een herstart kan worden gemaakt en de vraag naar de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel onder ogen kan worden gezien langs de lijnen, zoals die worden geschetst in het Beleidskader-2018.

Het volledige advies van 5.1.2.e treft u bijgaand aan.

Onze reactie op het advies van 5.1.2.e

Uiteraard betreuren wij het dat kleine gemeenten, althans in formele zin, geen enkele rechtsbescherming wordt geboden. Wij zijn volledig afhankelijk van politiek-bestuurlijke daadkracht, en willen daar zeker een beroep op doen.

De aanbeveling om te lobbyen bij PS, Tweede Kamer, Eerste Kamer, Raad van State en de Minister nemen wij dan ook ter harte. Wij hopen langs die weg alsnog naleving van het Beleidskader te kunnen afdwingen.

Het voorstel van 5.12.e om het Open Overleg te verlengen heeft als voordeel van Scherpenzeel, dat dit ruimte creëert voor een inhoudelijke discussie over de vraag of de feitelijke bestuurskrachtopgave van Scherpenzeel legitimeert dat de provincie de regie neemt over onze toekomst. Los van de bereidheid van GS om hiernaar met frisse blik te kijken, is die ruimte er binnen het huidige tijdsschema niet.

Bovendien zorgt dit uitstel er voor dat de datum waarop herindeling ingaat zal verschuiven naar (op zijn vroegst) 1 januari 2024. De Gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 (die in het huidige beoogde proces vervallen vanwege herindelingsverkiezingen eind 2022) zullen dan alsnog worden gehouden. Naar onze mening vormen reguliere verkiezingen de beste graadmeter voor het draagvlak onder de inwoners van Scherpenzeel.

Tegelijkertijd geldt voor ons ook een aantal zwaarwegende bezwaren tegen uitstel:

1. Scherpenzeel heeft behoefte aan duidelijkheid. De samenleving, de politiek en de organisatie hebben geen belang bij een nog langere periode van discussie en druk (in de media en op onze organisatie), die afleidt van onze maatschappelijke opgaven en contraproductief is voor de verbinding in het politiek-bestuurlijk samenspel.
2. Verlenging van een Open Overleg (ook als dat onder eigen regie zou zijn) en het verlengen van de focus op alternatieven voor zelfstandigheid zou geen recht doen aan de democratische besluitvorming in onze raad en de wens van onze inwonersⁱⁱ.
3. Wij vertrouwen op onze eigen koersⁱⁱⁱ. We hebben onze plannen uitgewerkt om de ambities van ons dorp te realiseren, en tegelijkertijd onze structurele lasten met structurele inkomsten te dekken. Met onze ambtelijke samenwerkingsstrategie (zie raadsmemo 2020-102) hebben we de uitgangspunten vastgelegd om onze resterende kwetsbaarheden als een kleine gemeente te worden ondervangen.
4. Verlenging van het proces staat het werken aan onze eigen opgaven in de weg.
5. Tot slot constateren wij dat, gegeven de voorgeschiedenis van het huidige traject, een verlenging geen garantie biedt voor de frisse blik waar wij al zo lang om vragen.

Uiteindelijk is het aan GS (al dan niet op aanwijzing van de minister) om deze afweging te maken. GS heeft reeds laten weten niet voor uitstel te voelen. Zelf zullen wij volgende week een knoop doorhakken over onze deelname aan het Open Overleg.

ⁱ Het Beleidskader Herindeling uit 2019 perkt de discretionaire bevoegdheid van provincies, om de regie te nemen over de bestuurlijke toekomst van een gemeente, in. Het starten van een art. 8 arhi procedure is alleen gerechtvaardigd als sprake is van aantoonbare (stagnatie in de aanpak van) Evidente Bestuurskrachtproblemen. Zoals de Minister heeft geconstateerd in haar brief van 10 juli jl. zijn de provincie en wij het ten principale oneens over de omvang van de bestuurskrachtopgaven waar Scherpenzeel voor staat. Wij blijven van mening dat de art. 8 arhi procedure niet mag worden gestart zolang de noodzaak tot provinciale regieneming niet is getoetst.

ⁱⁱ O.a. de peiling door onafhankelijk onderzoeksbureau Motivaction, juni / juli 2020 op basis van de voorliggende Kadernota. Onder toezicht van waarnemend Burgemeester H. de Vries als voorzitter van het stembureau: bij een opkomst van 59% van de inwoners van 16 jaar en ouder koos 86,91% voor een zelfstandige toekomst van Scherpenzeel.

ⁱⁱⁱ Volgens 5.12.e is de financiële positie van Scherpenzeel is zeer solide. De gemeente is financieel in staat duurzaam (> 10 jaar) de bestuurskracht te vergroten. De review van onze bestuurskrachtopgaven door BMC sterkt ons in het vertrouwen dat wij op de goede weg zijn met de democratisch gekozen koers.

gemeente
Barneveld

Memo

Datum:
16 december 2020

Onderwerp: memo inzake Arhi-procedure Scherpenzeel

Ter attentie van: Gemeenteraad van Barneveld

Afzender: College van burgemeester en wethouders

Aanleiding

De afgelopen periode heeft de provincie Gelderland onderzoek gedaan naar de versterking van de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel. In het kader van het open overleg als bedoeld in de Wet Arhi zijn daarvoor drie varianten onderzocht. Op 15 december jl. heeft het laatste bestuurlijke overleg van het open overleg met de provincie Gelderland en de gemeente Scherpenzeel plaats gevonden. In deze niet-openbare memo informeren wij u over de Barneveldse positionering ten aanzien van de drie varianten.

Niet-openbaar

De informatie in deze memo alsmede de bijlage bij deze memo merken wij als niet openbaar aan met dien verstande dat deze informatie openbaar wordt op het moment dat de provincie Gelderland de informatie van het open overleg openbaar maakt. Dit zal naar verwachting medio januari 2021 het geval zijn.

Positionering van de gemeente Barneveld

In de Arhi-procedure worden drie varianten voor de versterking van de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel onderzocht, te weten:

1. Scherpenzeel blijft zelfstandig
2. Scherpenzeel en Barneveld gaan een duurzaam partnerschap aan
3. Scherpenzeel en Barneveld fuseren per 1-1-2023

In het overleg van 15 december jl. heeft ons college als volgt gereageerd op deze drie varianten:

1. Ons college heeft kennisgenomen van de documenten die zijn voorgelegd in het bestuurlijk overleg van 15 december 2020. Vooraf hebben wij benadrukt dat een keuze in de Arhi procedure over de bestuurlijke toekomst van de gemeente Scherpenzeel een keuze is die door het college van Gedeputeerde Staten van Gelderland genomen wordt. Ons college heeft daarbij aangegeven dat wij ons geen oordeel aanmatigen over het onderliggende bestuurskrachtvraagstuk van de gemeente Scherpenzeel.

2. Vanuit die optiek bezien, heeft ons college zich beraden over de drie varianten, de analyse en de beoordeling daarvan. Wij zien dat in alle drie de varianten de gemeente Barneveld in meer of in minder mate onderdeel is van het versterken van de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel. Dit geldt zowel voor de variant waarin gekozen wordt voor een lichte samenwerking als voor de varianten die betrekking hebben op een duurzaam partnerschap en een bestuurlijke fusie.
3. Wanneer de toekomst van de gemeente Scherpenzeel er een zal zijn met Barneveld, in welke vorm dan ook, dan gelden voor ons de volgende overwegingen:
  - Wij zoeken naar een oplossing die ons wederzijds belang de beste toekomstkansen geeft op een bestendig en slagvaardig bestuur;
  - Wij hebben een voorkeur voor een bestuursvorm die zo min mogelijk coördinatievraagstukken oproept of interne energie opslokt en zich zo veel mogelijk gezamenlijk kan richten op de dienstverlening aan onze inwoners, bedrijven en instellingen;
  - Wij staan voor een oplossing die de uitvoering van onze ambities en positie in de regio ondersteunt en versterkt.
4. Van hieruit komt ons college met de huidige kennis tot een voorlopige waardering van de drie varianten en is het nu aan het college van Gedeputeerde Staten om hierover een besluit te nemen.
5. Wanneer de provincie zou kiezen voor variant 1, zelfstandigheid, dan zal de gemeente Scherpenzeel op deelterreinen, domeinen en dossiers ad hoc samenwerkingsverbanden willen aangaan met andere gemeenten, waaronder Barneveld. Wij wachten in die variant de voorstellen hiertoe van Scherpenzeel af. Men is welkom om dit dan samen te verkennen. Onze insteek zal pragmatisch en realistisch moeten zijn: ook voor Barneveld zal dit aantoonbaar voordeel moeten meebrengen.
6. Wanneer de provincie zou kiezen voor variant 3 spreken wij volmondig uit dat Scherpenzeel hartelijk welkom is om met de provincie en ons verdere uitwerking te geven aan de gemeenschappelijke opgave. Wij zullen ons uiterste best doen om een nieuwe krachtige en samenhorige gemeente te worden waarin het unieke karakter van Scherpenzeel en de tien Barneveldse kernen zich verder kan ontwikkelen. Als we de handen ineen slaan en ruimte geven voor de bijzondere identiteit kunnen wij samen een mooie nieuwe toekomst schrijven.
7. Bij variant 2 gaat het om een duurzaam partnerschap. Daarvoor moet je een gezamenlijke ambitie formuleren, een gemeenschappelijke strategie ontwikkelen en een goed uitvoeringsprogramma als basis hebben. Dat kan alleen als er vertrouwen in elkaar is en een intrinsieke wil om samen te werken. En samenwerken is dan een werkwoord. Ons college heeft in de afgelopen tijd niet ervaren dat die vertrouwensbasis er over en weer is. Ook lezen wij in alle stukken van Scherpenzeel dat zij juist zelf haar eigen beleid wil kunnen ontwikkelen en niet op zoek is naar een echt duurzaam partnerschap van beleid tot uitvoering. Ons college ziet in deze variant geen heil.
8. Ons college erkent de complexiteit van het keuzevraagstuk dat voorligt. Ook voor onze burens zal het een moeilijke tijd zijn. Soms is het dan beter om door de zure appel heen te bijten en de toekomst vanuit meerdere opties onder ogen te zien en vooral de kansen dan voorop te stellen. Weet in elk geval dat Barneveld niet bijt en dat Scherpenzeel welkom is om de gesprekken verder voort te zetten. Ons college wacht de besluitvorming van Gedeputeerde Staten nu met belangstelling af.

Verkenning duurzaam partnerschap

Om ons goed te beraden op de mogelijkheden en consequenties van de variant duurzaam partnerschap hebben wij extern deskundigenadvies ingewonnen bij

BMC. De conclusie van dit advies is dat er in theorie weliswaar mogelijkheden zijn voor het invullen van een duurzaam partnerschap maar dat dit in de praktijk met de gemeente Scherpenzeel naar mening van het onderzoeksbureau onvoldoende houvast biedt voor een succesvol vervolg. De belangrijkste reden voor deze conclusie is gelegen in het ontbreken van wederzijds vertrouwen en het ontbreken van wederzijdse ambities om op strategisch en domeinniveau gezamenlijk beleid te willen ontwikkelen en uit te voeren. Het rapport bevestigt onze beeldvorming met betrekking tot onze twijfel voor wat betreft de haalbaarheid van variant 2, een duurzaam partnerschap. Het volledige rapport van BMC is als bijlage bij deze memo gevoegd.

Bijlage

- Duurzaam partnerschap, een verkenning naar de betekenis voor de gemeente Barneveld, 7 december 2020, BMC/drs. M.A.J.R. Hermans.

niet openbaar

DUURZAAM PARTNERSCHAP

een verkenning naar de betekenis voor de gemeente Barneveld

INLEIDING

Al geruime tijd is een mogelijke fusie tussen de gemeenten Barneveld en Scherpenzeel punt van discussie. Een cruciale fase is daarbij onder andere de besluitvorming over de Kadernota van de gemeente Scherpenzeel en het standpunt van de Provincie Gelderland hierover, mede in relatie tot de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel. Dit standpunt heeft ertoe geleid dat gestart is met een artikel 8 procedure in het kader van de Wet Arhi, dat is een herindelingsprocedure op provinciaal initiatief.

Dat laat onverlet dat op hoofdlijnen voor de gemeente Scherpenzeel nog steeds drie varianten aan de orde zijn:

1. De zelfstandige gemeente Scherpenzeel
2. De gemeente Scherpenzeel als onderdeel van een vorm van samenwerking
3. Bestuurlijke fusie (met de gemeente Barneveld)

Deze verkenning heeft betrekking op de tweede variant. De Provincie Gelderland heeft aangegeven dat - voor de versterking van de bestuurskracht van de gemeente Scherpenzeel en in de context van variant 2 - gezocht moet worden naar vormen en constructies waarin een duurzaam ambtelijk en bestuurlijk partnerschap wordt aangegaan met een of meer partners in het gebied. Uit verkennende gesprekken met de buurgemeenten blijkt hierbij maar één realistische optie te zijn: een bestuurlijk en ambtelijk partnerschap met Barneveld.

Ruimte voor ideeën en initiatieven tot nieuwe innovatieve regionale vormen van samenwerking zijn niet naar voren gekomen. Dit betekent niet dat ze onbespreekbaar zouden zijn, maar ze zijn niet bespreekbaar met alleen het enkele motief om de bestuurskracht van Scherpenzeel te versterken. Ook vanuit Scherpenzeel is geen enkel initiatief genomen. Scherpenzeel kiest feitelijk voor een zo veel mogelijke 'stand alone' zelfstandigheid, waarbij samenwerking vooral de instandhouding van het instituut 'gemeente Scherpenzeel' moet dienen en bevorderen.

Voor het vervolg van het traject van de versterking van de bestuurskracht is de ontwikkeling van nieuwe vormen van samenwerking, participatie en co-creatie tussen lokale gemeenschappen en gemeentebestuur relevant.

BETEKENIS 'DUURZAAM PARTNERSCHAP'

Het begrip 'Duurzaam partnerschap' in de context van het openbaar bestuur vraagt een verduidelijking en afbakening. In het kader van deze verkenning geldt als definitie:

'Een samenwerkingsverband waarbij

- a. ten minste twee Nederlandse overheden samenwerken,*
- b. waarvan ten minste twee decentrale overheden,*
- c. ten minste intern is vastgelegd dat het om een samenwerking gaat en*
- d. deze samenwerking een doorzicht heeft van minstens 10 jaar.'*

VARIANTEN VAN DUURZAAM PARTNERSCHAP

Samenwerking wordt zowel juridisch als bestuurskundig vormgegeven. De samenwerkingspartners kiezen voor juridisch vastgelegde afspraken, of zien daar juist vanaf. Daarnaast moet de samenwerking worden ingericht en aangestuurd om goed te kunnen functioneren, een bestuurskundig vraagstuk.

Juridisch is samenwerking mogelijk op privaatrechtelijk en op publiekrechtelijke basis. Privaatrechtelijk kan worden gekozen voor samenwerking in bijvoorbeeld een stichting of een vennootschap. Publiekrechtelijk kan worden gekozen voor de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De Wgr biedt aan gemeenten de mogelijkheid om samenwerking voor specifiek omschreven taken of bevoegdheden aan te gaan. De huidige Wgr kent drie samenwerkingsvormen:

- het openbaar lichaam
- een gemeenschappelijk orgaan
- de centrumgemeente

Een vierde vorm, een regeling zonder meer (of lichte regeling), wordt niet expliciet genoemd in de Wgr. Deze kan afgeleid worden uit artikel 1, eerste lid, Wgr.

De aard van het te behartigen belang is bepalend voor de zwaarte van het samenwerkingsverband.

De Gemeentewet kent een voorkeur voor publiekrechtelijke samenwerkingsverbanden. Privaatrechtelijke vormen zijn toegestaan als daarmee het openbaar belang beter gediend wordt dan met een publiekrechtelijke vorm. Op voorhand mag gesteld worden dat in de context van de gemeenten Barneveld en Scherpenzeel en in de zoektocht naar duurzaam partnerschap, publiekrechtelijke samenwerkingsverbanden nu niet voor de hand liggen.

Bestuurskundige samenwerkingsvormen

In de praktijk zijn veel verschillende vormen van samenwerkingsverbanden ontstaan. In essentie hebben die veelal van doen met het bundelen van ambtelijke krachten. De deelnemende gemeenten blijven zelfstandige politiek-bestuurlijke eenheden. Los van het aantal taken dat bij de samenwerking wordt betrokken, is een aantal vormen - met name op het punt van de positie van het ambtelijk apparaat en de organisatievorm - te onderscheiden:

1. **Netwerkmodel.**

Dit is een lichte vorm van samenwerking: de ambtenaren blijven in dienst van de eigen gemeente en werken structureel samen. Het gaat hier vooral om het delen van kennis, bijvoorbeeld in intergemeentelijke werkgroepen van ambtenaren. Het kan ook gaan om bestuurlijke afstemming of strategievorming. Van overdracht van taken en bevoegdheden is geen sprake.

2. **Matrixmodel.**

Hier voert elk van de gemeenten één of meer taakvelden of beleidsterreinen uit voor alle deelnemende gemeenten. De medewerkers die zich daarmee bezighouden, worden meestal aangesteld in de desbetreffende gemeente: integratie van ambtelijke expertise. De besluitvorming blijft bij de afzonderlijke gemeenten. Dat laat onverlet dat gemeenten ertoe kunnen overgaan hun beleid op die terreinen waarop zij samenwerken, te harmoniseren. De centrumgemeente is een bijzondere vorm van matrixmodel bij deze indeling.

3. Integratiemodel.

De deelnemende gemeenten voegen hun ambtelijke organisatie grotendeels samen. Met die organisatie sluiten ze vervolgens contracten over de diensten die de organisatie aan de gemeenten verleent. Er zijn twee vormen van integratie:

- a. min of meer gelijkwaardige gemeenten integreren hun ambtelijke capaciteit in een nieuwe ambtelijke dienst of
- b. gemeenten concentreren een deel van hun ambtelijke capaciteit in een shared service center.

Beide vormen liggen in elkaars verlengde. Een shared service center kan voor één functie worden opgericht, het kan ook voor meer functies en taken worden gebruikt. Ook kunnen alle taken erin onder worden gebracht; dan is sprake van een ambtelijke fusie.

JURIDISCHE EN BESTUURSKUNDIGE SAMENWERKINGSVORMEN

Uitgaande van de drie bestuurskundige samenwerkingsvormen, geeft onderstaand schema inzicht in de relatie naar de juridische vormen van samenwerken.

Samenwerkingsvormen	Netwerkmodel	Matrixmodel	Integratiemodel
Openbaar lichaam	In deze twee modellen is geen sprake van het door een nieuwe organisatie op eigen naam en onder eigen verantwoordelijkheid uitvoeren van taken / bevoegdheden.		Het openbaar lichaam heeft rechtspersoonlijkheid; zijn taken en bevoegdheden kunnen beperkt zijn tot personele vraagstukken.
Gemeenschappelijk orgaan	Een gemeenschappelijk orgaan past niet bij deze modellen.		Weliswaar kan een nieuwe ambtelijke organisatie worden gecreëerd, maar die organisatie kent geen rechtspersoonlijkheid.
Centrumgemeente	Het aanwijzen van een centrumgemeente past niet in een netwerk-model.	Elk van de gemeenten is hier een centrumgemeente voor een beperkt aantal taken / bevoegdheden.	Als de ambtelijke integratie plaatsvindt bij één gemeente, is deze Wgr-regeling geschikt, niet als er een nieuwe organisatie in het leven geroepen moet worden.
Regeling zonder meer	Voor een netwerk kan een regeling zonder meer geschikt zijn.	Voor een matrix kan een regeling zonder meer geschikt zijn.	Als de ambtelijke integratie plaatsvindt in een nieuwe organisatie, is rechtspersoonlijkheid nodig; die kan de 'regeling zonder meer' niet bieden.
Privaatrechtelijke samenwerking	Voor het creëren van een netwerk of een matrix kan een lichte privaatrechtelijke vorm (bijv. een convenant) volstaan.		Voor integratie bij één gemeente kan een contract geschikt zijn. Voor het creëren van een nieuwe organisatie kan een privaatrechtelijke vorm gekozen worden.

AFWEGINGSKADER

De gemeente is geholpen met een repertoire waarbij een goede keuze gemaakt kan worden voor de invulling van de rol. De ervaring leert dat de rol van de gemeente onder andere afhankelijk is van het type samenwerking en type taak dat in samenwerking wordt uitgevoerd. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden tussen samenwerking van gemeenten, van een samenwerking van gemeenten met nevenschikte partijen en van gemeente(n) en partijen die ondergeschikt aan of afhankelijk zijn van de gemeente. Voor de inhoud van een taak kan een onderscheid gemaakt worden tussen bedrijfsvoeringstaken, enkelvoudige beleidsinhoudelijke taken en meer complexe en/of strategische ambities.

In onderstaande tabel zijn diverse mogelijkheden opgenomen waarbij de gemeente per variant anders dient te handelen om tot een succesvolle samenwerking te komen.

<i>Type taak</i>	Bedrijfsvoering	Beleidsinhoudelijke gemeentelijke taken	Realiseren van complexe/strategische ambities
Type samenwerking			
Samenwerking tussen gemeenten	1. Matrix, dienstverlenings-overeenkomst, overleg afstemmen diensten en prestatie	2. Bestuurlijk netwerk, dienstverlenings-overeenkomst, afstemmen doelrealisatie	3. Netwerk, strategische agenda, uitvoeringsprogramma, vertrouwen, intentieovereenkomst, aanjaagfunctie, betrekken democratische organen (raden)
Samenwerking tussen gemeenten en andere nevenschikte partijen (instellingen, bedrijven, bewoners-organisaties)	4. Uitbesteding	5. Samenwerken, afstemmen, rollen bepalen, convenant of intentieovereenkomst	6. Gedeelde doelen, vertrouwen, katalysator, ontmoeting, rollen en taken, aanspreken op voortgang, betrekken democratische organen (raden)
Samenwerking tussen gemeenten en andere (deels) ondergeschikte partijen	7. Uitbesteding	8. Invulling regierol, spelregels invloed op inhoud	9. Overtuigen en regisseren, overeenkomsten, rapportages en sturing

Wordt er samengewerkt met alleen een andere gemeente op het terrein van de bedrijfsvoering, dan ligt een dienstverleningsovereenkomst voor de hand (cel 1). Wil men voor de bedrijfsvoering met andere partijen samenwerken, dan is uitbesteding veelal succesvol (cel 4). Als gemeenten samenwerken op een beleidsinhoudelijke taak, dan kunnen een bestuurlijk netwerk en onderlinge

afstemming en uitwisseling volstaan (cel 2). Worden daar ook andere partijen bij betrokken, dan ligt een convenant of intentieovereenkomst meer voor de hand (cel 5): Zijn die andere partijen ook opdrachtnemer (bijvoorbeeld bij zorginstellingen), dan zijn aanvullende spelregels nodig, die bijvoorbeeld de regierol van de gemeente helder onderscheiden van de rol van opdrachtgever (cel 8). Als gemeenten samenwerken om strategische ambities te realiseren, dan zijn andere varianten relevant. Een strategische agenda en onderling vertrouwen zijn dan belangrijk en een klein team kan dan een belangrijke aanjaagfunctie hebben (cel 3).

Per cel kunnen voorbeelden ontwikkeld worden en kunnen handreikingen worden gedaan. Die handreikingen kunnen gaan over instrumenten in het kader van duurzaam partnerschap, de wijze van ontmoeting en overleg en de fasen van samenwerking.

PRAKTIJKGEVALLEN VERGELEKEN

Voor- en nadelen van de diverse varianten zijn grotendeels afhankelijk van de redenen voor de intergemeentelijke samenwerking. In algemene zin zijn meer efficiency en een vergroting van de strategische kracht dominante redenen. Daarnaast zijn meer bestuurskracht, vermindering van de kwetsbaarheid van de organisatie en verbetering van dienstverlening veel genoemde redenen.

De redenen voor gemeenten om de lichte vormen van samenwerking te kiezen, geven een divers beeld. Globaal genomen mag gesteld worden dat gemeenten de lichte vormen van samenwerking kiezen boven zwaardere vormen, omdat de lichte vormen minder bestuurlijke drukte geven, meer flexibiliteit en invloed overlaten. Ook zijn zij geschikt als groeimodel.

Maar de keuze voor de variant is afhankelijk van de situatie en het doel van samenwerken. En in de praktijk blijkt dat nogal verschillend te zijn.

Het netwerkmodel kent vele voorbeelden. In zijn basale vorm, dat wil zeggen informatie uitwisselen, waar mogelijk beleid afstemmen en gezamenlijk inkopen, doen de meeste gemeenten dit op de een of andere manier. Voorne-Putten, BrabantStad, Emmen Revisited, Samenwerkingsverband VAST, Middelsee, zijn slechts enkele willekeurige voorbeelden.

Opvallend is overigens dat zodra sprake is van een groei van samenwerking op meerdere terreinen, de verandering en de groei naar een matrixmodel aan de orde is. Regelmatig is een lichte vorm van samenwerking een opmaat voor een zwaardere vorm.

Binnen de varianten van het matrix- en integratiemodel zijn inmiddels de nodige ervaringen opgedaan. Enkele belangrijke voorbeelden zijn: Groningen-Ten Boer, BEL Combinatie, De Kompanije, Bestuursdienst Ommen-Hardenberg, Noaberkracht Dinkelland Tubbergen, Aalsmeer-Amstelveen, Werkorganisatie Duivenvoorde, UW Samenwerking, Purmerend-Beemster, OVER-gemeenten, BAR-organisatie, Werkorganisatie CGM, De Wolden Hoogeveen, SED-organisatie, Woerden-Oudewater, MijnGemeenteDichtbij, ABG-organisatie, DDFK, De BUCH, HLTsamen, Vijfheerenlanden, Zandvoort-Haarlem, Duiven-Westervoort, Werkorganisatie Druten-Wijchen en Weesp-Amsterdam.

De ervaringen zijn wisselend. Enkele van deze samenwerkingsvormen bestaan niet meer of worden binnenkort opgeheven. Weer andere samenwerkingsverbanden hebben te maken met periodieke evaluatie- en onderzoeksrapporten vanwege verschillen van inzicht en verwachtingen. Naar verloop van tijd ontstaan vaak haarscheurtjes in het samenwerkingsconstruct. De dynamiek van een gemeente is zo groot dat er steeds prioriteiten gesteld moeten worden. Met meerdere kapiteins op het schip blijft dat lastig. De varianten met een duidelijke stip op de horizon lijken de meest succesvolle samenwerkingsverbanden. De meeste kans van slagen hebben de varianten waarbij de

gemeenten bereid zijn bestuurlijk in elkaar op te gaan. Bij de genoemde voorbeelden hebben enkele gemeenten dat vooraf afgesproken of is dat vroegtijdig als stip op de horizon afgestemd.

SCHERPENZEEL

1. Zicht op bestuurskracht gemeente Scherpenzeel

De gemeente Scherpenzeel heeft een 'Review bestuurskrachtonderzoek 2019' laten uitvoeren, hetgeen geresulteerd heeft in de rapportage 'Zicht op bestuurskracht', d.d. 28 september 2020.

In deze rapportage is aangegeven dat in mei 2019 het beeld, met uitzondering van de financiële gezondheid van de gemeente Scherpenzeel, overwegend negatief was. De gemeente is er in de afgelopen periode in geslaagd om aantoonbaar verbeteringen te realiseren op alle condities voor bestuurskracht, bestaande uit hulpbronnen, motivatie en samenwerking. De reeds gedane en nog geplande investeringen gaan bovendien niet ten koste van de financiële gezondheid van de gemeente. Ook de (strategische en operationele) beleidsprestaties van de gemeente zijn gelijk gebleven of verbeterd.

Deze ontwikkeling laat onverlet dat er op de reeds in gang gezette acties, nog een aantal belangrijke stappen aanvullend gezet moeten worden om maatschappelijke opgaven te realiseren en een goede basis voor 'duurzaam partnerschap' te vormen:

- met betrekking tot de discussie over de verhouding tussen 'zelf doen', samenwerken en uitbesteden zijn eerste verkenningen uitgevoerd; deze vragen nog de nodige aandacht, formele bekrachtiging moet nog plaatsvinden en de implementatie is mogelijk de komende jaren aan de orde; waartoe dit leidt is op dit moment moeilijk in te schatten;
- de personeelsformatie van de gemeente Scherpenzeel is weliswaar versterkt, maar bestending van strategisch personeelsbeleid is nog steeds punt van aandacht en vraagt een nadere formulering;
- het voornemen om de regionale rolname en de focus in regionale samenwerking te versterken moet nog vorm en inhoud krijgen; dit kan pas worden gerealiseerd in de volgende bestuursperiode en is daarmee vooralsnog een onzekere factor;
- de doorontwikkeling van bewoners- en overheidsparticipatie in het kader van de duurzame ontwikkeling van bestuurskracht vraagt om een nadere uitwerking.

2. Gelijk versus gelijkwaardig

Punt van aandacht c.q. een mogelijk risico bij de afweging om te komen tot een vorm van samenwerking, is een mogelijke vermenging van de begrippen 'gelijk' en 'gelijkwaardig'. Wanneer twee dingen (in dit geval gemeenten) 'gelijk' zijn, zijn ze vergelijkbaar in alle aspecten. Wanneer de dingen 'gelijkwaardig' zijn, zijn ze vergelijkbaar in een bepaald aspect. Zonder in het kader van deze verkenning een analyse te maken, mag duidelijk zijn dat de gemeenten Barneveld en Scherpenzeel gelijkwaardig, maar niet gelijk zijn.

3. Randvoorwaarden versus haalbaarheid

Voor samenwerking en in het bijzonder 'duurzaam partnerschap' gelden randvoorwaarden. Randvoorwaarden die van doen hebben met een institutionele dimensie en een procedurele dimensie. Daarnaast is er een dimensie die veelal doorslaggevend is en dat is de relationele dimensie: op basis van vertrouwen en commitment zullen raadsleden, bestuurders en medewerkers van de beide gemeenten te werk moeten gaan, zakelijk transparant en op zoek naar consensus, in welke rol in de samenwerking dan ook.

Institutioneel	Procedureel	Relationeel
<ul style="list-style-type: none"> • Juridische vormgeving • Sturing en verantwoording • Bevoegdheden 	<ul style="list-style-type: none"> • Overlegstructuren en regelmaat • Bepaling agenda • Protocollen voor de verantwoording e.d. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vertrouwen • Commitment

Samenwerkingsverbanden kun je organiseren. Voor samenwerken geldt dat aanzienlijk minder. De institutionele en procedurele dimensie is te organiseren. De relationele dimensie is echter doorslaggevend voor het behalen van succes en tot op heden is de politiek-bestuurlijke setting in de gemeente Scherpenzeel van dien aard dat het de vraag is of de doorontwikkeling om te komen tot een 'duurzaam partnerschap' enige kans van slagen heeft. Is er voldoende vertrouwen en commitment?

4. Overige documenten

Door de gemeente Scherpenzeel of in opdracht van de gemeente Scherpenzeel is recent een aantal relevante documenten verschenen, dat direct of indirect een relatie heeft met het toekomstperspectief van 'duurzaam partnerschap'. Voorbeelden daarvan zijn:

- a. Het memo '**Visie op ambtelijke samenwerking**', d.d. 17 november 2020, van het college van burgemeester en wethouders, gericht aan de gemeenteraad.
In dit memo is kort geschetst dat feitelijk de concrete samenwerkingsbehoefte van de gemeente Scherpenzeel vooral betrekking heeft op bedrijfsvoeringsaspecten. Dat is in de context van 'duurzaam partnerschap' een beperkte afbakening met voor de gemeente Barneveld niet of nauwelijks toegevoegde waarde. Daarnaast komen hiervoor voor de gemeente Scherpenzeel nog steeds meerdere logische samenwerkingspartners in aanmerking, hetgeen de voortgang en doorontwikkeling niet bevordert.
- b. '**Open overleg in de gemeente Scherpenzeel?**', d.d. 26 november 2020, van StibaBo. Prof. mr. D.J. Elzinga heeft advies gegeven over het 'Open overleg' en in het bijzonder over de juridische mogelijkheden die nog door de gemeente Scherpenzeel met succes zouden kunnen worden ingezet. Al eerder mag echter gesteld worden dat deze mogelijkheden, mede gebaseerd op het arrest Tegelen en de uitspraken inzake de eventuele herindelingen van de gemeenten Landgraaf en Haren, er niet zijn. Dat laat onverlet dat het aftasten van de juridische mogelijkheden door de gemeente Scherpenzeel, hetgeen een goed recht is, geen voorbeeld is van een initiatiefrijke, pro-actieve zoektocht naar de doorontwikkeling van 'duurzaam partnerschap'.
- c. '**Nota van bevindingen**', d.d. 2 december 2020, van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) betreffende 'Politiek-bestuurlijke conflicten en onvrede Scherpenzeel'.

In deze 'Nota van bevindingen' is een kroniek van gebeurtenissen, een analyse, een aantal relevante kwesties en een aantal aanbevelingen verwoord. In de context van de onderhavige verkenning vragen we aandacht voor hetgeen in de 'Nota van bevindingen' in paragraaf 4 is opgemerkt over bestuurskracht, het politieke spel, waarden van democratie, de burgemeester en de Commissaris van de Koning. Gesteld is ook dat het onderwerp van deze 'Nota van bevindingen', dat wil zeggen de bestuurscrisis in Scherpenzeel, "vrijwel exclusief is terug te voeren op de kwestie herindeling versus zelfstandigheid". Een pleidooi wordt gehouden voor de noodzaak van rust en reflectie en een (voorlopige) stopzetting van de Arhi-pocedure. Of er voldoende basis is voor de doorontwikkeling van een 'duurzaam partnerschap' met de

gemeente Barneveld, zal deels afhankelijk zijn van de aanvaarding van de conclusies en adviezen in de 'Nota van bevindingen' door de relevante bestuursorganen in de gemeente Scherpenzeel.

- d. **'Position Paper Bestuurlijk Overleg'**, d.d. 1 december 2020, van de gemeente. In deze position paper is de inbreng in het Open Overleg toegelicht. Feitelijk c.q. formeel heeft de deelname aan het Open Overleg tot op heden echter niet plaatsgevonden. De discussie over de daarbij behorende spelregels en mandatering loopt. De verwijzing naar een oplossingsrichting van duurzame samenwerking met een preferred partner, omvat vooralsnog niet meer dan in hetgeen in het memo d.d. 17 november 2020 is beschreven.

Ten slotte ...

In de verkenning van NSOB is opgemerkt dat het heel logisch is om in het Open Overleg louter over herindeling te spreken. Het Open Overleg maakt immers formeel onderdeel uit van de Arhi-procedure en een Arhi-procedure is bedoeld om herindeling vorm te geven. Open Overleg gaat niet over de vraag *of* een herindeling aan de orde is, maar *hoe* die herindeling zal worden vormgegeven.

In de verkenning van StiBaBo is verwoord dat in het te starten Open Overleg alle opties kunnen worden besproken, inclusief zelfstandigheid en regionale samenwerking, het model van de federatiegemeente, versterking bestuurskracht, etc.

Een dergelijke verschillende interpretatie van het Open Overleg, in combinatie met de huidige beperkte interpretatie van 'duurzaam partnerschap' door de gemeente Scherpenzeel, geeft een wankele basis voor de doorontwikkeling van 'duurzaam partnerschap'.

SAMENWERKEN AAN KWALITEIT: OPGAVEGERICHT WERKEN

Zielloze structuurdiscussie of zingevende samenwerking?

Duurzaam partnerschap gaat over het samenwerken aan kwaliteit. Bestuurskracht en het herijken van de bestuurlijke en ambtelijke samenwerking zijn daarbij steeds terugkerende thema's. De focus ligt op het verbeteren van de werkwijze en de samenwerking, gericht op het realiseren van concrete maatschappelijke opgaven.

Het is al jaren bekend dat schaalvergroting, bijvoorbeeld een ambtelijke of bestuurlijke fusie, op zichzelf genomen niet voldoende is om gemeenten beter te laten functioneren. Het is bekend dat gemeenten na herindeling vaak jaren 'in zichzelf gekeerd' zijn, met veel aandacht voor de interne organisatie en werkprocessen. Binnen het openbaar bestuur wordt de laatste jaren 'verbaal' afstand genomen van structuur discussies. "De inhoud moet leidend zijn en niet de structuur", wordt veelal gezegd. Ondanks dit zien we in de praktijk vooral onmacht overheersen als het gaat over de bestuurlijke organisatie van gemeenten en de onderlinge samenwerking. Er is sprake van een versmalling en versimpeling van de discussie over de bestuurlijke organisatie waarin schaal en structuur overheersen. De discussie gaat er vooral over of men vóór of tégen schaalvergroting is. De inzet is dan een besluit te nemen waarbij het keuzerepertoire zich beperkt tot structuren, zoals de inrichting of oprichting van een samenwerkingsverband van gemeenten, ambtelijke en bestuurlijke fusie (herindeling). De varianten zoals geschetst in de paragrafen over de bestuurskundige en juridische samenwerkingsvormen zijn daar saillante voorbeelden van.

De noodzaak ligt op tafel dat gemeenten leren samenwerken dwars door de organisatiegrenzen heen. Maar hoe dit precies zou kunnen, is een lastig vraagstuk. Duidelijk is dat het optuigen van een samenwerkingsstructuur niet afdoende is.

Opgaven gestuurd werken zou een uitweg voor duurzaam partnerschap kunnen bieden. Een werkwijze waarbij de inhoud leidend is en de structuur volgend. Eenieder die toegevoegde waarde biedt, doet mee. Het realiseren van concrete maatschappelijke opgaven vormt het middelpunt waar de samenwerking om draait.

In de context van de samenwerking tussen de gemeenten Barneveld en Scherpenzeel, betekent dit concreet dat de prioritaire maatschappelijke opgaven voor beide gemeente helder moeten zijn. Daarover moet commitment bestaan.

Binnen het kader van deze opdracht is de vraag wat duurzaam partnerschap voor de gemeente Barneveld betekent en zal de samenwerking voor de gemeente Barneveld een resultaat moeten opleveren c.q. tot kwaliteitsverbetering leiden. In de terminologie van Opgavegericht werken zal dus aansluiting gezocht moeten worden bij de prioritaire maatschappelijke opgaven van de gemeente Barneveld.

HOE HET OOK KAN: OPGAVEN GESTUURD WERKEN ALS STARTPUNT VOOR HERIJKING

De inzet hier is om de werkwijze en de kwaliteit van samenwerking met de gemeente Scherpenzeel te verbeteren met als concreet richtpunt het realiseren van de voorliggende maatschappelijke opgaven. Dit concreet richtpunt krijgt vorm in een Ontwikkelagenda:

- aan welke punten gaan we de komende tijd in gezamenlijkheid werken?
- wat levert dit op?
- wat zijn daarvan de resultaten?

Dat kan in principe in principe om van alles gaan. Omdat deze variant van duurzaam partnerschap een meerwaarde voor de gemeente Barneveld moet hebben, ligt het voor de hand om aansluiting te zoeken bij de thema's uit de Strategische Visie van de gemeente Barneveld en/of de hoofdthema's uit het Programmaplan van de Programmabegroting.

Programma 1: Participatie en Ondersteuning

- Groeien naar zelfstandigheid
- Meedoen naar vermogen
- Samen oud worden

Programma 2: Bedrijvigheid en Bereikbaarheid

- Bedrijvigheid
- Vrije tijdsbesteding
- Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Programma 3: Woon- en Leefomgeving

- Wonen
- Leefbaarheid
- Veiligheid
- Biodiversiteit
- Klimaatadaptatie
- Omgevingswet
- Energietransitie
- Circulaire economie
- Buitengebied
- Accommodatiebeleid

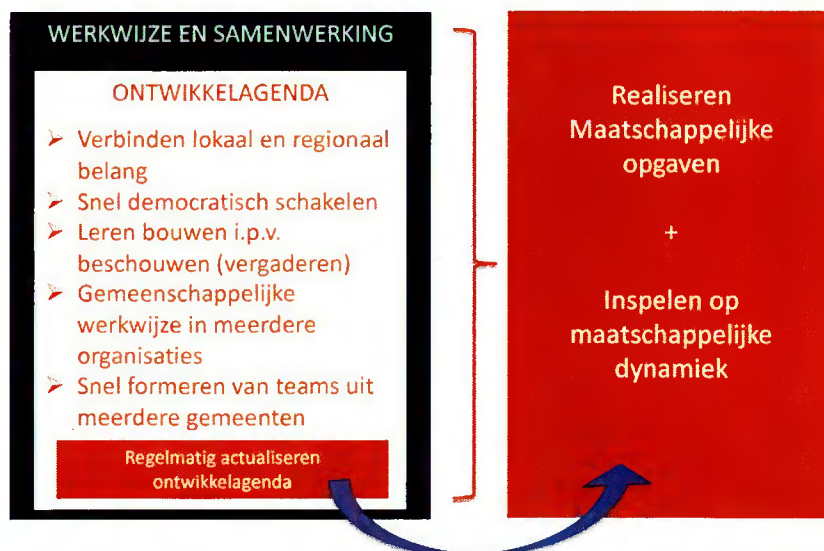
Programma 4: Bestuur en Interne dienstverlening

- Gebiedsgericht werken
- Dienstverlening
- Organisatieontwikkeling

Een discussie over werkwijzen en cultuur is ongreijpbaarder dan discussies over organisatieschema's, blauwdrukken en varianten in juridische en bestuurskundige varianten voor samenwerkingsvormen. Juist daarom is een concrete ontwikkelagenda van belang. Tevens werk je met concentratie en focus aan een aantal behapbare ontwikkelpunten, bijvoorbeeld:

- Hoe realiseer je snelle, zorgvuldige democratische besluitvorming als beslissingen nodig zijn in meerdere gemeenteraden?
- Hoe kun je op een goede manier het lokale belang en het regionale belang met elkaar verbinden? Hoe drijf je belangenstegenstellingen op een goede manier 'op de spits'? Hoe vind je dan wegen zodat belangen elkaar kunnen versterken? Hoe ga je om met belangen waar dit niet lukt?
- Hoe kun je als gemeenteraad overzicht houden over een groot aantal samenwerkingsverbanden? Kan dat ook op een moderne en slimme manier: 24 uur per dag met een druk op de knop?
- Hoe formeer je snel en flexibel samenwerking met de juiste organisatie en personen? Hoe doe je dit bij verschillen in taal, expertise en belangen? Hoe kom je dan samen in een modus van bouwen en vermijd je vergaderen en beschouwen? Hoe doe je dat in een plezierige en creatieve sfeer?

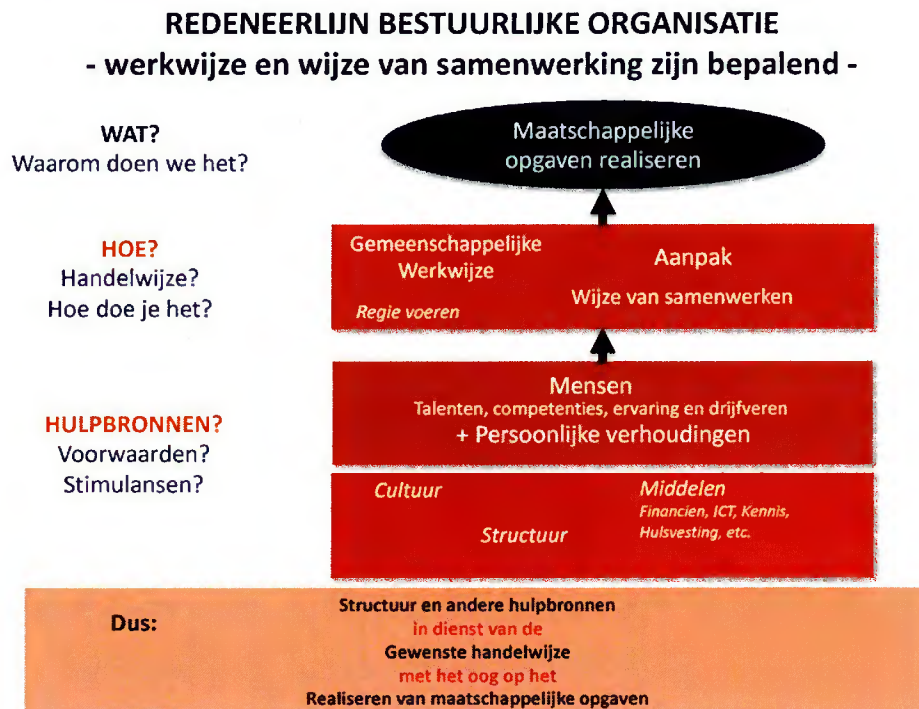
DE WERKWIJZE EN SAMENWERKING ALS INZET
 - waar gaat het dan om? -

LANGS WELKE WEG BEPAAL JE EEN STRUCTUURKEUZE?

Het is niet zo dat de structuur er in het geheel niet toe doet. De kern is dat een structuurkeuze op zichzelf doorgaans geen voldoende oplossing biedt. Bij de keuze voor structuur, inclusief de juridische en bestuurskundige intergemeentelijke samenwerkingsvorm, gaat het in eerste instantie

om het realiseren van de maatschappelijke opgaven en goed kunnen inspelen op de maatschappelijke dynamiek. De wijze van werken is daarvoor bepalend. Vervolgens gaat het om de juiste mensen die deze werkwijze gaan waarmaken en goede persoonlijke verhoudingen. De structuur en andere hulpbronnen staan in dienst van de werkwijze (en niet omgekeerd). Zie de navolgende figuur. Het gaat er om een structuur te realiseren die helpt om de werkwijze mogelijk te maken, waarbinnen mensen tot goede ontplooiing kunnen komen.

DE WERKWIJZE ALS INZET: WAAR LEIDT DAT TOE?

De resultaten hangen uiteraard af van de concrete ontwikkelagenda. Resultaten kunnen onder meer zijn:

- **Snel en flexibel kunnen verbinden met anderen en tot coproductie komen.**
 De werkwijze maakt het mogelijk om dwars door organisatie- en gemeentegrenzen heen samen te werken en krachten te bundelen. Eenieder die toegevoegde waarde biedt voor het realiseren van de opgave doet mee. Ook partijen die deels andere belangen hebben en een andere taal spreken. Een gemeenschappelijke werkwijze en taal betekenen ook eenheid in verscheidenheid.
- **Lokaal en regionaal belang effectief kunnen verbinden.**
 Op basis van een gezamenlijk proces van visievorming komen tot een gezamenlijke en doorleefde ambitie die tegelijkertijd het lokale en het regionale belang dient. Lokale en regionale belangen gaan in elkaar op in plaats van visies met onduidelijke en niet doorleefde lokale consequenties die de realisatie gaan hinderen.

- **Kunnen schakelen op meerdere borden tegelijk.**
 Door het uitrusten van concessies op verschillende dossiers. Met overzicht over de verdeling van lokale voor- en nadelen.
- **In samenwerking kunnen optimaliseren van het lokale belang.**
 Door een transparant proces en een houding van geven en nemen en oog voor resultaten op langere termijn.
- **Transparante samenwerking.**
 Samenwerken in een 'glazen huis' in plaats van een 'black box'. Iedereen heeft overzicht over het hele speelveld, de samenhang en de eigen toegevoegde waarde.
- **Grotere 'span of focus'.**
 Eenheid van leiding op basis van goed overzicht over alle opgaven, doelen, prioriteiten, (tussentijdse) resultaten. In plaats van 'span of control', dat wil zeggen het aantal mensen dat een leidinggevende kan aansturen en controleren.
- **Vliegende start maken.**
 Toewerken naar een gemeenschappelijke Professionele werkwijze ter voorbereiding op een nieuwe bestuurlijke vormgeving.
 Dit hoeft niet te wachten op de invoering van een nieuwe structuur.

Een leer- en ontwikkelagenda is nooit af en blijft in beweging door telkens weer nieuwe eisen te stellen aan de werkwijze: 'Kunnen we het nog beter doen?', 'Wat willen we ook kunnen?', 'Welke nieuwe eisen stellen ontwikkelingen in de omgeving of samenwerking aan onze werkwijze?'. Daarmee is sprake van een ontdekkingsstocht die langs nieuwe horizonten leidt en nieuwe mogelijkheden opent. Het invoeren van een nieuwe structuur is daarentegen statisch. Elke structuur heeft nadelen en dan volgt vaak weer een volgende reorganisatie. Met betrekking tot de te kiezen samenwerkingsvorm en -structuur van de gemeenten Barneveld en Scherpenzeel is dat niet anders.

Gemeenten zijn er voor het dienen van lokale belangen. Dat zij onderling regelmatig met elkaar in de clinch liggen is dan niet zo vreemd in een politiek-bestuurlijke omgeving met een grote hoeveelheid aan belangen en verschillende politiek-bestuurlijke (en persoonlijke) visies. Het gaat meer om vragen als: Waar gaan deze conflicten over? Op welke wijze wordt omgesprongen met deze conflicten – leiden deze tot beter doorleefde besluitvorming of tot patsituaties of permanente loopgraven? Hoe werken deze door op de realisatie van opgaven?

In de samenwerkingspraktijken wordt dit niet altijd als positief geduid. Het argument is nogal eens: "Laten we opschalen tot één bestuur dan kan niemand zich meer verschuilen achter het lokale belang." Vanuit de werkwijze geredeneerd is het zaak toe te werken naar een spelniveau waarbij je de lokale en regionale belangen op een goede manier met elkaar kunt verbinden. Belangentegenstellingen verdwijnen niet bij een grotere schaal.

ADVIES

Deze verkenning is gemaakt met als uitgangspunt dat - op hoofdlijnen - voor de gemeente Scherpenzeel nog steeds drie varianten aan de orde zijn:

1. De zelfstandige gemeente Scherpenzeel
2. De gemeente Scherpenzeel als onderdeel van een vorm van samenwerking
3. Bestuurlijke fusie (met de gemeente Barneveld)

Deze verkenning heeft alleen betrekking op variant 2: de gemeente Scherpenzeel als onderdeel van een vorm van samenwerking met de gemeente Barneveld. In die context is het advies:

1. In gedachten het netwerkmodel, te starten met overleg over te selecteren onderwerpen voor een vorm van samenwerking.
2. Afhankelijk van de resultaten van dit overleg, komen tot een intentieovereenkomst (netwerkmodel, zie variant 3) vast te stellen door beide gemeenteraden.
3. Op basis van de vastgestelde intentieovereenkomst, een strategische agenda samenstellen, waarbij prioritaire strategische agendapunten van beide gemeenten worden opgenomen (netwerkmodel, variant 3).
4. Op basis van Opgavegericht werken, een ontwikkelagenda samenstellen (matrixmodel).
5. In afwachting van de kansen en uitdagingen die Opgavegericht werken oplevert, voorlopig afzien van een juridisch samenwerkingsconstruct en de aandacht en focus richten op de inhoudelijke gezamenlijke ambitie.
6. Bij succesvol stappen in het traject van Opgavegericht werken kan de juiste structuurkeuze gemaakt worden en is de variant van de Centrumgemeente een realistische optie.

Let wel, het slagen van deze variant blijft, aansluitend op eerdere bevindingen in 2019 en 2020, afhankelijk van het vertrouwen dat beide gemeenten in het traject hebben. Dit vertrouwen zal moeten blijken uit ieders bijdrage in kennis, houding en vaardigheden. Een intentieovereenkomst heeft daarbij toegevoegde waarde. Vervolgens is een traject van Opgavegericht werken behulpzaam om de focus op inhoud te leggen in de context van een leer- en ontwikkelagenda.

Maar in de veronderstelling dat samenwerkingsvormen te organiseren zijn, maar samenwerken niet te organiseren is, lijkt een oplossing binnen variant 2, dat wil zeggen de doorontwikkeling met 'de gemeente Scherpenzeel als onderdeel van een vorm van samenwerking met de gemeente Barneveld', nagenoeg een illusie.

Hetgeen daarover opgemerkt is in de paragraaf 'Scherpenzeel' - in het bijzonder met betrekking tot de 'Review bestuurskrachtonderzoek 2019', de verhouding gelijk versus gelijkwaardig, de verhouding tussen randvoorwaarden en haalbaarheid, de documenten van NSOB, StiBaBo en de gemeente Scherpenzeel inzake ambtelijke samenwerking - en de afwezigheid van een sterk urgentiebesef bij politiek-bestuurlijk Scherpenzeel, geven onvoldoende houvast voor een verdere intensivering om te komen tot 'duurzaam partnerschap'.

drs. M.A.J.R. Hermans,
7 december 2020.

GEMEENTE SCHERPENZEEL

MEMO

---

datum : 23 september 2021

aan : de Raad

van : het college van burgemeester en wethouders

onderwerp : Update Tweesporenbeleid

bijlage(n) :

In juli jl. heeft u het Tweesporenbeleid vastgesteld. Daarmee heeft u randvoorwaarden gecreëerd en kaders gesteld waarbinnen uw college zich kan inspanssen voor de optimale behartiging van de belangen van Scherpenzeel, zowel in het scenario zelfstandigheid als in het scenario herindeling. Daarbij hebben wij toegezegd uw raad te blijven informeren over de voortgang hierin. Met dit memo voldoen we aan onze actieve informatieplicht.

Programma Continuïteit en Kwaliteit

Inmiddels hebben wij een programma Continuïteit en Kwaliteit opgezet waarbinnen integrale afwegingen worden gemaakt ten aanzien van 3 programmalijnen:

1. Borging interne bedrijfsvoering in afwachting van definitieve besluitvorming
2. Borging externe dienstverlening in afwachting van definitieve besluitvorming
3. Bestuurlijke toekomst incl. arhi-voorbereidingen (in beide scenario's)

Ons programmateam bestaat uit MT en (strategisch) adviseurs, aangevuld met beleidsmedewerkers uit de diverse disciplines. Het team adviseert het college en opereert, in de fase totdat er duidelijkheid is over de bestuurlijke toekomst van Scherpenzeel, parallel aan de reguliere lijnorganisatie.

Ad 1. Borging interne bedrijfsvoering

Alhoewel onze organisatie met de investering in 'Basis op Orde' formatief op orde is gebracht, maakt de druk die het toekomstvisieproces op onze organisatie heeft gelegd de borging van de kwaliteit en continuïteit van onze bedrijfsvoering tot onze belangrijkste zorg. De werkdruk voor de organisatie en de invulling van ontstane vacatures vergen extra aandacht. Uiteraard streven wij bij het invullen van vacatures naar permanente oplossingen. De krappe arbeidsmarkt (die voor alle gemeenten geldt) en de onzekerheid over onze bestuurlijke toekomst zorgen voor een beperkte instroom. Hierdoor wordt meer en meer een beroep gedaan op externe inhuur.

De (geleidelijke) terugkeer naar de 'het nieuwe normaal' post-corona en het 'boeien en binden' van onze medewerkers vraagt onze nadrukkelijke aandacht.

Een ander thema in deze programmalijn is een inventarisatie (samen met Barneveld) van ICT-processen en -systemen. Deze inventarisatie geeft ons inzicht in waar we staan in de huidige samenwerking met Veenendaal en kan eveneens worden ingezet in het kader van de voorbereiding op een eventuele fusie.

Ad 2. Borging externe dienstverlening

Binnen deze programmalijn staat de doorvertaling van onze Visie op Dienstverlening uit 2020 centraal. In het kader van continuïteit en kwaliteit bewaken we daarbij de relatie met maatschappelijke actoren en monitoren we de doorlooptijden van onze dienstverleningsprocessen. Ook de realisatie van een dienstverleningsovereenkomst met Barneveld op het punt van belastingen valt binnen deze programmalijn.

Ad 3. Bestuurlijke toekomst

Binnen deze programmalijn gelden 3 speerpunten:

A. Puntjes op de i voor een zelfstandige toekomst (spoor 1)

De uitgangspunten voor de zelfstandige gemeente Scherpenzeel zijn vervat in de diverse raadsbesluiten, Kadernota, Samenwerkingsstrategie en in ons Koersdocument. Daarmee kan worden geconstateerd dat de een stevige basis is gelegd. Wel worden komende periode, op basis van de opbrengst uit de programmalijnen interne bedrijfsvoering en externe dienstverlening, concrete resterende beleidskeuzes voorbereid ten aanzien van bestuursfilosofie en organisatie. Daarmee zorgen we er voor dat Scherpenzeel, zodra de arhi-procedure wordt stopgezet, aan de slag kan met de resterende bestuurskrachtopgaven.

B. Realisatie bestuursakkoord (spoor 2)

Er is grondig verkend en onderbouwd wat we voor Scherpenzeel willen 'veiligstellen' in het geval de fusie wordt doorgezet. Op 15 juni jl. heeft uw college (conform uw raadsbesluit en Motie M89 van 24 april jl.) Barneveld schriftelijk verzocht om garanties voor Scherpenzeel, te vervatten in een bestuursakkoord. Met deze brief heeft Scherpenzeel een belangrijke eerste stap gezet. Op 16 juni heeft het College van B&W van Barneveld hierop gereageerd.

Uw college hecht zeer aan de kaderstellende rol van beide gemeenteraden bij het bepalen van de contouren voor de nieuw te vormen gemeente. De keuzes die ten aanzien van de genoemde thema's in het bestuursakkoord moeten worden gemaakt zijn aan de raden. We wachten de uitkomst van de dialoog op raadsniveau af; wij begrijpen dat beide griffies werken aan een ontmoeting medio november. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om bij te dragen aan de inhoudelijke voorbereiding daarvan.

C. Fusievoorbereidingen o.b.v. bestuursakkoord conform Plan van Aanpak (spoor 2)

Het Plan van Aanpak geeft op hoofdlijnen weer welke thema's moeten worden opgepakt om een eventuele fusie in het kader van art. 79 wet arhi op zorgvuldige wijze voor te bereiden. Het college van Scherpenzeel heeft zich gecommitteerd aan de inhoud van de uit te voeren werkzaamheden, maar heeft het Plan van Aanpak niet vastgesteld omdat wij de werkwijze / planning niet onderschrijven.

In het herindelingsadvies zijn immers (anders dan ten tijde van het opstellen van het PvA werd gedacht) uiteindelijk geen garanties gegeven op die thema's die voor Scherpenzeel belangrijk zijn. Daarom kiest Scherpenzeel qua volgorde een andere benadering dan Barneveld. Garanties op het gebied van zeggenschap/dorpenbeleid (bestuurscommissiemodel), dienstverlening, voorzieningen, personeel en organisatie en financiën dienen ten grondslag te liggen aan de fusievoorbereiding, en geen uitvloeisel te zijn van operationele voorbereidingen.

Werkwijze

De verschillen in opvatting tussen Barneveld en Scherpenzeel over de meest wenselijke procesvolgorde (eerst bestuursakkoord vs. vasthouden aan plan van aanpak) leiden er toe dat beide gemeenten vooralsnog een eigen werkwijze volgen. De verschillen in procesgang stemmen beide gemeentebesturen af in de inmiddels opgerichte Stuurgroep.

Barneveld werkt momenteel (op basis van een bestuursopdracht) aan het herijken van hun eigen Dorpenbeleid.

Essentieel is dat Scherpenzeel in juridisch opzicht hecht aan een formele borging van de zeggenschap (bestuurscommissiemodel). Zodra hierover overeenstemming is bereikt met Barneveld, en de borging van de Scherpenzeelse autonomie een plaats heeft gekregen binnen het bestuursakkoord, zullen wij op dit punt vervolgoverleg voeren.

In de Stuurgroep heeft Barneveld aangegeven nu reeds te starten met de operationele fusievoorbereidingen, en inhoudelijke werkgroepen (conform het oorspronkelijke Plan van Aanpak). Uw college respecteert de eigen keuzes van Barneveld.

Wij verwachten niet dat dit tot scheve verhoudingen zal leiden; zoals in de brief van 15 juni jl. verwoord zal de concrete fusievoorbereiding doelmatiger en gemakkelijker worden als er duidelijkheid is over de inhoudelijke kaders.

Prioritering

Vooralsnog hanteren wij, in lijn met hetgeen is verwoord onze brief van 15 juni jl. aan Barneveld, de volgende prioritering:

- I. De borging van de interne bedrijfsvoering en van de externe dienstverlening
- II. Realisatie van een bestuursakkoord op Raadsniveau
- III. Fusievoorbereiding op basis van bestuursakkoord

Wij zijn van mening dat deze prioritering het meeste bijdraagt aan het borgen van de belangen van Scherpenzeelse inwoners, bedrijven, instellingen en medewerkers in geval van herindeling.

Bijkomend voordeel is dat deze prioritering ons ruimte biedt om recht doet aan onze primaire verantwoordelijkheid om onze bedrijfsvoering en dienstverlening te continueren.

Uiteraard zullen wij onze prioritering en inzet in het Tweesporenbeleid blijven afwegen, niet alleen in het perspectief van de dialoog op raadsniveau inzake de te realiseren bestuursakkoord, maar ook in relatie tot de besluitvorming in de arhi-procedure.

Tweesporenbeleid in relatie tot de arhi-procedure

In tijd is de eerste stap de besluitvorming in de Ministerraad over het al dan niet indienen van een adviesaanvraag aan de Raad van State. Later dit najaar (november / december) volgt dan de besluitvorming over het al dan niet indienen van een wetsvoorstel.

Definitieve duidelijkheid ontstaat uiterlijk juli 2022 met besluitvorming in de Eerste Kamer. Voor het Programma Continuïteit en Kwaliteit betekent dit het volgende:

- Als de arhi-procedure wordt gestopt en geen vervolg krijgt in de vorm van een wetgevingstraject, kan Scherpenzeel zich concentreren op haar zelfstandige toekomst. Programmaliijnen 1, 2 en 3a verschuiven dan richting de reguliere organisatie.
- In het geval de arhi-procedure wordt doorgezet, blijven alle 3 de programmaliijnen overeind totdat de arhi-procedure is afgerond. Programmaliijn 3a vervalt pas op het moment dat de Eerste Kamer een herindelingswet heeft aangenomen.

Financiële en personele consequenties

Het zwaartepunt van de uitgaven zal komen te liggen in programmaliijn 3c, de operationele fusievoorbereiding. Out-of-pocket uitgaven voor bijv. onderzoek en externe expertise vereisen instemming van beide colleges. Out-of-pocket kosten voor de ICT inventarisatie en de externe kosten voor de belasting-DVO worden door beide gemeenten gedragen en ten laste gebracht van het frictiebudget.

Voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dienstverlening ziet uw college zich, zoals hierboven omschreven, in toenemende mate genoodzaakt om een beroep te doen op externe inhuur. Bij een volgende firap zullen wij de financiële consequenties hiervan, ook in relatie tot het beschikbaar gestelde krediet, inzichtelijk maken. De benodigde *additionele* personele inzet voor het Tweesporenbeleid wordt binnen de door de raad gestelde kaders uitgevoerd.

De personele omvang van beide gemeenten rechtvaardigt dat Barneveld een groter aandeel zal hebben in de bemensing van de fusievoorbereiding. Vooralsnog betekent de gekozen prioritering voor Scherpenzeel dat wij, behoudens het bestuursakkoord, nu geen formatie beschikbaar stellen voor operationele fusievoorbereidingen.

Ter zijner tijd zullen wij ons aandeel in de fusievoorbereiding zoveel mogelijk laten uitvoeren door 'eigen' medewerkers, en externe medewerkers aan trekken om deze medewerkers te ontlasten voor hun reguliere werkzaamheden. Op deze manier worden de medewerkers op inhoud betrokken bij de toekomstige organisatie en kan de binnen onze organisatie aanwezige kennis en ervaring het meest effectief worden ingezet.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Nota van bevindingen

Van: Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (Den Haag)
Prof. dr. P. Frissen, dr. M. Schulz en H. den Uijl MA

Datum: 2 december 2020

Betreft: Politiek-bestuurlijke conflicten en onvrede Scherpenzeel

1. Inleiding

- 1.1 Op 17 september 2020 heeft de Commissaris van de Koning in Gelderland, drs. John Berends MPA, ons verzocht een verkenning uit te voeren van de politiek-bestuurlijke conflicten en onvrede in Scherpenzeel. Wij hebben dit verzoek aanvaard en op 18 september 2020 heeft deze ons opdracht verleend deze verkenning uit te voeren.¹
- 1.2 De opdrachtformulering luidt als volgt: voer een verkenning uit naar de bestuurscrisis in de gemeente Scherpenzeel. Maak een analyse van de conflicten en onvrede in de bestuurlijke verhoudingen en probeer in beeld te brengen welke wegen politiek en bestuurlijk Scherpenzeel kan bewandelen om weer uit de bestuurscrisis te komen.
- 1.3 Wij richten ons in de analyse op de situatie tot aan het moment van de start van de verkenning. Opdrachtverlening om een verkenning uit te voeren naar een politiek-bestuurlijke werkelijkheid is ook altijd een interventie in deze werkelijkheid. De dynamiek die zich heeft ontwikkeld tijdens het uitvoeren van onze verkenning duiden we echter uitsluitend in relatie tot de situatie tot aan de start van de verkenning.
- 1.4 De opdracht vraagt de verkenners niet om een oordeel over de besluitvorming over de eventuele zelfstandigheid dan wel herindeling van de gemeente. Omdat de conflicten en de onvrede echter onmogelijk los zijn te zien van deze besluitvorming en de daarmee samenhangende gebeurtenissen en processen, heeft deze verkenning dus onvermijdelijk ook betrekking op de kwestie van herindeling of zelfstandigheid. Wij hechten eraan duidelijk te maken dat wij geen oordeel of opvatting hebben over herindeling dan wel zelfstandigheid van gemeenten in het algemeen en van Scherpenzeel in het bijzonder. Onze analyse, conclusies en voorgestelde oplossingsrichtingen kunnen uerhalve niet worden gelezen als een standpuntbepaling van de onderzoekers inzake de inhoud van de besluitvorming over herindeling dan wel zelfstandigheid van Scherpenzeel.
- 1.5 De verkenning is uitgevoerd tussen 18 september en 30 november 2020.
- 1.6 Ten behoeve van de verkenning hebben wij gesproken met de volgende actoren: de waarnemend burgemeester, de wethouders, de gemeentesecretaris, de griffier, de bestuursadviseur en de fractievoorzitters in de gemeenteraad en een raadslid. We hebben daarnaast gesproken met de Commissaris van de Koning, de chef kabinet en met de gedeputeerde die het toezicht op de gemeentefinanciën en de herindeling in portefeuille heeft. Daarnaast hebben we met de burgemeester van Barneveld gesproken en ook met de vorige Commissaris van de Koning. Met de waarnemend burgemeester en de wethouders zijn twee en met de Commissaris van de Koning als opdrachtgever zijn vier gesprekken gevoerd. Gedurende

¹ Dat is in een persbericht op deze datum openbaar gemaakt

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

de verkenning heeft het burgerinitiatief Scherpenzeel Zelfstandig ons verzocht om ten behoeve van de verkenning te worden gehoord. Daarin hebben wij bewilligd.

- 1.7 Daarnaast hebben we documenten bestudeerd die de opdrachtgever ons heeft doen toekomen en documenten die ons door verschillende gesprekspartners uit de gemeente Scherpenzeel zijn aangereikt. De gesprekken zijn op vertrouwelijke basis gevoerd, met dien verstande dat alle gesprekspartners ervan op de hoogte waren dat de bevindingen uit de verkenning openbaar zouden worden gemaakt.
- 1.8 Omdat de Commissaris van de Koning de opdracht tot deze verkenning heeft verstrekt zijn de door ons getrokken conclusies en voorgestelde oplossingsrichtingen ook aan hem gericht.

2. Kroniek van gebeurtenissen

- 2.1 We beschrijven de gebeurtenissen sinds 2011 die de achtergrond vormen voor de politiek-bestuurlijke conflicten en onvrede in Scherpenzeel.
- 2.2 In 2011 gaat de voorgenomen fusie tussen Scherpenzeel, Woudenberg en Renswoude niet door. Door de val van het kabinet Balkenende IV is het wetsvoorstel voor de samenvoeging van de gemeenten controversieel verklaard. Uiteindelijk wordt het wetsvoorstel door het kabinet Rutte-I ingetrokken, vanwege het gebrek aan draagvlak in Renswoude. Volgens minister Donner kan Renswoude zelfstandig blijven als de gemeente samen gaat werken met Veenendaal.
- 2.3 In september 2013 treedt een nieuwe Kroonbenoemde burgemeester aan: Ben Visser (CU).² Hij treedt in oktober 2017 terug wegens ziekte en een naar verluidt verstoorde verhouding met een wethouder in het college en klaarblijkelijke moeite met de bestuurscultuur in de gemeente.
- 2.4 In 2015 verschijnt een rapport van Tien Advies, in opdracht van het college van Burgemeester & Wethouders, naar wat er nodig is om zelfstandig en robuust te blijven. Het rapport adviseert te kijken naar mogelijke samenwerking met (een beperkt aantal) andere gemeenten. In 2017 is er een integriteitsonderzoek naar een mogelijke schijn van belangenverstrengeling in de raad. Deze wordt niet vastgesteld.
- 2.5 Op 21 november 2017 benoemt de toenmalige Commissaris van de Koning, Clemens Cornielje, Corry van Rhee tot waarnemend burgemeester.
- 2.6 Op 7 mei 2018 treedt na de gemeenteraadsverkiezingen in Scherpenzeel een coalitie aan van GBS (Gemeentebelangen Scherpenzeel), PRO (Progressief Scherpenzeel) en CU (ChristenUnie). In het coalitieakkoord is de volgende formulering opgenomen: 'De gemeente Scherpenzeel is en blijft een zelfstandige gemeente. We vinden het belangrijk met elkaar te bepalen hoe wij onze toekomst zien. We stellen daarom samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers een Toekomstvisie Scherpenzeel op.'³
- 2.7 Op 15 januari 2019 stelt de gemeenteraad van Scherpenzeel de met behulp van bureau Berenschot opgestelde 'Toekomstvisie 2030' vast. In deze toekomstvisie is bestuurlijke zelfstandigheid het uitgangspunt.⁴ Er wordt vervolgens een onderzoek ingesteld naar de vraag wat er nodig is om de toekomstvisie te realiseren.

² Hij is voorlopig de laatste Kroonbenoemde burgemeester van Scherpenzeel.

³ CBS, CU, PRO (2018), *Sociaal, duurzaam en ondernemend. Coalitieakkoord 2018-2022*, Scherpenzeel, p. 12.

⁴ In een vertrouwelijke *side letter* 'Beelden van bestuurskracht' geven de onderzoekers van het bureau hun persoonlijke visie op de realisering van de toekomstvisie. Zij bevelen aan een onderzoek uit te voeren naar de bestuurskracht, omdat zij twijfelen aan de mogelijkheden van Scherpenzeel om zelfstandig te blijven.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- 2.8 De waarnemend burgemeester neemt op 15 januari 2019 afscheid. Ze schrijft – bij wijze van afscheid – een brief die op 9 januari 2019 beschikbaar was voor het college en de gemeenteraad van Scherpenzeel. In de brief aan het college van Burgemeester & Wethouders en de gemeenteraad spreekt zij haar zorgen uit over de bestuurscultuur, het strategisch vermogen in de ambtelijke organisatie en het gebrek aan rolvastheid van raadsleden, collegeleden en ambtenaren. Bovendien is naar haar idee de regionale beeldvorming over Scherpenzeel negatief wat goede samenwerking belemmert en zelfs drukt op de mogelijkheid vacatures adequaat te vervullen. Zij stelt de vraag of Scherpenzeel niet beter af zou zijn als onderdeel van een andere gemeente. Van Rhee vertrekt naar Druten (op eigen verzoek). De nieuwe waarnemer in Scherpenzeel, Harry de Vries, had ook voor Druten geopteerd.
- 2.9 Tijdens een bijeenkomst op 10 januari tussen de vertrouwenscommissie i.o. en de Commissaris van de Koning (Cornielje) wordt de brief van Corry van Rhee besproken met de leden van deze commissie. De Commissaris van de Koning geeft aan dat hij een tweede waarneming wil omdat hij besluitvorming van Provinciale Staten in april wil afwachten; er komt nu geen procedure voor een kroonbenoeming. De Commissaris van de Koning benoemt Harry de Vries per 16 januari als waarnemend burgemeester. De vertrouwenscommissie i.o. maakt kennis met Harry de Vries, die op dat moment in de andere kamer zit te wachten. Vanuit de vertrouwenscommissie worden bedenkingen tegen deze keuze geuit. Consensus is niet bereikt waarna de Commissaris van de Koning zijn keuze heeft gemaakt.⁵
- 2.10 Op 6 februari 2019 treedt John Berends aan als nieuwe Commissaris van de Koning.
- 2.11 Op 7 maart 2019 wordt de raad door het college van Burgemeester & Wethouders medegedeeld dat het onderzoek naar de consequenties van de toekomstvisie zal worden uitgevoerd door het bureau Seinstra van der Laar (SvdL).
- 2.12 Op 27 juni 2019 is een gemeenteraadsvergadering over het rapport 'Zelfbewust Scherpenzeel' van adviesbureau SvdL. Er worden 50 vragen gesteld over inhoudelijke elementen van het rapport waarover twijfels zijn. De noodzaak de realisatiekracht te verbeteren wordt door de raad onderschreven. SvdL adviseert een traject in te gaan om herindeling met Barneveld te verkennen. De gemeenteraad wil de vier opties die SvdL onderzoekt openhouden (zelfstandig, ambtelijke fusie, regiegemeente, herindeling). Deze opties zullen worden uitgewerkt in een stuurgroep die bestaat uit fractievoorzitters, collegeleden en ambtenaren die ondersteuning bieden.
- 2.13 Tijdens deze raadsvergadering worden twijfels geuit over de objectiviteit van het SvdL-rapport, omdat dit bureau ook onderzoek heeft gedaan voor de later heringedeelde gemeente Neerijnen. Harry de Vries was op dat moment waarnemend burgemeester van Neerijnen. Harry de Vries wordt verweten te hebben aangestuurd op de keuze voor SvdL, hetgeen hij ervaart als een aanval op zijn integriteit.
- 2.14 Op 30 juni 2019 schrijft de fractievoorzitter van GBS een vertrouwelijke brief aan de Commissaris van de Koning waarin hij de waarnemend burgemeester verwijt solistisch op te treden en in opdracht van de provincie aan te sturen op herindeling. Het rapport van SvdL zou een verlengstuk van de positie van de burgemeester zijn.⁶
- 2.15 Op 22 juli 2019 verzoekt de provincie Gelderland het college van Scherpenzeel per brief om twee in plaats van vier alternatieven uit te werken (zelfstandigheid en herindeling) en in

⁵ De benoeming van een waarnemend burgemeester is de exclusieve bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de Commissaris van de Koning. Deze behoeft voorkeuren of wensen van de vertrouwenscommissie niet te volgen.

⁶ De heer Brons (fractievoorzitter GBS) heeft toestemming gegeven dit openbaar te maken.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- december van dat jaar een keuze te maken over de te volgen koers ('stip op de horizon'). Dit is, zo valt in deze brief te lezen, op 8 juli afgesproken tussen de Commissaris van de Koning en de fractievoorzitters. Gedeputeerde Staten en de waarnemend burgemeester hebben voor 22 juli contact over de inhoud en toon van deze te sturen brief.
- 2.16 Op 31 oktober 2019 zijn de deelrapporten en het publieksrapport van de stuurgroep 'Regie over de toekomst van Scherpenzeel' klaar ter voorbereiding van de raadsvergadering van 9 december. Rien Bogerd is als adviseur door de raad gevraagd om de stuurgroep te begeleiden en de rapporten te beoordelen en een advies te geven ten behoeve van besluitvorming in de raad.
- 2.17 Op 12 november 2019 heeft een gesprek plaats tussen de fractievoorzitters en de waarnemend burgemeester naar aanleiding van het 100-dagen gesprek dat de burgemeester had met de Commissaris van de Koning. Er zijn bespreekpunten over en weer en de burgemeester wordt vooral te kennen gegeven dat het belangrijk is om te verbinden in plaats van een kant te kiezen. Uit het verslag blijkt overwegend tevredenheid ten aanzien van het functioneren van de waarnemend burgemeester. Wat betreft zijn optreden in het dossier Toekomstvisie echter is een fractievoorzitter kritisch.
- 2.18 Op 20 november 2019 schrijven Gedeputeerde Staten van Gelderland een brief aan de gemeenteraad en het college van Burgemeester & Wethouders in Scherpenzeel waarin zorgen worden geuit over het rapport 'Regie over de toekomst van Scherpenzeel'. Er is volgens Gedeputeerde Staten een gebrek aan balans (herindeling wordt niet serieus genomen) en een aantal zaken uit het SvDL-rapport wordt niet gewogen. Ook bekritiseert het college de wijze waarop de keuze voor zelfstandigheid wordt onderbouwd. De dag ervoor heeft de heer Brons via een brief aan de Commissaris van de Koning laten weten niet blij te zijn met de inmenging van Gedeputeerde Staten in het proces voordat de gemeenteraad er over heeft kunnen besluiten.⁷ De Commissaris van de Koning geeft in reactie (na 20 november) aan dat het niet gaat om inmenging maar om een 'winstwaarschuwing' waar de raad zijn voordeel mee kan doen.
- 2.19 Op 26 november 2019 dient coalitiefractie GBS (de grootste fractie in de raad) een initiatiefvoorstel voor zelfstandigheid in ten behoeve van de raadsvergadering van 9 december.
- 2.20 Op 27 november 2019 keurt het college van Burgemeester & Wethouders in meerderheid een raadsvoorstel tot herindeling goed voor de raadsvergadering van 9 december. De wethouder van GBS neemt een minderheidsstandpunt in. Dit voorstel staat diametraal tegenover het initiatiefvoorstel van GBS waarvoor ambtelijke bijstand is verleend. GBS neemt de dag daarna contact op met de SGP om een nieuwe coalitie voor te bereiden. Dat het college met dit voorstel zou komen was eerder bekend dan het initiatiefvoorstel van GBS.
- 2.21 Op 3 december 2019 zeggen de wethouders van CU en PRO en de waarnemend burgemeester het vertrouwen op in de wethouder van GBS. Het college schrijft een reactie op het initiatiefvoorstel van GBS en vraagt de wethouder van GBS deze reactie (die voornamelijk financieel van aard is en de wethouder is portefeuillehouder financiën) te onderschrijven. Dat wil en kan ze niet, en de andere wethouders en de burgemeester verklaren haar daarom onbekwaam verder haar functie te kunnen vervullen. Deze opzegging van het vertrouwen door collega's heeft geen formele status en dus blijft de wethouder zitten.
- 2.22 Op 4 december 2019 verschijnt het rapport 'Bij twijfel niet inhalen' opgesteld door adviseur van de raad Rien Bogerd. In dit rapport ziet deze adviseur zelfstandigheid, in tegenstelling tot SvDL,

⁷ Verwijzing met toestemming van de heer Brons

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- niet per se als ongewenst of onmogelijk. Het rapport laakt de timing van de brief van Gedeputeerde Staten van 20 november 2019, omdat daarin een oordeel wordt gegeven voordat de raad zelf een besluit heeft kunnen nemen op 9 december. Hij adviseert nog geen definitief besluit te nemen (voor zelfstandigheid noch herindeling); het gaat te snel.
- 2.23 Op 9 december 2019 is de raadsvergadering over het initiatiefvoorstel van GBS voor zelfstandigheid (in lijn met de rapportage van de Stuurgroep) en het raadsvoorstel van het college voor herindeling. De twee voorstellen (initiatiefvoorstel en raadsvoorstel) worden naar aanleiding van het rapport van Rien Bogerd niet ingetrokken. De fracties CU en PRO trekken bij aanvang van de vergadering hun wethouders terug.⁹ De vergadering gaat toch door. Eerst wordt het initiatiefvoorstel met acht tegen vijf stemmen aangenomen. Daarna wordt het raadsvoorstel van het college met vijf tegen acht stemmen verworpen. Scherpenzeel besluit zelfstandig te blijven. GBS en SGP presenteren aan het eind van de vergadering een nieuw coalitieakkoord. Tevens willen GBS en SGP twee nieuwe wethouders benoemen met directe ingang. Na verhit debat wordt een integriteitstoets afgewacht.⁹
- 2.24 Op 12 december 2019 voert de Commissaris van de Koning, als rijksheer, een gesprek met de vertrouwenscommissie i.o.. De waarneming van de waarnemend burgemeester wordt verlengd. Het gesprek gaat ook over de raadsvergadering van 9 december. De Commissaris van de Koning zegt, als voorzitter van Gedeputeerde Staten, het besluit van de raad over zelfstandigheid te respecteren. Daarom krijgt het college extra tijd, tot half januari, om eerder gestelde vragen van Gedeputeerde Staten in de brief van 20 november 2019 te beantwoorden. SGP en GBS zijn teleurgesteld over de verlenging van de aanstelling van de waarnemend burgemeester. Zij wensen een kroonbenoeming.
- 2.25 Op 17 december 2019 verlangt het college van Gedeputeerde Staten van het college van Burgemeester & Wethouders, per brief, dat Scherpenzeel voor half januari laat zien te kunnen voldoen aan de door Gedeputeerde Staten gestelde voorwaarden, anders zullen Gedeputeerde Staten de regie overnemen van het proces van versterken van bestuurskracht. De voorwaarden (gesteld in de brief van 20 november 2019) zijn dat er inzicht in de vervolgacties komt naar aanleiding van de kritiek van de provincie op het rapport van de Stuurgroep 'Regie over de toekomst van Scherpenzeel': de voorgestelde financiële dekking voor de versterking van de gemeente moet anders worden vormgegeven en er moet aanvullende informatie worden toegevoegd aan het rapport van de Stuurgroep, met name met betrekking tot regionale samenwerking, bestuurskracht, strategische kracht, verbinden van de raad, het college en de ambtelijke organisatie.
- 2.26 Op 19 december 2019 worden de wethouders benoemd en het coalitieakkoord vastgesteld met wederom een stemverhouding van 8-5. De SGP krijgt twee wethouders (allebei voor 0,5 FTE maar wel met volledige stem in het college), GBS één (1 FTE).
- 2.27 Op 16 januari 2020 heeft overleg plaats tussen het college van Burgemeester & Wethouders van Scherpenzeel, de Commissaris van de Koning en de verantwoordelijke gedeputeerde. Ter tafel ligt een brief van het college van Scherpenzeel, d.d. 14 januari, waarin het college toezegt een Kadernota te zullen opstellen. Ook geeft het college alvast een voorschot op wat daarin komt te staan. Er is geen formeel verslag van dit overleg. Het blijft op basis van verschillende

⁹ Er is geen ontslagverzoek conform artikel 43 Gemeentewet ingediend door de wethouders en derhalve heeft het terugtrekken van deze wethouders op dit moment geen rechtsgevolgen (ontslagaanvraag volgde de volgende dag). Het terugtrekken van de wethouders op dat moment is derhalve een politieke daad.

⁹ De integriteitstoets is niet verplicht maar wordt wel aanbevolen door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Commissaris van de Koning.

- persoonlijke notities, onduidelijk of de provincie al dan niet heeft aangegeven dat het college van Scherpenzeel ook de variant herindeling dient te onderzoeken. Dit verzoek wordt in ieder geval (af dan niet nogmaals) gedaan op 9 april 2020.
- 2.28 Op 29 januari 2020 publiceert de provincie Gelderland per ongeluk het verslag van een vergadering van 21 januari 2020 van Gedeputeerde Staten op haar website. In dat verslag is te lezen dat de verantwoordelijke gedeputeerde in de rondvraag meldt dat Gedeputeerde Staten in een bestuurlijk overleg met het college van Scherpenzeel hebben gemeld dat ze voornemens zijn een GS-besluit te nemen om de ARHI-procedure voor de gemeente Scherpenzeel te starten, waarop het college van Scherpenzeel 'enigszins geschrokken' heeft gereageerd. De gedeputeerde geeft tevens aan dat het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hierin actief meedenkt. De waarnemend burgemeester van Scherpenzeel tekent protest aan bij de provincie vanwege deze slordige gang van zaken (openbaarmaking).
- 2.29 Op 6 februari 2020 maken Gedeputeerde Staten schriftelijk excuses aan het college van Burgemeester & Wethouders voor het incident met het vergaderverslag. Gedeputeerde Staten schrijven de Kadernota af te wachten, maar geven wel aan dat in de tussentijd een verkenning ter voorbereiding van de ARHI-procedure wordt gestart door Gedeputeerde Staten. In de periode tussen 6 februari en 26 mei vinden er vier monitoringsoverleggen plaats tussen Gedeputeerde Staten en Burgemeester & Wethouders in aanloop naar en over de voortgang van de vast te stellen Kadernota. In een van deze overleggen (9 april) stemt het college van Burgemeester & Wethouders ermee in ook de optie herindeling mee te nemen (evenwichtige scenario's uitwerken) in de Kadernota. Op 15 mei blijkt dit volgens het college van Burgemeester & Wethouders niet mogelijk omdat Barneveld eist dat de insteek 'open' is terwijl Scherpenzeel alleen een mandaat heeft voor zelfstandigheid. Barneveld heeft nog niet bepaald hoe het zich in dit proces wil opstellen. Daarom is, volgens het college van Burgemeester & Wethouders, niet voldoende informatie beschikbaar om herindeling evenwichtig en even grondig (in relatie tot zelfstandigheid) te onderzoeken.
- 2.30 Op 26 mei 2020 stelt het college van Burgemeester & Wethouders de Kadernota vast. Zelfstandigheid is het uitgangspunt. Er wordt in de Kadernota wel een vergelijking gemaakt met herindeling (op basis van de beperkte beschikbare informatie vanuit Barneveld).
- 2.31 Op 26 mei 2020 neemt het college van Burgemeester & Wethouders een adviseur public affairs (lobbyist) in de arm voor het beïnvloeden van de standpunten inzake herindeling van Gedeputeerde en Provinciale Staten en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De wethouders houden de adviesopdracht en het plan van aanpak achter voor de burgemeester om te voorkomen dat deze er melding van maakt bij de provincie. Op 28 mei wordt de offerte van de adviseur getekend.
- 2.32 Op 4 juni 2020 volgt een Statenbrief over het standpunt van Gedeputeerde Staten over de Kadernota van Scherpenzeel. In de bijlage 'Een sterk dorp in een sterke gemeente' wordt inhoudelijk ingegaan op de bezwaren en zorgen die Gedeputeerde Staten hebben over de Kadernota en de wijze waarop de bestuurskracht van Scherpenzeel moet worden versterkt. Hierin wordt aangekondigd dat als de gemeenteraad op 9 juli deze Kadernota zal vaststellen, de provincie over zal gaan tot het starten van de ARHI-procedure.
- 2.33 Op 17 juni 2020 volgt er in opdracht van het college van Burgemeester & Wethouders een toets op de Kadernota door Jan Verhagen (specialist gemeentefonds). Hij beoordeelt de Kadernota en de lijn van zelfstandigheid als voldoende financieel onderbouwd.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- 2.34 Op 6 juli 2020 laat een peiling (geen formeel raadplegend referendum) van Motivaction in opdracht van het college van Burgemeester & Wethouders zien dat, bij een opkomst van 58%, 86% van de inwoners van 16 en jaar en ouder aangeeft zelfstandig te willen blijven. Waarnemend burgemeester De Vries is voorzitter van het stembureau.¹⁰
- 2.35 Op 8 juli 2020 heeft een videoconferentie plaats van het college van Burgemeester & Wethouders met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Aan het einde van het gesprek melden de wethouders aan de minister dat sprake is van moeizame verhoudingen tussen de burgemeester en de wethouders. Ook verzoeken ze om een kroonbenoemde burgemeester, een die bij voorkeur uitvoering geeft aan het voorliggende coalitieakkoord (pro zelfstandigheid), maar minimaal boven de partijen staat.
- 2.36 Op 9 juli 2020 ligt een raadsvoorstel van het college voor inzake het ter beschikking stellen van een krediet ter dekking van de kosten van de inhuur van externe expertise, waaronder de lobbyist. Ook is er het raadsvoorstel van het college tot bekrachtiging van geheimhouding van offertes en het plan van aanpak van de lobbyist.¹¹ De fractie van het CDA dient een motie van treurnis in tegen de betreffende wethouder, omdat het college met deze geheimhouding, en het achterhouden van de reden voor geheimhouding, uitsprekt de raad niet te vertrouwen.¹² De werkelijke toedracht van het achterhouden van de reden heeft ermee te maken dat het college een interne vertrouwensbreuk (tussen burgemeester en wethouders) niet openbaar wil maken. De motie wordt met 8-5 verworpen. Ook wordt de Kadernota 2021-2024 waarin het college de plannen voor zelfstandigheid en bestuurskracht onderbouwt vastgesteld met 8-5.
- 2.37 Op 10 juli 2020 reageert de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op de brief van Gedeputeerde Staten van 4 juni 2020. De minister geeft aan dat het starten van de ARHI-procedure op provinciaal initiatief niet haar voorkeur heeft, maar wel is toegestaan. Ze heeft er begrip voor dat Gedeputeerde Staten de regie nemen, maar adviseert nadrukkelijk in te zetten op 'het goede en open gesprek' en het karakter van het 'open overleg' daadwerkelijk open te houden.
- 2.38 Op 14 juli 2020 start de provincie Gelderland op eigen initiatief de ARHI-procedure voor de gemeente. De fase van het 'open overleg' wordt gestart voor een periode van zes maanden (wettelijke termijn). De planning voorziet erin dat in januari 2021 het herindelingsontwerp al dan niet door Gedeputeerde Staten wordt vastgesteld. De voorziene fusie van de nieuwe gemeente is dan per 1 januari 2023. Het college van Burgemeester & Wethouders dient de volgende dag een bezwaarschrift in bij de provincie en een vernietigingsverzoek bij de Kroon. De waarnemend burgemeester weigert het laatste document te tekenen.
- 2.39 De waarnemend burgemeester schrijft de volgende dag (15 juli 2020) – op persoonlijke titel en voorafgaand aan de collegevergadering – een e-mail aan Gedeputeerde Staten, de colleges van Barneveld en Scherpenzeel en aan de Commissaris van de Koning waarin hij pleit voor een zorgvuldige procedure gericht op verwerving van draagvlak bij de bevolking van Scherpenzeel. In de collegevergadering die middag besluit het college, op aandringen van de burgemeester, het dossier toekomst Scherpenzeel te laten rusten tot na het zomerreces (de heidag op 2 september).

¹⁰ Het is niet duidelijk waarom mag worden gestemd vanaf 16 jaar in plaats van af 18 jaar.

¹¹ De vorige raadsvergadering was op 28 mei 2020. Dat is ook de datum waarop het contract met de lobbyist wordt getekend. Het plan van aanpak is van na 28 mei. De geheimhouding kan daarom pas op 9 juli bekrachtigd worden.

¹² De wethouders hebben het plan van aanpak geheim willen laten verklaren om te voorkomen dat de burgemeester het plan van aanpak met de Commissaris van de Koning zou kunnen en mogen delen. Dat hebben ze naar verluidt echter niet aan de gemeenteraad willen vertellen om zo de burgemeester te beschermen.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- 2.40 Op 21 juli vraagt de Commissaris van de Koning de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties officieel de waarneming van de burgemeester in Scherpenzeel te verlengen in verband met de ARHI-procedure.
- 2.41 Op 2 september 2020 heeft een heidag plaats van het college van Burgemeester & Wethouders. Tijdens deze dag zeggen de wethouders het vertrouwen in de burgemeester op. Deze opzegging van het vertrouwen door wethouders heeft geen formele rechtsgevolgen. De waarnemend burgemeester meldt zich op doktersadvies na de heidag ziek.
- 2.42 Op 3 september 2020 maken de wethouders het opzeggen van het vertrouwen in de waarnemend burgemeester in een memo openbaar. In dit memo lichten zij de redenen voor de vertrouwensbreuk toe. Openbaarmaking geschiedt tegen het uitdrukkelijke advies van de Commissaris van de Koning in, die hierover met de gemeenteraad wenst te spreken, en niet met de wethouders. Dit gesprek vindt die dag niet plaats en de wethouders geven bij de Commissaris van de Koning aan dat openbaarmaking niet meer kan worden tegengehouden. In een aparte notitie lichten de wethouders enkele dagen later toe waarom het memo en het opzeggen van het vertrouwen naar hun idee openbaar diende te worden gemaakt.¹³

Na de start van onze verkenning op 18 september vinden nog de volgende gebeurtenissen plaats: BMC schrijft een rapport in opdracht van het college van Burgemeester & Wethouders met als conclusie dat de gemeente goed op weg is bestuurskrachtvraagstukken op te lossen; het college van Burgemeester & Wethouders stapt uit of neemt niet deel aan het 'open overleg' van de ARHI-procedure¹⁴; de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stemt in met verlenging van waarneming; de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wijst het vernietigingsverzoek af; het college van Burgemeester & Wethouders schrijft een open brief aan de inwoners en gemeentebestuur van Barneveld; de provincie gaat verder met 'stakeholdergesprekken' en verkenningen in de gemeente Scherpenzeel; de gemeenteraad neemt een motie aan waarin steun wordt uitgesproken voor het opzeggen van het vertrouwen in de waarnemend burgemeester door het college¹⁵; in de raad wordt een motie aangenomen waarin de raad zegt niet in te gaan op een uitnodiging van de provincie deel te nemen aan het 'open overleg'.

3. Analyse

- 3.1 De aanleiding voor het verzoek aan ons om een verkenning te verrichten van de politiek-bestuurlijke conflicten en onvrede in de gemeente Scherpenzeel was de beslissing van de wethouders om het vertrouwen in waarnemend burgemeester De Vries op te zeggen en daarvan in het openbaar mededeling te doen, tegen het uitdrukkelijke advies van de Commissaris van de Koning in. Wij stellen vast dat het opzeggen van het vertrouwen in de burgemeester door de wethouders geen formele juridische status heeft. Voor de Commissaris van de Koning is slechts de gemeenteraad het relevante bestuursorgaan als het gaat om een beoordeling van het

¹³ Memo 2020-77 en bijbehorende toelichting

¹⁴ De provincie gaat ervan uit dat het open overleg (met een duur van 6 maanden) is gestart op 14 juli 2020, terwijl het college van Burgemeester & Wethouders ervan uitgaat dat het pas start op 1 oktober, omdat dan het definitieve plan van aanpak van de provincie op tafel ligt.

¹⁵ De waarnemend burgemeester wordt na de openbaarmaking van het memo door de fracties van GBS en SGP uitgenodigd voor een 'wederhoorconferentie' om zijn zienswijze te geven op de kwesties die hem in het memo worden verweten. Hij weigert dit. De raad neemt vervolgens een motie aan (andermaal 8-5) die het opzeggen van het vertrouwen in de burgemeester politiek bekrachtigt.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- functioneren van de burgemeester.¹⁶ Als gevolg daarvan kan aan de inhoudelijke argumenten in het memo geen enkel gewicht worden toegekend, want daarover gaat de raad en niet de wethouders.¹⁷ Het opzeggen van het vertrouwen door de wethouders heeft uiteindelijk wel geleid tot een politieke uitspraak van de raad op 8 oktober in afwezigheid, wegens ziekte, van de burgemeester, hetgeen wij als onbehoorlijk moeten kwalificeren.¹⁸
- 3.2 Openbaarmaking van het opzeggen van het vertrouwen in de burgemeester door de wethouders in een memo en de uitgebreide toelichting op de openbaarmaking als zodanig heeft wel een evident gevolg, namelijk beschadiging van de positie en de persoon van de waarnemend burgemeester. Dat valt de wethouders uiteraard te verwijten. Evenmin achten wij het passend dat de opschriftstelling van dit memo en de formulering van de uitgebreide toelichting met ambtelijke ondersteuning hebben plaatsgevonden. Dat gaat voorbij aan wat van ambtenaren mag worden gevraagd en verwacht, omdat zij zo worden betrokken in een politiek-bestuurlijk conflict en zo in een loyaliteitsconflict kunnen raken.
- 3.3 Het opzeggen van het vertrouwen in de burgemeester door de wethouders zou op te vatten zijn als een incident voortkomend uit verstoorde verhoudingen zonder een duidelijke dieperliggende oorzaak, ware het niet dat onze verkenning leert dat dit incident alleen kan worden gezien tegen de achtergrond van wat we kunnen benoemen als het dossier 'toekomst van Scherpenzeel'. Daarop gaan we daarom in onze analyse nader in.
- 3.4 Wij merken om te beginnen op dat Scherpenzeel al geruime tijd een waarnemend burgemeester heeft en er tot dusverre geen procedure is begonnen om een kroonbenoemde burgemeester aan te stellen. Dat betekent dat de gemeenteraad van Scherpenzeel sinds een aantal jaren geen formele invloed meer heeft op benoeming of vertrek van de burgemeester. Dat in Scherpenzeel daaruit kennelijk het vermoeden wordt afgeleid dat sinds het vertrek van burgemeester Ben Visser de toenmalige Commissaris van de Koning en ook zijn opvolger een eventuele herindeling in ieder geval niet hebben uitgesloten, mag naar ons oordeel geen bevreemding wekken.
- 3.5 Een aantal malen is in Scherpenzeel tijdens en na het vertrek van burgemeester Ben Visser onderzoek gedaan naar de bestuurlijke toekomst van Scherpenzeel. Van de zijde van de provincie is hierop soms aangedrongen en in ieder geval heeft de provincie de bestuurlijke ontwikkelingen en de discussie over de toekomst in Scherpenzeel nauwgezet gevolgd. We

¹⁶ De gemeenteraad en de burgemeester zijn nevenschikte bestuursorganen. In die verhouding geeft het voeren van functioneringsgesprekken geen pas, wat iets anders is dan het spreken over de onderlinge verhouding en ieders functioneren daarin. In deze laatste betekenis bedoelen we hier het woord functioneren in het gesprek tussen raad en burgemeester en niet de commissaris.

¹⁷ We merken terzijde op dat het gegeven dat de wethouders in het memo aangeven herhaaldelijk bij de commissaris van de Koning en zelfs bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vergeefs op verstoorde verhoudingen in het college te hebben gewezen met de bedoeling dat deze zouden interveniëren, de hardnekkigheid van hun misplaatste positiebepaling toont. Hun enige aanspreekpunt inzake de burgemeester is de gemeenteraad. Bovendien hebben verschillende argumenten in het memo het karakter van achterdocht jegens handelingen die iedere burgemeester vanuit zijn ambt behoort te verrichten en waarover deze ook geen ruggenspraak met wethouders behoeft te houden.

¹⁸ Dat de raad ervoor heeft gekozen de waarnemend burgemeester uit te nodigen voor een 'wederhoorconferentie' naar aanleiding van het openbare memo 2020-77 in plaats van de wethouders aan te spreken op hun misplaatste gedrag is betreurenswaardig. De waarnemend burgemeester heeft dit verzoek terecht geweigerd. Dat de raad die weigering vervolgens interpreteert als legitimatie voor het memo is verwijtbaar, omdat de raad het handelen van de burgemeester niet heeft beoordeeld in formele, politieke zin, hetgeen democratisch passend zou zijn geweest.

- noemen de onderzoeken en adviezen van Berenschot, SvdL, de gemeentelijke stuurgroep en de door de raad ingehuurd adviseur.¹⁹
- 3.6 In het collegeakkoord dat na de verkiezingen van 21 maart 2018 door de partijen GBS, PRO en CU wordt gesloten staat dat Scherpenzeel zelfstandig moet blijven en dat onderzocht moet worden wat nodig is om deze toekomstvisie te realiseren. Daarna zijn de volgende feiten relevant; het onderzoek van SvdL adviseert de optie 'herindeling' te verkennen; de gemeenteraad prefereert een verkenning van vier opties (zelfstandigheid, ambtelijke fusie, regiegemeente, herindeling); in de raad worden twijfels geuit over de objectiviteit van SvdL in relatie tot de burgemeester die dat als aanval op zijn integriteit ervaart; de provincie verzoekt het college twee alternatieven uit te werken, zelfstandigheid en herindeling met Barneveld en in december 2019 een keuze te maken, de ingestelde stuurgroep rapporteert en de adviseur van de raad geeft een beoordeling; in een bijeenkomst met de fractievoorzitters verneemt de waarnemend burgemeester dat hij geen positie moet innemen in het dossier Toekomst Scherpenzeel, maar moet verbinden, en dat overigens tevredenheid over zijn functioneren bestaat; op 20 november schrijft het college van Gedeputeerde Staten een brief met zorgen over het rapport van de stuurgroep en kritiek op onderbouwing van de keuze voor zelfstandigheid.
- 3.7 Daarna volgen de feiten elkaar snel op en zijn de duidingen vaak uiteenlopend. Vast staat dat de grootste coalitiefractie, GBS, een initiatiefvoorstel indient voor zelfstandigheid en dat een meerderheid van het college van Burgemeester & Wethouders een raadsvoorstel tot herindeling goedkeurt, beide voor de raadsvergadering van 9 december. GBS neemt parallel daaraan in de verwachting dat een collegebreuk zou optreden het initiatief om met de SGP een nieuwe coalitie te vormen en een nieuw akkoord voor te bereiden. Voor de raadsvergadering zeggen de burgemeester en de wethouders van CU en PRO het vertrouwen op in de wethouder van GBS, maar het college blijft zitten, hetgeen ook bijzonder mag heten.
- 3.8 Het rapport van de adviseur van de raad van 4 december bevat stevige kritiek op de timing van de brief van het college van Gedeputeerde Staten, d.d. 20 november 2019, omdat het besluit van de raad over het rapport van de eigen Stuurgroep niet wordt afgewacht. Als die interpretatie juist is, is de rol van de provincie kennelijk minder neutraal (geweest) dan voor de hand zou hebben gelegen, gelet op de door Scherpenzeel op verzoek van de provincie te verkennen opties. De adviseur leek het wijs om geen besluit nemen op 9 december, maar meer tijd te nemen.
- 3.9 De raadsvergadering van 9 december zal de annalen ingaan als een heel bijzondere: de fracties CU en PRO trekken hun wethouders terug; het raadsvoorstel van het college wordt niet teruggetrokken, maar in stemming gebracht en verworpen (5-8); het initiatiefvoorstel van GBS wordt aangenomen (8-5); een coalitieakkoord en nieuwe wethouders van de SGP worden gepresenteerd. Na verhit debat wordt een integriteitstoets op aandringen van de burgemeester afgewacht en wordt benoeming uitgesteld tot 19 december. Het college (minus de wethouder GBS) had er op gehoopt de SGP aan zijn zijde te krijgen, die tot dan toe de 'kaarten op de borst' had gehouden.
- 3.10 De door ons gevoerde gesprekken maken duidelijk dat de politiek-bestuurlijke verhoudingen in Scherpenzeel na 9 december zijn verhard door de breuk in de coalitie van GBS, CU en PRO en de onmiddellijke opvolging door een nieuwe, al voor de breuk gesmede coalitie van GBS en SGP. Dat heeft geleid tot vijandbeelden tussen coalitie en oppositie. Herindeling is de breuklijn tussen meerderheid en minderheid. De meerderheid acht zich democratisch gelegitimeerd, de minderheid acht zich democratisch genegeerd. De polarisatie in de raad betreft vrijwel

¹⁹ Zie daarvoor bijvoorbeeld de brief en bijlagen bij de stukken van Provinciale Staten PS2020-374

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

- uitsluitend het punt 'Toekomst Scherpenzeel'. Bij andere besluitvorming in de raad in de afgelopen jaren is deze polarisatie niet terug te zien.
- 3.11 De Commissaris van de Koning besluit vervolgens de waarneming door de burgemeester te verlengen en deelt dat de vertrouwenscommissie i.o. op 12 december mede. Tevens zegt de Commissaris van de Koning, als voorzitter van Gedeputeerde Staten, het raadsbesluit inzake zelfstandigheid te respecteren en aan het college meer tijd te geven om de eerder gestelde vragen te beantwoorden. Hij neemt kennis van de geuite teleurstelling over verlenging van de waarneming in plaats van de start van een kroonbenoemingsprocedure. Herindeling als optie blijft daarom in de ogen van Scherpenzeelse actoren actueel, zo lijkt ons. In dit gesprek wijst de Commissaris van de Koning de vertrouwenscommissie i.o. erop dat Gedeputeerde Staten aan het college zullen vragen om voor half januari 2020 antwoord te geven op eerder gestelde voorwaarden.
- 3.12 Dan volgt de brief van Gedeputeerde Staten van 17 december. Daarin zetten Gedeputeerde Staten het college van Burgemeester & Wethouders onder druk, zowel inhoudelijk als in de tijd.²⁰ Voor half januari moet aan de voorwaarden van Gedeputeerde Staten worden voldaan, anders nemen Gedeputeerde Staten de regie over in het 'proces van versterken van de bestuurskracht'. Hier wordt een dwingend verband gelegd tussen bestuurskracht en herindeling.²¹ De bewijslast ligt nu volledig bij Scherpenzeel.
- 3.13 Op 16 januari is er overleg tussen het college van Burgemeester & Wethouders, de gedeputeerde en de Commissaris van de Koning. Het college licht toe wat men voornemens is in de toegezegde Kadernota op te nemen. De gedeputeerde en de Commissaris van de Koning benadrukken dat ook herindeling dient te worden onderzocht, maar volgens het college van Burgemeester & Wethouders is dit niet expliciet gevraagd, en kwam deze vraag pas op 9 april. Twee weken later, op 29 januari, verschijnt per abuis een vergaderverslag van Gedeputeerde Staten op de website van de provincie. Daarin staat dat gedeputeerde Markink in een bestuurlijk overleg met het college van Scherpenzeel heeft gemeld dat de provincie voornemens is een GS-besluit te nemen om de ARHI-procedure te starten en dat BZK actief meedenkt. Het college van Scherpenzeel heeft hierop 'enigszins geschrokken' gereageerd, aldus het verslag. Niet alleen is dat slordig, maar het creëert een beeld dat er aan de kant van het college van Gedeputeerde Staten een wens tot herindeling is terwijl die bij de gemeente ontbreekt of minimaal nog in onderzoek is. Voor een dergelijk provinciaal initiatief moeten zwaarwegende argumenten zijn, omdat het startpunt voor herindeling in beginsel bij gemeenten ligt.²² De provincie biedt weliswaar excuses aan,

²⁰ Het nieuwe college treedt overigens pas op 19 december aan. Het college-akkoord wordt dan aangenomen en de wethouders benoemd, met de stemverhouding 8-5.

²¹ Dat verband berust op een specifieke opvatting van bestuurskracht. We komen daarop terug.

²² Op 22 maart 2019 verschijnt het nieuwe Beleidskader gemeentelijke herindeling van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Daarin staat over een voornemen tot het starten van een ARHI-procedure door de provincie het volgende: 'Het initiatief van gemeenten is het uitgangspunt. Bij evidente bestuurskrachtproblemen van gemeenten, waarvoor zijzelf geen oplossingen weten te bereiken, kan de verantwoordelijkheid van provincies met zich meebrengen dat zij gebruik maken van hun bevoegdheden in de Wet arhi om sturing te geven aan de discussie en een modererende rol op te pakken die kan leiden tot een door de provincie geïnitieerd herindelingsadvies. Bij evidente bestuurskrachtproblemen kan gedacht worden aan het niet meer in staat zijn tot het organiseren van adequate dienstverlening richting inwoners of het niet in staat zijn tot het leveren van de nodige bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke opgaven.'

De in het beleidskader gebruikte terminologie 'evidente bestuurskrachtproblemen' suggereert ten onrechte dat het hier om objectief vaststelbare gegevens zou gaan die bovendien apoliticus van karakter zijn. Wat adequate dienstverlening is, welke opgaven relevant zijn en hoe daarmee dient te worden omgegaan, is politiek. De minister

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

maar start wel een verkenning ter voorbereiding van een ARHI-procedure. De verharding blijft niet beperkt tot de verhoudingen binnen de gemeente – als gevolg van de collegebreuk over het toekomstdossier – maar breidt zich uit naar de verhoudingen tussen de gemeente en de provincie – eveneens als gevolg van het toekomstdossier.²³

- 3.14 Ook de rol van de waarnemend burgemeester is van belang. Hij dringt voortdurend aan op serieus onderzoek van de optie herindeling. Volgens vele gesprekspartners is dat niet alleen ingegeven door de wens om zo objectief mogelijk alle opties te verkennen, maar ook door zijn diepe overtuiging dat herindeling om allerlei redenen de enige mogelijke en dus gewenste optie is. De burgemeester vindt het echter niet meer dan correct een verzoek van de provincie als hogere bestuurslaag op te volgen. Als waarnemend burgemeester heeft hij wel een politiek risico genomen door in het eerste college stelling te nemen tegen een van de wethouders ten faveure van een koers, afwijkend van het coalitieakkoord, en vervolgens een minderheidspositie in te nemen op het punt van herindeling in de het nieuwe college van Burgemeester & Wethouders. Zowel ten aanzien van de wethouders, als ten aanzien van de raad is dat een nogal geprononceerde politieke stellingname, zeker voor een waarnemer, ook al wegen we mee dat in gesprekken met de vertrouwenscommissie i.o. de waarnemend burgemeester op dit punt de meerderheid van de fractievoorzitters aan zijn kant vond. Ook in contacten met bestuurders buiten Scherpenzeel heeft de burgemeester van zijn positie geen geheim gemaakt, hetgeen door de huidige coalitie wordt gezien als bestuurlijke faux pas.
- 3.15 De burgemeester heeft kennelijk gehandeld vanuit de overtuiging dat hij zich in zijn opvatting gesteund mocht weten door de Commissaris van de Koning die hem als waarnemer heeft aangezocht en benoemd.²⁴ Ook daarna meende hij te handelen in de geest van het provinciale beleid, door regelmatig te benadrukken dat herindeling in ieder geval een zeer serieuze optie zou moeten zijn.²⁵ Wij stellen vast dat hij de geest van het provinciale beleid in ieder geval goed heeft getaxeerd en kunnen ons voorstellen dat hij dat ook zal hebben getoetst. Omdat een waarnemend en een kroonbenoemde burgemeester beide als bestuursorgaan dezelfde handelingsvrijheid hebben is een instemming of goedkeuring van de kant van Commissaris overigens niet nodig.
- 3.16 Het college van Burgemeester & Wethouders neemt, na vaststelling van de Kadernota, waarin zelfstandigheid uitgangspunt en gewenste uitkomst is, een aantal initiatieven. Er is een peiling door Motivaction. De opkomst is 58% en 86% is voor zelfstandigheid. Een ander initiatief is de opdracht aan een lobbyist om het college te helpen in de beïnvloeding van het proces van oordeelsvorming en besluitvorming op plaatselijk, provinciaal en landelijk niveau. De raad wordt onder voorwaarde van geheimhouding in kennis gesteld van het plan van aanpak bij deze

van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft overigens ook in haar begeleidende brief bij de presentatie van dit beleidskader geschreven dat bestuurskracht geen wiskunde is.

²³ In deze zin (verharding) zijn overigens ook latere gebeurtenissen te begrijpen, zoals de weigering van het college van Burgemeester & Wethouders om aan te sluiten bij dan wel te gaan deelnemen aan het 'open overleg' in de ARHI-procedure en een motie (aangenomen met 8-5) in de raad van Scherpenzeel waarin de raad besluit niet op eigen gelegenheid en namens de raad met de provincie over herindeling te spreken in het kader van het 'open overleg'. Als dat zou uitsluiten dat individuele raadsleden deelnemen aan het 'open overleg' is dat democratisch bedenkelijk.

²⁴ Volgens de toenmalige commissaris en de waarnemend burgemeester is overigens van een expliciete opdracht om herindeling na te streven geen sprake geweest.

²⁵ Wel heeft hij terecht bezwaar aangetekend tegen wat bleek uit het per abuis gepubliceerde vergaderverslag van Gedeputeerde Staten, namelijk het voornemen tot het starten van een ARHI-procedure. Hierin handelde hij als voorzitter van het college van Burgemeester & Wethouders in overeenstemming met de wethouders en ook in lijn met de bedoeling van de wet.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

opdracht. De gevraagde geheimhouding heeft vooral tot doel te voorkomen dat de provincie (via de burgemeester, zoals de wethouders stellen) op de hoogte raakt van de inhoud van dat plan. Het CDA dient hierover een motie van treurnis in omdat het de gevraagde geheimhouding en het niet opgeven van de redenen, naar onze mening terecht, als blijk van wantrouwen jegens de raad beschouwt.²⁶ De motie wordt verworpen. Wij stellen vast dat de handelwijze van de wethouders in dezen bijdraagt aan het onderlinge wantrouwen. Tenslotte is er de videoconferentie met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Dat daarin de moeizame verhouding met en in het bijzijn van de burgemeester wordt gemeld, vergezeld van het verzoek om een kroonbenoemde burgemeester aan te stellen die zal functioneren als 'meevechtend voorman' lijkt ons vooral ongemakkelijk en daarom niet erg gepast jegens de minister.²⁷

- 3.17 Nadat op 9 juli de Kadernota 2021-2024 wordt vastgesteld door de raad, opnieuw in de verhouding 8-5, met daarin de plannen voor zelfstandigheid en versterking van de bestuurskracht, start de provincie de ARHI-procedure. Dat kan niet anders worden gezien dan als een afwijking van de reguliere procedure die uitgaat van een wens van de gemeente of gemeenten.²⁸ Conform het beleidskader van BZK moet de provincie voor die afwijking zwaarwegende argumenten hebben. Die argumenten worden aangedragen in de notitie 'Een sterk dorp in een sterke gemeente' en in de brief aan de Minister van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties van 4 juni 2020. Het zogenaamde 'open overleg' wordt in het geval van Scherpenzeel door de provincie Gelderland uitgelegd als een overleg waarin alle opties op tafel liggen, dus ook zelfstandigheid. De term 'open overleg' wordt gebruikt als aanduiding van de gedachtewisseling van maximaal zes maanden tussen de provincie en de gemeenten die een herindeling wensen conform artikel 8.1 ARHI. De strekking van dit artikel is echter een andere, namelijk dat er open wordt gesproken over de wijze waarop de herindeling wordt geregeld. 'Open overleg' gaat dan niet over de vraag of een herindeling aan de orde is, maar *hoe* die herindeling zal worden vormgegeven. Hierover is veel onduidelijkheid. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geeft op 10 juli 2020, in reactie op de brief van Gedeputeerde Staten, aan dat in het open overleg wél beide varianten (zelfstandigheid en herindeling) dienen te worden onderzocht en dat dit ook in de geest van de wet is. Dat een ARHI-

²⁶ Ook al hebben de wethouders willen voorkomen dat de burgemeester de Commissaris zou informeren en dit ter bescherming van hem en de eenheid van het college niet met de raad hebben willen delen, neemt dit niet weg dat in de relatie tussen raad en college de enig mogelijke verklaring daarvoor in formele zin kan zijn een niet vertrouwen van de raad. Dat schaadt de relatie tussen college en raad ernstig.

²⁷ De rol van de Commissaris van de Koning inzake benoeming van waarnemers vloeit wel voort uit zijn hoedanigheid van rijksheer en die wordt op gezag van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitgeoefend. Dat zou kunnen verklaren maar niet rechtvaardigen waarom de wethouders de ongemakkelijke verhouding met de waarnemer aan de minister menen te moeten melden. Het verzoek om een 'meevechtend voorman' – een term die wij tijdens de verkenning regelmatig hebben gehoord – past niet bij de positie van een burgemeester (Kroonbenoemd of waarnemend), omdat de burgemeester er als benoemde ambtsdrager verstandig aan doet bij politieke conflicten geen kant te kiezen, maar boven de partijen te staan. Dat de wethouders de waarnemend burgemeester de politiek geprononceerde positie verwijten en tegelijkertijd vragen om een andere – hun welgevalliger – politiek geprononceerde positie van een burgemeester, miskent de positie van de burgemeester.

²⁸ Dat is een afwijking die binnen het beleidskader mogelijk is, maar die niet als de normale route wordt gezien. Artikel 8 lid 1 van de wet ARHI luidt immers: 'Gedeputeerde Staten stellen burgemeester en wethouders van de betrokken gemeenten in de gelegenheid met hen overleg te voeren over de wens tot grenscorrectie of tot wijziging van de gemeentelijke indeling. Het overleg duurt ten hoogste zes maanden.' Dat de provincie als titel van haar document kiest voor 'Een sterk dorp in een sterke gemeente' zal niet alle betrokkenen in Scherpenzeel van het 'open karakter van het 'open overleg' hebben kunnen overtuigen.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

procedure uiteindelijk ertoe kan leiden dat er geen herindeling komt is evident (gezien ook de geschiedenis van Scherpenzeel), maar dat van meet af aan zelfstandigheid als een reële optie wordt gezien binnen het kader van een ARHI-procedure en open overleg mag bevreemding wekken: waarom moet de ARHI-procedure dan worden gestart, aangezien de provincie zwaarwegende redenen van welhaast falend bestuur moet hebben om de procedure te kunnen opstarten? Het roept de vraag op hoe het open overleg precies moet worden en wordt geïnterpreteerd, en afhankelijk daarvan, of hier in een bepaalde interpretatie niet sprake is van de uitoefening van in formele procedures gehulde zachte dwang. De ARHI-procedure, die is bedoeld om herindeling vorm te geven, lijkt nu te worden gebruikt om een doorbraak te forceren in scenarioplanning. Dat het college een bezwaarschrift en een schorsingsverzoek indient, is een volgende stap in de verharding van verhoudingen, hoewel wij deze stap niet geheel onbegrijpelijk vinden, gezien het ambivalente karakter van het 'open overleg'. Dat de provincie de ARHI-procedure start op eigen gezag is een impliciete uitspraak over de koers van de gemeente, de gewenste zelfstandigheid en de voorwaarden voor deze zelfstandigheid. Die impliciete uitspraak kan door ons niet anders worden geïnterpreteerd dan als negatief over alle genoemde onderwerpen. Uiteraard is dat het goede recht van de provincie. De wetgeving sluit niet uit dat de provincie herindeling initieert, ook als een gemeente een andere voorkeur heeft. De term 'open procedure' is dan op zijn best verwarrend, omdat deze de suggestie wekt dat het niet honoreren van de voorkeur van een gemeente door deze gemeente wel met instemming moet worden aanvaard.²⁹

4. Relevante kwesties

In de casus Scherpenzeel spelen kwesties en vragen die voor de casus buitengewoon relevant zijn maar niet uniek voor Scherpenzeel gelden. Het gaat om het gebruik van de term 'bestuurskracht', het politieke spel, om waarden van democratische politiek, om daarmee samenhangende politiek-bestuurlijke mores, om de positie van een waarnemend burgemeester en om de rol van de Commissaris van de Koning als rijksheer en als voorzitter van een politiek-bestuurlijk college.

We duiden ze kort aan.

Bestuurskracht

Het begrip 'bestuurskracht' speelt ook in deze casus een intrigerende rol. Het wordt te pas en te onpas gebruikt en het lijkt een vanzelfsprekende inhoud te representeren. Bovendien is het begrip gehuld in de dracht van objectiviteit en neutraliteit. Wat bestuurskracht is, kan kennelijk worden vastgesteld, om niet te zeggen uitgerekend.³⁰ In veel beleidsdomeinen wordt bestuurskracht als begrip gebruikt. Er is inmiddels een omvangrijke markt voor bestuurskrachtonderzoek en bestuurskrachtadvisering. Daarbij valt op dat conclusies die uit onderzoeken naar bestuurskracht worden getrokken de schijn van objectiviteit wekken en tegelijkertijd de pretentie van neutraliteit uitstralen. Ook in discussies over herindeling in den lande is bestuurskrachtonderzoek een middel dat door veel partijen wordt ingezet en dat ook voor vrijwel alle gewenste en ongewenste uitkomsten bruikbaar lijkt te zijn. Dat is ook in

²⁹ Dat lijkt op de straffende ouder die het kind uitlegt dat de straf voor zijn eigen bestwil wordt opgelegd en dit uit liefde gebeurt, hetgeen het kind misschien nu nog niet, maar later, als het groot is, zeker zal begrijpen.

³⁰ De vaak gehoorde argumentatie van bestuurskrachtonderzoekers dat bestuurskracht niet kan worden uitgerekend, dat het geen wiskunde is en dat het daarom zo precies mogelijk is geoperationaliseerd in deelaspecten en indicatoren zet onze argumentatie op dit punt kracht bij.

Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Scherpenzeel het geval. Wij volstaan met twee opmerkingen over bestuurskracht. Bestuurskracht is geen objectief begrip omdat het op allerlei theoretische vooronderstellingen berust die in de complexe werkelijkheid van politiek en bestuur nooit valide en betrouwbaar te operationaliseren zijn. Bestuurskracht is bovendien geen neutraal begrip omdat het nooit los te zien is van politieke keuzes en van opvattingen over overheidstaken – ware het alleen al omdat onderzoeken naar bestuurskracht politieke ambities centraal stellen en dat de aanpassing van die ambities ook een verandering van het denken over de bestuurskracht zou moeten opleveren.

Het begrip bestuurskracht fungeert, ook in Scherpenzeel, als twistpunt tussen de voorlopige voorstanders van zelfstandigheid en de voorlopige voorstanders van herindeling. De voorlopige voorstanders van zelfstandigheid betogen dat ze niet principieel tegen herindeling zijn. Ze vinden alleen dat de noodzaak tot herindelen dan wel eerst onomstotelijk moet worden aangetoond en als dat niet kan – en dat is evident onmogelijk – dan is zelfstandig blijven dus ook een optie. De voorlopige voorstanders van herindeling werpen tegen dat zij niet als voorstanders van herindeling gekwalificeerd willen worden. Zij volgen slechts de onderzoeken die thans laten zien dat herindeling nodig is, waarmee dus eerst onomstotelijk dient te worden aangetoond dat zelfstandig blijven kan – en ook dat is evident onmogelijk. Bestuurskracht is immers geen objectief, maar een politiek begrip. In ieder geval is de uitkomst van deze verhoudingen dat de voorlopige tegenstanders van herindeling (of beter: de voorlopige voorstanders van zelfstandigheid) zich in het defensief gedrongen voelen als ook de provincie zich bevindt in de laatstgenoemde positie (*thans* liggen er onderzoeken die richting herindeling wijzen) en dat is ten aanzien van Scherpenzeel evident het geval. De bewijslast, zo zullen zij ervaren, ligt eenzijdig aan hun kant, terwijl de voorstanders van herindeling de kaart kunnen spelen van de objectiviteit en de neutraliteit – want hun standpunt is inmiddels in rapporten vervat.³¹ Dat geschiedt vaak in een discours van redelijkheid en rationaliteit waarbij de opponent (de voorstander van zelfstandigheid) altijd meer heeft uit te leggen en gemakkelijk kan worden beticht van irrationaliteit en emoties. En dat scoort slecht, ook in allerlei onderzoeken van bestuurskracht en in de bestuurskrachtmonitor van de provincie. Bovendien hebben alle procedurele aspecten van een herindelingsproces een logica die enerzijds objectiviteit en neutraliteit als belangrijk uitgangspunten hanteert en ook beloont, terwijl tegelijkertijd het proces in termen van mogelijke uitkomsten allesbehalve neutraal is: zelfstandigheid behoeft de zwaarste onderbouwing (of in ieder geval een zwaardere dan herindeling). Zo is 'klaar zijn voor de toekomst' altijd een vanzelfsprekend argument pro herindeling dat nauwelijks onderbouwing behoeft. Sterker nog: voeg er de woorden 'opgaven', 'transities' en 'taakuitbreiding' aan toe en de 'business case' is rond, om het maar eens in herkenbaar jargon te formuleren.

Het politieke spel

Daar komt in Scherpenzeel bij dat voorstanders van zelfstandigheid op een specifieke manier politiek zijn gaan bedrijven in dit dossier. Het spel wordt hard gespeeld en omdat de coalitie een meerderheid heeft acht deze zich hiertoe gelegitimeerd, zeker ook omdat de bevolking in een peiling royaal steun heeft uitgesproken voor het standpunt van zelfstandigheid. Polderen is daarom niet nodig en leidt tot niets. De provincie is de vijand die vanaf het begin heeft ingezet op herindeling. De oppositie is eveneens

³¹ Dit verklaart naar ons idee ook waarom het college van Burgemeester & Wethouders van Scherpenzeel lopende onze analyseperiode een onderzoek door BMC heeft laten uitvoeren dat laat zien dat zelfstandigheid prima mogelijk is. Ook de voorlopige voorstanders van zelfstandigheid bouwen een discours van 'objectiviteit' op in rapporten. We zouden kunnen stellen dat de 'rapportenoerlog' wordt voortgezet.